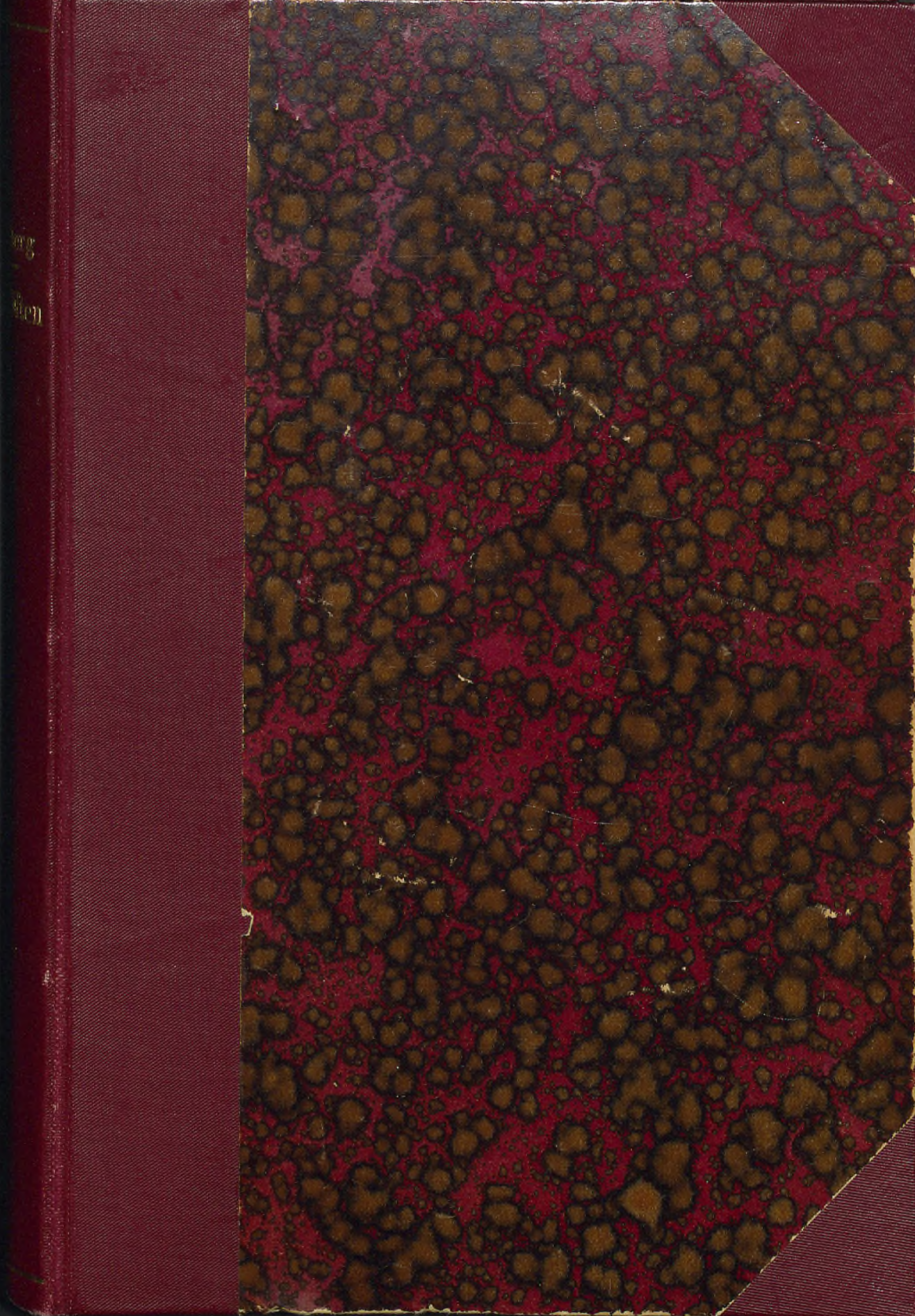

TILL-
HÖR
GÖTEBORGS
STADS-
BIBLIOTEK

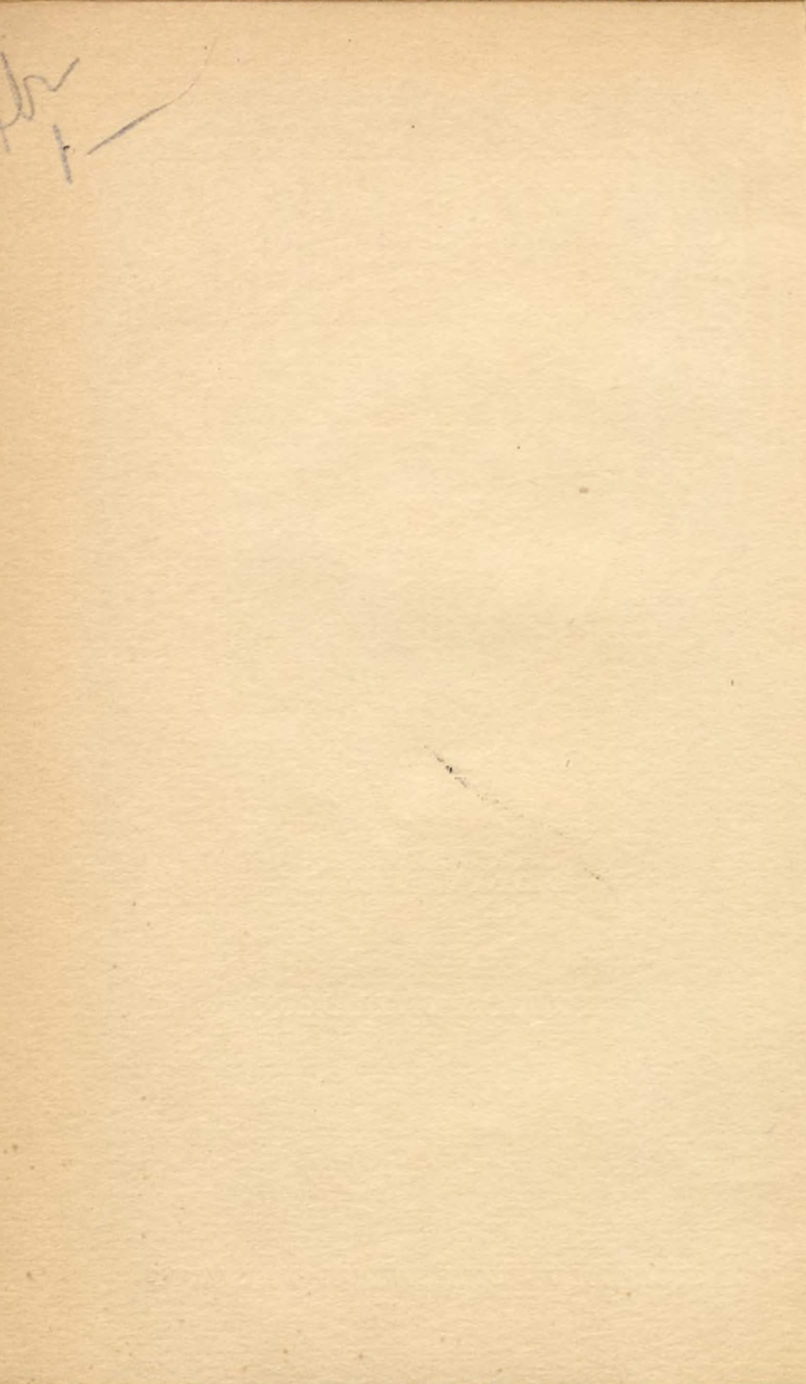

BERÄTTELSE

AF

FRIGGA CARLBERG

STOCKHOLM · WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

Till Sophie Elkan
med författarinnans vänliga [illegible]
tack.

VÅRLÖFTEN

VÅRLÖFTEN

BERÄTTELSE

AF

FRIGGA CARLBERG

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

PAPPERSLEVERANTÖR: LESSEBO BOLAG.

TRYCKT HOS ISAAC MARCUS' BOKTR.-
AKTIEB. STOCKHOLM 1903

I.

Intet ord hade lilla Julie så ofta hört upprepas under sin barndom som ordet »ambition». — »Har man inte ambition», brukade modern säga, »så kommer man ingenstans här i världen.»

Fru Mina Råde — lilla Julies mamma — hade praktisk erfarenhet af den lära hon förkunnade. Af brist på ambition hade hon, som tillhörde »släkten» — kusindotter till gamla borgmästarinnan — kastat bort sig, som det heter, på en simpel tullvaktmästare. Mildrande omständigheter saknades ju icke. I tjugo år hade Mina varit fattig släkting hos borgmästarens, utfört en hushållerskas och tjänarinnas alla åligganden utan att åtnjuta deras förmåner. Att aflöna en köttslig släkting som en vanlig piga tillät icke familjens finkänslighet. Tillåtelsen att kalla borgmästarinnan moster, slita ut hennes aflagda kläder, hvarje år julklapp, bestående af fem kronor, en eau-de-cologneflaska och en »lukttvål», ansågs ersätta det arbete och det obehag platsen medförde.

Dessutom var »mamsell» Mina — som borgmästarinnan, hvilken hade lyckan vara välboren, styft höll på att hon skulle kallas för att känna sin plats i huset — fyllda trettiofem år, då hon erhöll tullvaktmästarens giftermålsanbud — och hon hade aldrig haft något förr.

Den mest högtflygande dröm i mamsell Minas drömfattiga lif hade varit att en gång få ett eget rum. Hon brukade ha sin sofplats i en liggsoffa i barnkammaren eller på golfvet i matsalen, och byrån — en af borgmästarinnans gamla aflagda — med dess fattiga innehåll hade sin plats på vinden, där mamsell Mina både vinter och sommar gjorde kyrktoalett hvarannan söndag.

Och nu bjöds henne ett eget hem, hon skulle få något att säga »mitt» om. »Mitt kök», »mitt skafferi», »mina rum». Vid denna häpnande tanke glödde mamsell Minas kinder lika starkt, som då hon stekte kalkonen till landshöfdingemiddagen, den minnesvärdaste tilldragelsen i hennes lif.

»Min man» var det uttryck mamsell Mina minst kunde vänja tanken vid. Äganderätten till en lifs lefvande människa var kanske det svåraste att sätta sig in i. Bland ingredienserna i mamsell Minas själssammansättning ingick icke romantik. Eller om den en gång funnits, hade den längesedan dunstat bort i matångor och skuros. Den store, rödbrusige mannen med de

vänliga ögonen och det bullrande skrattet var bara en annan att laga mat åt och ordna hemmet för än borgmästarens, endast under litet olika förhållanden. Att svara nej på frieriet föll henne icke in, hon hade längesedan vant sig af med ett i hennes ställning så onödigt ord. Och så detta lockande — att få något eget.

Det var denna kvinnliga ljufhet Råde förälskat sig i. Redan som gosse hade han i tysthet svärmat för Mina, som var den snällaste och sötaste af alla stadens flickor, och när han nu efter tjugo års frånvaro återkom till hembygden, flammade ungdomskärleken upp igen. Rådes kamrater skämtade öfver hans så hastigt påkomna kyrksamhet utan att misstänka anledningen, att det var för att få se mamsell Minas vackra, blå ögon menlöst och andäktigt riktade på gamle prosten eller slutna i stilla oskyldig slummer vid åhörandet af den söfvande predikan. Att sitta stilla två timmar i en trång kyrka och försöka hålla sig anständigt vaken var ett icke obetydligt offer han bragte den älskade.

En söndag, vid utgången från kyrkan, tog han mod till sig och hälsade på henne. Hon hälsade igen vänligt och artigt, men han märkte att hon icke kände igen honom. Nästa söndag gick han ett steg längre och tilltalade henne, påminde om gammal bekantskap och gemensamma lekar och minnen. Visserligen afbröt

hon honom, då han med af rörelse darrande stämma höll på att tala om hur lycklig återseendet gjort honom, med en ursäkt att hon måste skynda hem för att »lägga upp» maten, som den dumma Stafva inte hade ett hum om, och borgmästarens voro alltid så noga med sin söndagsmiddag, så . . .

»Fröken Mina är alltid så plikttrogen och omtänksam», komplimenterade den förälskade mannen, utan att känna sig sårad af afbrottet. Mina neg tacksamt och rodnade öfver det ovana berömmet.

Nästa söndag de möttes på kyrkvallen friade han.

Att Mina var hvad man brukar kalla »öfver» hans stånd, bekymrade icke Råde. Släktskapen var i hans ögon hvarken en förtjänst eller ett fel. Mina kände instinktlikt att hennes anhöriga skulle ogilla äktenskapet — mest därför att de öfverhufvud taget icke tyckte om förändringar — men hon hoppades att hennes långvariga och trogna tjänst skulle stämma dem till mildhet och att hon fortfarande skulle betraktas som vän och anhörig till familjen.

Detta var en fullkomlig missräkning. Mina föll i ohjälplig onåd hos sin »välgörarinna», som icke kunde förlåta denna nattsvarta otacksamhet mot en familj, som försörjt henne öfver tjugo år, behandlat henne som eget barn, och som hon nu bragte skam öfver genom att —

gamla människan som hon var — gå sta' och gifta sig, till och med ingå en mesallians.

Mina gråt strömmar af tårar och var om möjligt ännu flinkare i händer och fötter för att fullgöra sina husliga åligganden, men hennes sträfvan hade alldeles motsatt verkan, nämligen att visa hur oumbärlig hon var för allas trefnad och bekvämlighet.

Men när hon så gråtit två hela år och blifvit allt tunnare och ömkligare, förklarade Råde bestämdt, att nu fick det vara slut med krusandet för släkten, nu finge hon besluta sig och välja mellan honom och borgmästarinnan, för om han skulle ha henne, så ville han ha henne medan det fanns något kvar af henne och hon icke smält bort i tårar. Hvad hans ord kanske icke förmått, det förmådde förmaksmöbeln han köpt. Tänk, riktig resårsoffa, klädd med röd damast! Borgmästarens hade bara tagelstopp, hård som sten. Och buffet med spegel! Nej, sådana öfvertalningsmedel kunde Mina icke motstå — det fick gå med släktens nåd som det kunde.

Och det gick mycket illa.

Under lysningstiden bodde hon, då hon icke fick vara kvar hos borgmästarens, hos en af Rådes bekanta, en skepparänka, och kände sig som en missdåderska, när prästen läste välsignelsen öfver hennes äkta förbund med tullvaktmästaren Råde.

Borgmästarinnans sårade känslor mildrades icke ens af att Rådes kallade upp sin lilla flicka efter »moster Julie». Mellan en borgmästare och en vaktmästare i en småstad på tusen innevånare äro ju nästan niohundranittionio trappsteg; det lönade sig icke för den senare — äfven om han haft lust därtill, hvilket han tydligen icke hade — att söka klättra uppför ett enda.

Lilla Julie fick försöka hon.

Af allt »mitt» Mina så oförmodadt fått på gamla dagar, var »Rådes lilla flicka» det allra obegripligaste. Och det var först då hon upptäckte, att den lilla hade »släkttycket» — moster Julies vackra ögon och fina näsa — som hon började ana att äfven hon hade sin rättmätiga del i barnet.

När Julie växte upp, gjorde modern stora ansträngningar för att få henne tillsammans med stadens »fina» flickor. Men detta hade sig icke så lätt. Pappa Råde hade icke ringaste ambition och alla hustruns föreställningar tjänade till intet. »Ambition — fint folk — högfärd och dumheter» — Råde skrattade godmodigt åt sig själf, då han jämförde den drömda Mina med den verkliga. Det milda och ljufva hos henne, som på afstånd varit så bedårande, måste han nu ge namnen dumhet och fruntimmerspjunk.

Råde var en erkänd mästare i att sjunga visor och berätta historier samt van vid tacksam publik. Men på hustruns läppar hade

denna hans talang aldrig kunnat framlocka ett leende, bara stum, gapande förvåning. Komik och humor förstod hon icke. Hon var tråkig, hans stackars Mina, det resultatet kom Råde till, när han reflekterade öfver sitt efterlängtade, idealiskt drömda äktenskap — det var tråkigheten själf han vigts vid i lust och nöd.

Hemmet blef också det ställe, där han minst trifdes. Med hemtrefnad förstod Råde glada ansikten, gladt samspråk, frihet att gå och sitta hvar han ville och att röka ett obegränsadt antal pipor; under det fru Minas begrepp om hemtrefnad innefattade städning, skurning, snöhvita gardiner och allt på sin rätta plats från källaren till vinden. Fru Mina hade ett förmak, hennes lifs stolthet, det andra rummet var på en gång sängkammare, matsal och arbetsrum. Detta förmak kunde Råde aldrig lära sig att respektera; han drog upp rullgardinerna när solen gassade som värst och rökade och bolmade, som om han suttit på krogen eller ombord å jakten.

I fru Minas dunkla medvetande ingick att gnat ovillkorligen hörde till hemlifvet. Så hade det gjort hos borgmästarens. När ingen gnatade på henne längre, tog hon sig för att gnata själf, icke i vrede eller häftighet, utan stilla bekymradt, som om hon i välmening fullgjort en tung plikt.

Till råga på allt rådde kronisk penningbrist i huset. Ingen af makarna förstod sig på hus-

hållning och sparsamhet, hon af ovana och han af temperament.

I detta hem växte Julie upp i ständig slitning mellan två ytterligheter. Modern ville ha henne »fin», hon skulle gå i stadens »fina» skola, umgås med stadens »fina» flickor, under det fadern ville ha »Jullen» med sig på vågsamma båtfärder, på besök ombord hos alla skeppare, som kastade ankar i hamnen, med ett ord på alla ställen, där »fina» flickor aldrig sätta sin fot.

När mamma blef för ledsam, brukade pappa blinka åt »Jullen», som genast, om hon än var fördjupad i »Olde» eller »Lyth» — vetgirig var hon för sju — smällde igen boken och fick på sig kappa och mössa. Och så bar det iväg med far och dotter, helst ut till sjös. Där hade »Jullen» sina lyckligaste stunder, antingen hon i strålande solsken låg utsträckt på backen med armarna under hufvudet och stirrade upp i rymden, under det fadern sjöng sina visor eller berättade historier — hon var alltid en tacksam åhörare — eller hon i frisk bris, insvept i en gammal oljerock och med sydvästens gula skärm som en gloria kring det rosiga barnaansiktet, fick hjälpa till med ett och annat ombord. »Den lille backsgasten» brukade hennes vänner sjömännen kalla henne, och det namnet yfdes hon mycket öfver. Aldrig var hon rädd och aldrig blef hon sjösjuk.

Men dessa glädjestunder fick Julie dyrt betala. Efter hvarje frihetsutbrott kom först moderns gnat och förebråelser och sedan skolfrökens tillrättavisning. Julies skollif var en oafbruten kedja af orättvisor och förödmjukelser.

Lärarinnan var en af dessa pedantiska skolsjälar, hos hvilka skolreglementet fått ersätta hjärta och förstånd. Julie hade blifvit antagen mot skolreglerna; fru Mina hade lyckats pruta ner terminsafgiften några kronor, och fröken Villers kunde hvarken förlåta sig själf eller Julie denna afvikelse från sedvanans väg. Dessutom stod hon rådvill inför en sådan naturens nyck — och fröken Villers var en principiell motståndarinna till alla nycker — att den sämst klädda flickan i skolan, uppvuxen i det tarfligaste hemmet, hade det bästa hufvudet, som enligt all gudomlig och mänsklig ordning skulle suttit på andra skuldror, exempelvis på prostens Fia eller doktorns Mia. Det goda hufvudet var orättfånget gods och Julie blef behandlad därefter.

Kamraterna tyckte om Julie för hennes tjänstvillighet att hjälpa dem med ett räknetal eller en uppsats, för hennes godlynthet och för de roliga historier hon kunde berätta — Julie hade ärft faderns talang —, men de föraktade henne för hennes tarfliga kläder, för hennes hem, där inga bjudningar förekommo, och för hennes familjeförhållanden i allmänhet.

Dagen efter en segelfärd med fadern kom Julie hem från skolan i fullt uppror, slängde böckerna ifrån sig och förklarade, att hon aldrig sätter sin fot i skolan mer.

På moderns förskräckta frågor gaf hon intet annat svar än att hon *hatade* skolan, att hon snart i två år pinats där på alla möjliga sätt — att hon icke brydde sig om att hon ingenting fick lära — hon *hatade* allt som var »fint» — hon skulle klä sig till pojke och bli sjöman — hon *hatade* landbacken — och — och — det var ingenting annat — alla människor voro elaka mot henne — hon hade varit snäll i skolan — aldrig försvarat sig mot orättvisan — hon visste ju att hon betalade mindre än de andra — och inte hade något fint hem som de — och hon hade trott, att om hon var flitig och alltid kunde läxorna, så skulle fröken till slut lära sig fördraga henne — men ingenting hjälpte — det blef bara värre och värre — och — och — nu var det slut alltsammans.

En stund senare erhöll fru Mina kallelse att infinna sig hos lärarinnan.

Stackars Julie, hon hade ett långt syndaregister. En morgon hade hon kommit just som bönen skulle börja, satt sig bredvid herr pastorn och narrat honom och alla kringsittande att nysa, så att bönen måst afbrytas. Vid förhöret kom det fram, att Julie på väg till skolan fått se att den där gamla rotegumman, Sal-

bergskan, som går omkring i husen och får mat, tappat sin snusdosa och inte orkade böja sig för att ta upp dem. Och så hade Julie lagt sig på knä på gatan och nypa för nypa plockat upp snuset åt gumman, kommit för sent till skolan och ställt till skandal under bibelläsningen. Den snälle pastorn var *så* upprörd öfver flickans beteende; han hade aldrig tänkt att sådant kunde hända i *denna* skola.

En annan gång hade Julie kommit sönderklöst, med blödande ansikte och händer. Då hade hon varit i slagsmål med ett par pojkar om en katt de höllo på att dränka. »Midt under mina förebråelser», klagade lärarinnan »sade hon triumferande, i det hon torkade blodet ur ansiktet: »Jag räddade ändå katten! Stackare, han var alldeles vild af rädsla, då han klöste mig!» — Och när jag förehöll henne det opassande i hennes uppförande och bad henne komma ihåg den vishetsregel jag *alltid* gör mitt bästa att inskärpa hos mina elever: »När hvar och en sin syssla sköter, så går allt väl ehvad oss möter» — då svarade hon mig — *mig*, fru Råde — att det är just det hon gör. Det *var* hennes syssla, förklarade hon, att plocka upp snuset åt Sahlbergskan, då denna icke kunde göra det själf, och det *var* hennes syssla att befria katten från misshandel. Det var *alla* människors syssla att hjälpa hvar de kunde komma åt.»

Lärarinnan hade haft *ofantligt* tålamod med den olyckliga flickan för fru Rådes skull, som var en så hygglig människa, men nu *kunde* hon icke öfverse längre för skolans anseendes skull. Den senaste förseelsen var *för* svår.

Fru Råde vågade knappt komma fram med en fråga om hvad saken gällde. Jo, fröken hade under frukostrasten, då flickorna till följd af regnet voro samlade i förstugan, lockats dit af högljudt, opassande skratt och ertappat Julie i färd med att för kamraterna härma en gammal ökänd skeppare på ett så naturtroget sätt, att frökens känslor blifvit djupt sårade.

»Där förekom *svordomar,* fru Råde, *svordomar,* sådana som man hör bland *karlar,* fru Råde, bland karlar på *gatan.* Min plikt likmätigt förehöll jag flickan hennes högst opassande beteende och varnade henne för dessa demoraliserande segelturer i sällskap med simpelt sjöfolk, råa, druckna karlar. Längre hann jag icke i mitt tal, förrän flickan *stampade* i golfvet, *stampade,* fru Råde, och med ögon, som gnistrade af vrede, ropade hon: »Tig!» — Till *mig,* fru Råde, hennes lärarinna! Och så utbröt hon i en ström af loford öfver dessa män hon brukade vara tillsammans med — hennes far och hans vänner, »de voro icke simpla och råa, fast de icke voro *fina* — de voro *goda* människor och det var mycket mer» — svarade hon — det var bara här i skolan

hon träffat på simpelhet — för det var simpelt att vara hjärtlös. — Efter ett sådant uppförande förstår väl fru Råde, att Julie icke kan få fortsätta läsningen i *min* skola.»

Det hjälpte icke att fru Råde bad om förlåtelse för sin dotters grofva förseelse, fröken Villers var obeveklig och så var vägen till kunskap och bildning stängd för Julie.

II.

Det var en sorglig tid, som följde på uppträdet i skolan. Julie blef nästan folkskygg, ville aldrig gå där hon riskerade att möta någon af skolkamraterna och undvek människor hvar hon kunde. I hemmet var hon modern till mera hjälp än förut, som om hon velat godtgöra henne alla svikna förhoppningar.

Fadern led icke minst af hvad som händt och gjorde sig de bittraste förebråelser. Numera sade han oftast nej, när Julie bad att få följa med på någon segeltur. Och om han berättade en historia, hvilket sällan hände, kunde han tvärt bryta af utan att sluta. Det var hans sätt att godtgöra.

Julie tog sig för att segla ensam, fadern ovetande. Omtyckt som hon var af strandfolket, nekades hon aldrig att låna en båt.

Den bästa hjälpen och stödet under denna pröfvotid hade hon i »fru Valls Olof» eller »lotsolle», som han oftast fick heta.

Fru Vall var änka efter en välstående skeppare och det var hon som öppnat sitt hem för Mina, då Råde så bestämdt yrkat på att det skulle bli bli allvar af giftermålet och hon icke längre fått stanna hos borgmästarens. Sedan dess hade ett vänskapligt förhållande rådt mellan de båda familjerna, tack vare fru Minas beskedlighet. Den barska, ordknappa fru Vall bar folk i allmänhet stor respekt för och undvek henne helst. Hon var högmodig, sades det, i synnerhet öfver sonen. I sitt hjärta medgaf kanske mången att det var förlåtligt, ty en hurtigare, vackrare och duktigare pojke finge man leta efter. Olof var tio år gammal när fadern omkom strax utanför hemmets kust, och han erhöll ett outplånligt intryck af olyckshändelsen, af moderns stumma, men just därför så mycket mera gripande förtviflan och upprepade påståenden, att olyckan hade kunnat förekommas, om hjälp kommit i tid.

Att Olof skulle bli lots var från denna tidpunkt för honom en självklar sak, och efter med heder genomgångna prof var han nu anställd som biträde hos lotsen i sin födelsestad.

Med Julie hade han alltid stått på mycket vänskaplig fot. Som tolfårig hade han varit hennes häst och låtit henne fritt rycka och dra

i den krusiga hårmassan, då Pålle inte sprang fort nog för ryttarinnan, och vid hans feriebesök i hemmet voro de oskiljaktiga i lekar och upptåg. Men med dessa var det tvärt slut efter uppträdet i skolan, och det var endast då det gällde en segeltur, som Olof med mycken möda och många öfvertalningar kunde förmå henne att vara med. Då kunde hon ibland glömma sina missöden och återfå den förra glädtigheten. Och den tacksamma handtryckningen vid afskedet åtföljdes alltid af en varm blick och orden: »Du är så snäll mot mig, Olof, ingen är sådan som du.»

»Ingen är sådan som du» — hvad dessa ord kommo hans hjärta att svälla af glädje och stolthet. Men i sådana stunder undvek han gärna hemmet och modern, som på senare tiden blifvit märkbart kylig mot de forna vännerna och i synnerhet hade mycket att anmärka mot Julie. Olof förstod att det var den moderliga svartsjukan som talade och undvek därför att nämna om sina färder med Julie för att icke ytterligare väcka till lif afvoga känslor mot flickan.

»Och det jämnar väl ut sig med tiden», tänkte han. »Julie är ju bara barnet ännu, har inte ens gått och läst för prästen.»

En dag Råde varit ute med tulljakten — det blåste friskt och han hade till och med ett ref inne — såg han vid inseglingen en båt före

sig med »kjoltyg» i. Innan han hunnit få kikaren till ögat, visste han hvem det var som skötte rodret, och hans hjärta svällde af stolthet, då han såg hur skickligt hon styrde sin bräckliga farkost — en gammal afdankad s. k. vässing, utan att ha refvadt — mellan brottsjöarna.

Hans duktiga flicka! Det låg en fuktig dimma öfver kikarens glas. — Att sätta henne bland mammas kastruller och tvättbaljor var stor, evinnerlig synd — det var som att stänga in en fiskmås i en bur. Och så återtogos de gamla vanorna — segelturerna, historierna och sången.

Det året läste Julie för prästen. Hon hade icke vågat deltaga i konfirmationsundervisningen förra året, ehuru hon haft åldern inne, af fruktan att sammanträffa med jämnåriga från skolan. Religionsundervisningen gjorde, trots det torra, schablonmässiga sätt, hvarpå den meddelades, ett djupt intryck på henne, och hon sörjde öfver att hon icke kunde få mening och innehåll i det hon lärde. Prosten var gammal och mycket korpulent — af utseendet att döma större som ätare än tänkare. Han var besvärad af astma och gjorde timmarna så korta som möjligt. Alla hans försök att »för ämbetsbrödernas skull» tillägna sig en schartauansk anstrykning misslyckades totalt på grund af hans välmenande, beskedliga sinnelag.

När prosten i afbrutna satser talade om försynens underbara skickelse, hur gud styrer allt till det bästa — föder fåglarna under himmelen och kläder liljorna på marken — satt Julie och grubblade på hvarifrån konfirmationskläderna skulle komma. Det var så mycket hon behöfde — klädning och kängor och hatt och handskar, och hemma var alltid ebb i kassan, när hyran och matskulderna från föregående månad blifvit betalda. Mamma hade en plan; om den lyckades vore nöden afhjälpt. Julie fick hjärtklappning af glädje vid blotta tanken på framgång.

»Hvad makt har Gud gifvit djäfvulen öfver den omvända människan — Julie Råde?»

Julie ryckte till när hon hörde sitt namn. Hennes granne hviskade frågan, innan prosten märkte något, och Julie skyndade sig att svara.

»Gud har gifvit djäfvulen makt att *fresta* den omvända människan till synd.»

»Det var rätt. Nå, hvad makt har Gud gifvit djäfvulen öfver den oomvända människan?»

»Gud har gifvit djäfvulen makt att *tvinga* den oomvända människan till synd.»

»Det var rätt. Kan du då säga hvilken lärdom vi kunna hämta häraf?»

»Att människan ingenting förmår af egen kraft.»

»Nå — nå — nå — det är ju sant, sant, förstås, ja, det är det visst, men inte i detta

sammanhang — att vi — vet inte Julie det? Kan Aina Larsson svara på frågan?»

»Att vi skola taga oss tillvara för synden.»

»Alldeles riktigt, att vi skola taga oss tillvara för synden, jaha, så lyder svaret. Kan Julie komma ihåg det till en annan gång. Du är så grufligt svag i »grundfrågor», barn.»

Julie var starkt medveten om denna sin brist i teologisk uppfattning, och ju mer hon ansträngde sin tankekraft, ju dummare blef hon — hon kom alltid till andra konklusioner än prosten. Men utanläsningen gick så mycket bättre, och den var ändå hufvudsaken, det såg hon.

Genom nödvändigheten att under lästiden vara i beröring med andra barn, se och tala med främmande människor gaf Julies skygghet småningom vika för den medfödda spänstigheten i hennes lynne. Hon blef sig lik som förr, glad, modig och hoppfull. — Tänk om mammas plan lyckades.

III.

Ett par veckor före konfirmationsdagen smög fru Mina sig en afton utmed åkanten till borgmästaregårdens bakport. Den länge påtänkta planen skulle ändtligen sättas i verket. Fru Mina var som trollbunden af de sköra släkt-

skapsbanden och kunde omöjligt tänka sig att jordisk hjälp kunde komma från annat håll än borgmästarens.

Fru Mina hade blifvit så liten och tunn och böjd och gick med små varsamma gummsteg. Vägen var icke banad af människohand, utan af människofot, regn och blåst i skönaste endräkt att göra den så ofarbar som möjligt. Ån var isbelagd, men i dess midt löpte en svart fåra, som vidgade och bredde ut sig mot forsen, hvars ljud tycktes starkare och hotfullare än vanligt, men i fru Minas öron lät det bara tröstefullt. Det väckte minnen, hvilkas sötma fanns kvar, under det bitterheten fördunstat. Så många, många sömnlösa nätter fru Mina lyssnat till forsen; den hördes så tydligt i barnkammaren.

När Karl Axel låg i den svåra skarlakansfebern, hade hon natt efter natt vakat öfver honom, burit honom i timmar fram och åter på golfvet; och forsen hade sjungit och vyssjat då som nu — ljudet hade sådan ro med sig, tyckte hon. Med rörelse mindes hon, att det var ingen den sjuke gossen så gärna hade hos sig som »Ina», icke ens mormor. Måtte han ha något kvar af den gamla vänskapen för henne.

Två gånger höll fru Mina handen på låsvredet och drog den tillbaka igen. Hon tänkte på alla de gånger hon gått ut genom denna

samma grind med ögonen förblindade af tårar öfver misslyckade försoningsförsök. Hon hade mest lust att vända om, men bilden af Julie, som satt där hemma i oro och ångest för utgången af hennes mission, öfvervann hennes tvekan. Grinden föll igen bakom henne, och fru Mina gick uppför gången mellan trädgården och uthusbyggnaderna.

Det var många år sedan hon gick här sist, men allt var sig likt, till och med bandhunden, ehuru det naturligtvis icke kunde vara samma Karo, — hvilket han visade genom att morra åt henne. I trädgården hade hon planterat, sått och skördat, ränsat bort ogräs och hängt upp kläder till torkning, dukat kaffebord med grönt och blommor till födelsedagar. Nästan alla i familjen hade födelsedag om sommaren. Karl Axel — dottersonen, som de gamla tagit till sig vid föräldrarnas frånfälle — själfva midsommardagen. Och ett sommarbarn var han, vacker och glad och god, omtyckt af alla. Att tänka sig att lille Karl Axel nu var borgmästare — visserligen bara tillförordnad, men ändå — och det var honom hon skulle be om arbete åt Julie. Julie hade så vacker stil, och skrifva rent var en »fin» sysselsättning, tyckte fru Mina.

Hon gick raka vägen till borgmästarens rum, fann honom hemma och framförde sitt ärende utan att åberopa släktskapen. Om det var detta, som stämde honom till hennes för-

mån, eller han tyckte synd om den lilla, ödmjukt nigande supplikanten, som han i sin barndom yranniserat, eller han behöfde ett skrifbiträde och fann stilen bra — alltnog, utgången var lycklig: »Fröken Julie kunde infinna sig kl. 10 följande förmiddag.»

På utsatt klockslag steg Julie inom borgmästarens dörr.

Ah! Den unge mannen kunde knappast hejda ett utrop af beundran. Såå, denna fagra lilla uppenbarelse, med de mest bedårande ögon han sett — mörka, djupa och varma under de skygga ögonfransarna — en hy så fin och skär, att den väckte tankar på vår och linnéadoft, och en mun sen — — denna lilla skönhet skulle intaga den gamle spritdoftande Movalls plats vid skrifbordet därborta.

»Jag är Julie — Julie Råde», hon gjorde en liten skolflicksnigning och rösten darrade. »Mamma sa att jag skulle kanske få skrifning.» Hon visste ej, om hon skulle räcka fram handen eller icke.

»Var god och sitt ner.» Borgmästaren anvisade henne en stol, på hvars yttersta kant hon satte sig, generad af den för korta klädningskjolen och de fula, lappade kängorna.

»Har ni förr skrifvit rent?» började förhöret.

»Nej.»

»Är ni någorlunda säker i stafning?»

»Ja — jag tror — jag har också läst tyska och engelska.»

Han borde väl få veta att hon icke var alldeles okunnig.

»Hvar har ni erhållit undervisning?»

»Först i folkskolan och sedan i fröken Villers skola.»

»Hur länge har ni gått i Villerska skolan?»

Han kunde icke neka sig nöjet att iakttaga den snabba färgskiftningen och minspelet i det vackra flickansiktet.

»I två år — ja det vill säga — närapå två år.»

Det var i själfva verket knappast mer än ett och ett halft till följd af det snöpliga afskedet. Denna skamfläck i hennes lif hoppades Julie, att borgmästaren var okunnig om.

»Närapå två år! Då är ju fröken en lärd ung dam.»

Hon kände tårarna stiga upp i ögonen vid den ironiska anmärkningen och tillade med låg röst:

»Jag har läst för mig själf så mycket jag kunnat, skrifvit och öfversatt — och —»

»Ja, ni är nog duktig. Tag af er kappan och sätt er här vid bordet, så skall ni få litet hum om arbetet, innan ni kan få hemskrifning.»

Då Julie ett par timmar senare kom hem, hade hon en pappersrulle i handen. Profvet

hade utfallit så väl, att borgmästaren redan vågat anförtro henne arbete på egen hand.

Om aftonen, då Julie och modern sutto med sina arbeten vid det stora slagbordet mellan fönstren i »rummet» — fadern kom sällan hem före midnatt och då oftast i litet upprymdt tillstånd — sköt flickan plötsligt papperen ifrån sig, lade hufvudet på bordet och brast i krampaktig gråt, våldsam och hejdlös som ett barns.

»Hvad är det — säg barn — hvad är det?»

Modern hade just hållit på med de ofta upprepade loftalen öfver Karl Axel, hvilket märkvärdigt barn han var, så snäll och så vacker, och satt nu som den personifierade häpnaden och stirrade på den gråtande flickan. Utbrottet kom så oförberedt nu, då de hade nått det efterlängtade målet.

Rådvill strök hon med handen öfver den ljusa flätan och tröstade och grälade om hvartannat. Julie skulle få se huru mycket bättre allting skulle bli — hon borde bara vara glad — snart kunde hon köpa sig nya kläder och få umgänge bland »sin egen klass» — vara med om nöjen som andra jämnåriga — hädanefter var det bara att dansa på rosor. Men alltid var Julie sådan — ingen kunde bli klok på henne — grät utan att någon kunde förstå hvarför — skrattade med för den skull. Mamma visste att hon försökt att ställa det bra för henne

och så fick hon otack till lön — barn voro alltid sådana. —

»Mamma, lilla mamma.»

Julie lade sitt förgråtna ansikte mot moderns tunna, insjukna bröst och tryckte sig intill henne. — »Jag är inte otacksam mot mamma och jag *är* glad öfver arbetet. Men det är så förfärligt svårt att vara sådan som jag — det är som om jag vore olik alla andra — dummare och fattigare — och som alla gjorde narr åt mig. — Jag såg att han skrattade inom sig, då han fick se mig, åt min tafatthet, mina urväxta kläder och mina röda händer. — Så kom där en annan herre, en främmande, och hviskade något om mig — jag hörde inte orden, men jag kände dem — i nacken — och så bad borgmästaren mig visa hvad jag skrifvit, och jag måste stiga upp och gå fram till hans bord. — — Jag vet att det var bara för att den andre, den främmande herrn, skulle få se på mig — och så blef jag som eld i ansiktet och kunde ingenting svara på hvad han sade — jag vet inte ens hvad det var. Man skulle aldrig, aldrig glädja sig åt något!»

»Seså, seså Jullan min, det blir nog bra», jollrade modern, som stod oförstående inför detta slags sorg. »Jag drömde i natt om ormar och rödt lack och det betyder pengar och glädje — vänta bara, din tid kommer nog. När borgmästaren bara får ögonen öppna för dig, så — — —»

Fru Minas drömmar och deras uttydning — alltid lycklig — voro en aldrig sinande tröstekälla för henne. Hon hade återtagit sitt arbete. Julie hade lagt vänstra armen på bordet och hvilade hufvudet mot den. Hon var lugnare, ehuru en svag snyftning som ett långt andetag då och då afbröt hennes tal.

»Minns mamma den gången vi skulle ha en liten bjudning för några af klasskamraterna i fröken Villers skola — för de »fina» flickorna? Vi hade så länge talat om det och gladde oss så mycket. Och så vi sparade för att få råd! Många veckor förut nändes vi endast äta sådant som var riktigt, riktigt billigt och drucko oblandadt kornkaffe utan socker — minns mamma? Ändtligen kom dagen vi så länge väntat på — och allt blef så helt annorlunda — så fattigt och pinsamt. Ett par af flickorna fick inte komma — eller ville inte — och de som kom, var bara elaka. När de skulle äta krämen vi hade till efterrätt, hviskade Sigrid till Karin: »Är det för att vi inte ska äta för mycket, som de ge oss teskedar i stället för dessertskedar.» Vi hade ju inga sådana. Och när jag passade upp dem, sade Mia Riis: »Kära du, inte skall *du* passa upp? Det kan väl er jungfru göra.» — Hon visste så väl att vi ingen hade. — Och så när pappa kom hem och han skämtade med dem — och de ville han skulle sjunga visor för dem — och bara gjorde narr åt alltsammans? —

Flera dagar hade de så mycket att hviska om i skolan — och skratta åt — med menande blickar på mig. — — Är lifvet alltid sådant, man går och väntar på något som skall hända, på en stor, stor glädje — man väntar och väntar, och när den så kommer, är den så olika, något helt annat än man tänkt — — — Och man blir bara ledsen — —»

IV.

På Julies konfirmationsdag hade fru Råde bedt fru Vall med son på middag, men den förra afböjde bjudningen på grund af hufvudvärk, hvilken ursäkt fru Råde i sitt hjärtas enfald tog för god, och för att den s. k. sjuka icke skulle gå miste om välfägnad bar hon till henne både en tallrik buljong med klimp — precis efter borgmästarinnans uppskrift — en portion gödkalfstek och blanc-manger. — »Det räcker till Olof också, ifall han inte vill lämna sin mamma ensam, när hon är sjuk.»

Men för första gången i sitt lif tog Olof icke hänsyn till moderns vilja, utan låtsade om ingenting och lämnade hemmet, som om det var den naturligaste sak i världen att han ägnade den dagen åt moderns och hans gamla vänner. Han gick först i kyrkan, där han såg Julie i sin långa svarta klädning knäböja vid altarrunden

och hörde henne med sin klara, rena röst, med det vackra ansiktet strålande af allvarlig vilja och uppsåt, aflägga de bindande löftena.

Också han gaf i den stunden ett löfte — ett löfte att värna och vårda henne som en åt sig anförtrodd skatt, för hvilken en gång räkenskap skulle kräfvas. Hon såg så liten och svag och hjälplös ut. Men var han icke stark för dem båda? Han såg på sina seniga, muskulösa händer, som sammanknäppta hvilade på psalmboksbrädan framför honom — de dugde allt att ta tag, de! Äfven att hålla fast! Och ovillkorligt spändes det breda bröstet ut i ett befriande andetag i hans medvetna känsla af vilja och kraft.

Hans Julie! Hans ljufva, vackra lilla flicka! Trots all styrkans öfvermod nyss, fylldes hans ögon af tårar, som opåaktade fingo falla ned i de ljusa mustascherna — de voro intet att blygas öfver. Omgifningen hade han glömt eller brydde sig icke om.

Middagen blef icke alls högtidlig, trots Julies förgråtna ögon — det hörde ju till. Mamma var så upptagen af maten, att hon icke hade tid till andra tankar, och pappa var i sitt allra gladaste skämtlynne, därför att den allvarliga delen af dagen nu var förbi och ville ta igen skadan. Snart narrade han Julie och Olof att instämma i munterheten.

När måltiden var slut, mamma höll på med diskningen och pappa skulle ha sin oundvikliga

middagslur, frågade Olof om Julie ville följa med ut på en segeltur. Mammas invändningar, att det inte passade — en sådan dag satt man hemma och läste i bibeln och drack saft och vatten med sockerkaka till — det brukades alltid så hos borgmästarens, då barnen där konfirmerats — nedtystades af pappas: »Gå ni, barn, och ha roligt så länge ni kan. Mammas recept kan passa för borgmästareherrskap, men inte för sådana som oss. Fiskmåsen tycker bättre om sjöluft än om saftslisk, eller hur?»

»Saft och vatten är vådligt godt, förstås, men det får vi nog när vi kommer hem. Får vi inte det, mamma?»

»Tag åtminstone af dig klädningen och den hvita underkjolen», jämrade modern, »annars förstör du dem alldeles.»

»Behöfver jag det, mamma?»

Julie såg ledsen ut.

»Strunt i kläderna», utbrast Råde, »det finns väl andra, där dessa kommit ifrån?»

»Det skall du säga», inföll hans hustru, »som inte vet hur svårt det varit att få tyget på kredit.»

»Var inte rädd, moster Mina», medlade Olof, »jag ska hålla båten så fint upp i vinden, att inte en droppe skall stänka på Julies grannlåt.»

Fru Råde gaf motvilligt sitt samtycke, men det misslynta uttrycket försvann så småningom ur hennes ansikte, när hon med blicken följde

de båda unga, där de sida vid sida vandrade nedåt den lilla krokiga gatan, som hedrades med namnet Strandgatan. Den unge mannen rak och lång och axelbred, med trygg säker hållning; flickan fin och slank, litet besvärad af den första långa klädningen, ehuru den endast räckte nätt och jämt till foten, där den hvita spetskantade underkjolen skymtade fram. Den tjocka ljusa flätan var ombunden med en rosett af hvita sidenband, lika med dem som prydde hatten och ståten ökades yttermera af smala veckade hvita krås kring hals och ärmlinningar. Så fin hade hon aldrig förr varit och den ovana elegansen kändes nästan tryckande.

»Det blir ett vackert par af de där två», sade Råde, som öfver sin hustrus axel sett efter dem genom det öppna fönstret och smackade belåtet på pipmunstycket.

»Ett par af de två? Ånej», fru Råde knep ihop de tunna läpparna, »bättre opp kan nog en sån flicka som Julie komma här i världen. Hon kommer nog att göra ett fint parti, ska du se.»

»Du är galen med din högfärd, mor», skrattade Råde. »Sitt giftermål sköter nog tösen om själf, tänker jag, och hon är, gudskelof, inte lika galen som du. Nu går jag in och kojar mig ett tag, tills kaffet blir färdigt. Gräla inte på barnet om hon fått lite stänk på den fina riggen — det ser ut som han skulle friskna i litet.»

Olof och Julie hade icke utbytt många ord med hvarandra utan tyst och stillsamt gått ned till båtbryggan. Olof var just aldrig särdeles språksam, så att hans tystnad var icke påfallande, men så mycket mer var detta fallet med flickan, som gärna och otvunget brukade prata med barndomsvännen om allt som föll henne i sinnet.

»Vi ska pröfva om 'Fiskmåsens' vingar duga till flykt.»

»Din nya snipa? Ska vi ut med den — så förfärligt roligt! Och så fin den är», Julie mönstrade med en kännares blick hvartenda bord och hvarenda klut från storseglet till vimpeln. »Jag har aldrig sett någonting så vackert, Olof, och att få segla i den just idag, du! Att stiga ombord i den känns nästan på samma sätt — högtidligt, menar jag — som då jag i morse gick framåt gången i kyrkan.»

»Det gläder mig att du tycker om 'Fiskmåsen', och jag hoppas du skall få många trefliga seglatser med den. — I dag får du inte hjälpa till — vi ska akta den fina riggen, minns du väl. Jag är riktigt rädd för att segla en så fin fröken.»

»Ser jag verkligen ut som en fröken — en riktig fröken?» Frågan kom ifrigt och allvarligt.

»Ja, en alldeles riktig fröken», svarade Olof lika allvarligt men med leende ögon.

De hade suttit tysta en stund, då Julie plötsligt vände blicken mot Olof och sade:

»Tror du inte, att det är synd, detta, att vara ute och segla på sin konfirmationsdag?»

Olof skrattade muntert.

»Nej, vet du, det tror jag verkligen inte. Hvarför skulle det vara mera synd den dagen än andra dagar?»

»Jag vet inte», flickans panna hade fått ett par bekymrade veck, där hon allvarligt blickade framför sig med hakan hvilande i händerna, »det är så förfärligt svårt att förstå hvad som är synd, eller hvad som inte är det. Ibland när jag har hört prosten, är det som om allt jag tänkt och gjort i hela mitt lif varit synd och som om jag varit sämre än alla andra människor på hela jorden. Kände du det så, när du gick och läste?»

»Nej, jag tog det inte så allvarligt, men jag minns att jag på konfirmationsdagen upprepade det löfte jag många gånger förut gett mig själf, att bli en rättskaffens, hederlig karl och att göra min mor glädje.»

»Gossar och flickor känna nog olika», suckade Julie, »jag kunde inte alls känna som om jag vågade lofva något, inte ens att bli bättre. Jag kände det, som om jag varit bara elak och ond och att Gud nödvändigt måste hata mig. Och när så prosten i dag talade om att först nu börjar kampen mot frestelserna, som lura på oss öfverallt, och att vi äro som nötskal

slungade ut på villande haf, då kunde jag inte finna någon utgång eller räddning. Jag blef så förfärligt beklämd, att jag kunde ha skrikit högt, om halsen inte varit som hopsnörd af ångest och förskräckelse.»

»Stackars liten», sade Olof med en varm blick, som hon i sitt grubbel icke märkte, »du har nog missuppfattat prostens ord. Mycket förstånd har han ju inte kvar med sina åttiofem år på nacken, men så rosenrasande är han väl ändå inte att han skrämmer vettet ur barnungar. För min del är jag inte mycket hemmastadd i de där klyftiga sakerna, utan har en mycket enkel religion: Gör så godt du kan, så får väl Vår Herre bli nöjd.»

»Den som kunde ta det så», suckade Julie, »men Gud är bestämdt inte så sträng mot män som mot kvinnor, åtminstone var prosten mycket strängare mot oss flickor. Kände du inte som om konfirmationen riktigt högg ditt lif i två delar, som om allt hvad som varit förut var borta och utplånadt, och att i stället skulle komma något nytt, underligt, som du ingenting visste om och som innehöll allt detta farliga en skulle akta sig för — och som en ändå omöjligt kunde fly undan. Jag förstår det inte alls — och jag är bara så rädd — —»

»Vill du inte sjunga en visa?» bad Olof för att få henne på andra tankar.

»I dag? Då måste det vara en psalm. — Låt oss ta n:r 481 — det är den vackraste jag vet. Kan du den?»

»Jag vet inte. Börja så får jag höra. — Jaså den, ja den känner jag till, tror jag.»

De voro vana att sjunga samman och klara och rena ljödo de ungdomliga rösterna öfver hafvet, som utan hinder af skär och strand sträckte sig ut så långt blicken nådde.

Olof hade småningom tystnat; stämningen hade blifvit honom öfvermäktig. Flickan var icke densamma i dag som i går, det var icke kamraten, som han kunde be om en handräckning och som skötte segel och roder lika bra som han själf. Denna unga kvinna i den svarta dräkten, med händerna sedesamt knäppta samman i knät och med det allvarliga, tankfulla uttrycket i det bleka ansiktet var en helt och hållet ny företeelse. Hur ögonen lågade, när hon sjöng den vackra psalmen:

— — — — — — — — — — — — —

»Hvem förer mig till dina friska flöden?
Den stilla döden.» — — —

Han kom ovillkorligen att tänka på ett litet kapell han en gång besökt på franska kusten. En fiskebåt väntades hem men dröjde att komma och man fruktade att en olycka händt under stormen, som rasat ett par dagar. I det lilla kapellet hade de nu samlats alla för att anropa madonnan om hjälp och knäböjde sida vid sida,

modern som bad för sin son, hustrun för sin make, flickan för den älskade och i allas ansikten hade han sett detta patetiska uttryck af på en gång hänförelse och undergifvenhet, af bäfvande hopp och anande fruktan. Han erinrade sig att äfven han i andakt böjt knä för Guds moder. Det var samma känsla som nu fyllde honom, då han lyssnade till sången:

— — »Snart till den strand, där böljor sig ej häfva,
Likt arkens trötta dufva skall du sväfva;
Till herdens famn likt rädda lammet ila,
Och där få hvila.»

Julie satt tyst ett par minuter, sedan hon sjungit psalmen till slut.

»Du sjöng inte med, Olof?»

»Nej, jag är visst hes. Och så ville jag hellre höra dig ensam. Ska vi vända om nu kanske?»

Under hemfärden växlades endast enstaka ord, om båten, vinden och kursen de togo. Hvar och en af dem hade sina egna känslor och förnimmelser att reda ut. Han kunde ju icke i dag säga henne hvad han bar i hjärtat, det hade varit helgerån — så kände han det — att betunga hennes sinne med nya orofyllda intryck. Dessutom var hon för mycket barn ännu — han nändes icke störa hennes frid. Ett år till ville han ge henne, men då skulle hon lofva att en gång bli hans.

När han hjälpt henne i land och seglen blifvit nedtagna samt båten förtöjd, sade han:

»Det är kanske en ovanlig konfirmationsgåfva, men det är åt dig 'Fiskmåsen' byggts, om du vill ha den?»

»Jag! Ska jag ha snipan! Du narras Olof? Du narras bara, säg?» Ögonen glödde i det af sinnesrörelse bleka ansiktet och hon hade med båda händerna gripit ett hårdt tag om hans arm.

»Nej, jag narras inte. Det är min konfirmationsgåfva till dig.»

»Å, Olof, så snäll du är, så gränslöst snäll! Ingen på hela jorden är så snäll som du. Tänk, en egen snipa — jag — Julie Råde! Glömsk af den långa klädningen med ty åtföljande värdighet, gjorde hon ett par danssteg, som lyckligtvis icke hade några skvallersjuka vittnen i närheten.

När Julie somnade — en hel timme senare än vanligt — hade glädjen öfver Olofs gåfva jagat alla teologiska bekymmer på flykten, och i halfsömnen afslutade hon sin vanliga bönserie med Olofs enkla trosbekännelse: »Gör det bästa du kan, så blir nog Gud nöjd.»

V.

Ett helt år hade gått. Ett år fullt af lifvets glädje och solsken.

Hvarje morgon vaknade Julie genomströmmad af lyckokänsla öfver den dag som låg framför henne. Allt gammalt agg var glömdt — människorna voro goda och lifvet var härligt och rikt på fagra löften. Hur hade hon kunnat misskänna det så!

Och nu var det vår till på köpet. Julie hade bjudit pappa på fisketur, seglat ut klockan tre på morgonen och kommit hem klockan sju, ätit frukost i den gamla syrénbersån, skrattat och skämtat med pappa, burit mamma på unga, starka armar rundt den gamle solvisaren midt i trädgården, därför att hon knotat öfver fisketurens dåliga resultat — tjugo små hvitlingar — hvilket pappa skyllde på Julie, som hållit storkalas för fiskmåsarna.

Och nu kom hon, frisk som en hafsbris och strålande som en majsol, till sitt arbete.

Julie hade blifvit säkrare i sitt uppträdande, rörelserna voro mjuka och behagliga. Hon visste att hon var passande klädd, att hennes arbete var ordentligt gjordt och hon var öfvertygad om att ingen människa, hvars mening hon brydde sig om, hyste ovänliga känslor mot henne.

Rummet var tomt. Julie lade papperen ifrån sig, tog af hatten — hon skulle stanna för kollationeringen — och satte sig att vänta. Hvad detta rum blifvit henne kärt — mörkt, nedrökadt och fullt med hyllor och skåp, skinnklädda, obekväma möbler och utan en solstråle, men ändå ett paradis. Här kände hon sig hemmastadd, med ett bortskämdt barns frihet att tala och uppföra sig efter ögonblickets stämning.

Efter en stund kom t. f. borgmästaren, v. häradshöfdingen Karl Axel Hill. Han såg omorgnad ut, men ljusnade genast vid åsynen af den unga flickan.

»God morgon, fröken! Redan uppe?»

»Redan! Jag har varit ute på sjön sen klockan tre i morse och kan hälsa från Anholt och Danska landet — det vill säga — jag har bara sett konturerna.»

»Tyckte jag inte här var hafsluft inne! Nå, hur må edra systrar och bröder, fiskmåsarna? Ni är ju släkt med dem?»

»Härligt! Jag har bjudit dem på frukost af pappas hvitlingar och hela rymden var full af tack och glädje. Om människor visste hvad en sådan vårmorgon på sjön är, skulle de inte nännas ligga och sofva bort tiden. Man gungar fram öfver vågorna, som glittra och sjunga och skratta under leken att komma fatt och förbi hvarandra och seglen lysa i solskenet och himlen är skär och blå och vinden smeker så ljumt

och fint, som om man kysstes af små mjuka barnamunnar — det är så man kan bli yr af lycka — bara af att lefva — — —»

Hon satte fingrarna öfver ögonen och bet sig i läppen, som för att hejda utbrottet. Så tillade hon i förebrående ton:

»Och en sådan morgon ligger borgmästaren och sofver.»

»Borgmästaren är en åsna, ska vi komma öfverens om det, fröken Julie?» Den unge mannen satt och vägde på stolen framför sitt bord och såg leende på henne.

Hon rodnade djupt.

»Jag menar inte så — jag var bara så förfärligt glad själf — det är något särskildt i dag — för mig ensam.»

»Något särskildt! Fröken tänker väl inte förlofva sig?» Frågan kom hastigt och stolen dunsade med fart i golfvet.

»Jag! Å, visst inte.»

Tonen lät nästan förnärmad.

»Det finns väl en hel mängd hyggliga sjömansgossar bland frökens bekanta? En så vacker flicka kan icke sakna beundrare? Hur är det med den nye lotsen därnere?»

Julie svarade icke. Det skymde för ögonen, då hon lade papperen i ordning, och det var med darrande läppar hon frågade, om hon fick börja läsningen.

Hon läste fort och utan afbrott, med låg, entonig röst. Mannen midt emot såg ett par gånger på henne öfver papperet och undrade hvad det var som så hastigt förändrat flickan. Han förstod icke att hon kände sig distanserad, att det grämde henne bli räknad till en annan klass än den han tillhörde. »Frökens bekanta!» De voro icke hans bekanta.

När kollationeringen var slut och Julie beredde sig att gå, bad häradshöfdingen henne vänta ett ögonblick. Han lämnade rummet och kom tillbaka med en af blommor öfversållad äppelgren.

Julie lät höra ett utrop af förtjusning.

»Ja, är den icke vacker? Får jag veta hvad det är för en särskild dag, om jag ger er den här?»

»Det är min födelsedag — jag fyller sjutton år i dag.»

»Då passar ju min blomsterhyllning utmärkt. När jag i morse fann äppelblommorna utslagna, påminde de mig om er — daggfriska och fina, fulla af ljufva vårlöften. Lofva mig att aldrig svika vårens löften — blif aldrig surkart, fröken Julie.»

Han hotade henne skämtsamt med höjdt pekfinger.

»Det tror jag nog jag törs lofva, fastän det är svårt att säga hvad det kan bli af en äppelblomma — där finns så många möjligheter» —

hon höll blicken fästad på grenen i sin hand och fortsatte — »där kan komma mask i henne — eller frost — och då blir hon förkrympt — hon kan ha kommit ur dålig, hård jordmån och bli ett ettrigt galläpple. — I solsken och skydd och omvårdnad kan af blomman bli en klar, genomskinlig och vacker astrakan — men det blir inte jag» — hon skrattade lätt med tårar i klangen — »jag blir bara ett vildäpple, trampadt af förste bäste vandrares fot.»

»Fy, fröken Julie. Är det lifsmodet hos en sjuttonåring?»

»Det är sanning. Fröken Villers sade alltid att jag var omottaglig för kultur.»

»Aha, den där gamla skolhistorien. Grämer den er än?»

»Vet ni om den? Jag trodde — jag hoppades — —»

»Den fick jag till lifs genast jag lämnat er arbete. Folk är så hjärtinnerligt välment, som ni vet, och det finns skarpa ögon — — —»

»Säg öga — doktorinnan har ju bara ett — som är grönt till på köpet.»

»Hvarför tror ni det är hon som talat om historien?»

»Därför att jag har två ögon och två öron och diverse andra sinnen; när doktorinnan kommer ibland och talar med borgmästaren, är det som om rummet blef fullt af ormar och ödlor och allt annat giftigt otyg. Hör bara:

»Min lille, snälle Karl Axel! Jag stör väl inte? Men jag kunde inte låta bli att titta inom och hälsa på lille Karl Axel. Ja, herre gud, att tänka sig att det är min lille gudson, som jag burit på dessa mina armar, som nu är stora karlen och sitter som borgmästare på morfars gamla skinnstol. Hvad lifvet är förunderligt. — Vill inte lille Karl Axel komma in till mormor och hälsa på lilla Mia. Jag ville hon skulle följt med mig, men hon är så blyg, min lilla Mia; hon tycker det passar icke att en ung flicka går in i en ungherres rum, äfven om hennes mamma är med.» — Här skjuter det gröna ögat en giftig pil i nacken på mig — jag känner den genom flätan.»

Häradshöfdingen lade sig tillbaka i stolen och skrattade. Julie hade mästerligt återgifvit doktorinnans sötsura sätt och affekterade tal.

»Jaså, ni har så stor talang att härma edra medmänniskor. Göm den väl, den kan bli farlig.»

»Ja, jag vet, och det är så sällan jag härmar någon numera. Det var bara i dag jag glömde mig —, förlåt! Nu måste jag gå. Tack för blommorna! Jag är så glad öfver dem.»

Hvad var det med flickan i dag? Han hade så svårt att låta henne gå sin väg.

»Det var en alltför snöplig gåfva på en sådan festdag. Gif hit, ett snyggt band kan jag åtminstone veckla om stjälken.»

Han öppnade en låda i skrifbordet, och då han återlämnade grenen var en sedel virad om den.

Julie sade icke ett ord, men hon var hvit i ansiktet, då hon tog bort sedeln och lade den på bordet. Så vände hon sig om och gick mot dörren. Hon hade redan handen på vredet, då hon hejdades.

»Förlåt, om jag sårat er. Ni förstår väl att det icke var min afsikt.»

Den unge mannen fattade hennes händer och sökte fånga hennes blick, som hon höll sänkt mot golfvet.

»Se på mig!»

Det låg snarare befallning än bön i tonen. Långsamt, liksom mot sin vilja, höjde hon ögonen — de stodo fulla af tårar.

»Julie.»

Han drog henne till sig. Utan motstånd gled hon in i hans famn, skyggt och varmt som en skälfvande fågelunge under moderns vinge.

VI.

Förbaskade historier!

Häradshöfding Hill gick fram och tillbaka i sitt rum mellan halfpackade koffertar och öppna byrålådor. Han slängde ner ett plagg då och då, som om han icke visste hvad han

gjorde. Tillfälligtvis föll hans blick i spegeln; han betraktade sitt ansikte, som om det varit honom främmande, nyfiket och spejande. — »Du är en stor lymmel, min käre Karl Axel», hade doktorn nyss sagt; och doktorn skröt alltid öfver att han kallade allting vid dess rätta namn.

Hvarken han, hans hustru eller Mia ville längre finna sig i denna halfva förlofning. Doktorn för sin del afstod gärna från den tvifvelaktiga äran att få en sådan måg, men flickan var ju rent förhäxad, och anemisk och nervös som hon var, tålde hon icke en sådan sinnesskakning, som förhållandets brytning skulle vålla henne.

»För öfrigt», hade doktorn tillagt, »du kan inte undvara hennes pengar och hon kan inte undvara din person — betaldt och kvitteradt. Den andra flickan får du naturligtvis laga kommer ur staden på något hyggligt sätt. Du kan inte begära att din hustru skall finna sig i att ha din älskarinna till närmaste granne.»

»Hvad menar farbror?»

Den unge mannen var blek af vrede och ådrorna i hans panna svällde.

»Se så, spela inte oskuld. Den där flickan Råde måste bort — är det tydligt nog?»

»Jag får be farbror välja sina ord. Fröken Råde är lika ärbar och oskyldig som farbrors dotter.»

»Så mycket bättre för både henne och dig, då är du ju utan förpliktelser åt det hållet,

ehuru jag har litet svårt att sätta tro till dina ord efter de upplysningar min hustru gifvit mig. Eller skulle saken vara så allvarsam att du tänkt gifta dig med flickan? Men då kan jag säga dig att i och med ett sådant giftermål är din karriär förstörd, åtminstone här i staden. Som min måg däremot är du självskrifven till gubbens efterträdare, skulle jag tro. — För allas lugn anser jag dock att flickan bör aflägsnas — hon är brännbart stoff — en af dessa kvinnor, som kan sägas vara predestinerade åt olyckan. Vacker som en frestelse, seende ögon och skarp tunga, vekt hjärta och eld i temperamentet, fattig och utan skydd af hem och samhällsställning — fattas icke en enda af betingelserna, utom tillfället, och det erbjuder sig nog. Packa du din kappsäck och följ med mamma och Mia till Norge. Därifrån eklaterar ni förlofningen. Medan du är borta, lägger den gamle in sin afskedsansökan, du blir utnämnd och i vinter gifter ni er. Där har du marschrutan, min gosse. Du har just intet annat val än att följa den. Med dina affärer, så — — —»

Häradshöfdingen besvarade icke doktorns afskedsnick; han märkte icke ens att denne lämnat rummet, förrän han hörde hans befallning till en tjänarinna att bära in häradshöfdingens kappsäck — han skulle resa bort i morgon bittida.

Af allt doktorn sagt hade särskildt ett ord

etsat sig in i den unge mannens medvetande, och det föreföll honom som om tusen röster tutade det i hans öron. Predestinerad! Och han förmådde icke skydda henne. Steg för steg hade han dragit henne med sig till afgrundens rand, och där lämnade han henne nu. Var han en lymmel, som doktorn sagt? Hade han icke handlat som hederlig karl? Hur mången i hans ställe skulle icke missbrukat sin makt öfver henne, begagnat sig af hennes barnslighet och blinda tillit? — Kanske skulle hon snart glömma — hon var ju så ung — hennes känslor för honom var ett barns tacksamma tillgifvenhet för en smula vänlighet.

Han sökte ljuga för sig själf, muta sitt samvete med hvad han visste vara lögn. För hans minne kom det ena draget efter det andra, obetydligt i sig själf, men af oändlig vikt i hans nuvarande sinnesstämning.

Han kom ihåg att han en gång kallat henne Gretchen, och då hon ville veta hvarför, hade han svarat, att »det var för guldflätans skull — det fanns en gång en liten flicka som också hade en sådan, och den flickan hette Gretchen».

»Var hon lycklig, den flickan?» hade Julie frågat.

»Ja, nej», han visste icke hvad han skulle säga, »hon var lycklig, men hon blef olycklig.»

»Hvarför blef hon olycklig?»

»Därför att hennes älskare bedrog henne.»

»Hur kan man bedraga när man älskar?» Hennes blick, då hon yttrade dessa ord, var mer än tusen trohetseder.

De hade aldrig talat om framtiden. Han visste icke om hon kände till att han var bunden på annat håll — en barndomsförlofning, en hederssak som måste honoreras. Julie hörde till dessa naturer som ingenting fordra men allting gifva. Den omedvetna känslan af att hon ingenting begärde, ingenting väntade, gjorde honom glömsk af all försiktighet. Nå ja, var det i själfva verket så farligt? Ett par smekningar åt en vacker flicka man händelsevis möter på sin väg genom lifvet — var det att rifva upp himmel och jord för? Om några månader — kanske veckor — var kanske till och med minnet utplånadt. Hon hade glömt honom för en annan, och han var ju en stadgad äkta man — Mias man. — — — Giftermål med Julie, hade doktorn sagt. Nej, det hade han aldrig tänkt, det insåg han var detsamma som socialt förfall.

Mekaniskt tog han upp det ena föremålet efter det andra ur lådan. Hvad var det som låg där i det röda silkespapperet? Häradshöfdingens hand skälfde, då han vecklade af detta och såg framför sig reskudden Julie gifvit honom som födelsedagspresent och som han gömt för att förekomma frågor och misstankar.

Så söt hon var, så blyg och barnslig, då

hon lade den på hans soffa. På kuddens ena sida fanns en blommande äppelgren. Den dagen var den första och enda gång han fått henne att säga Karl Axel. Hon hviskade namnet med ansiktet gömdt under hans rockuppslag.

Predestinerad åt olyckan! Hans fina, skära äppelblomma trampad i stoftet — och skulden var kanske hans. Han föreföll sig själf som den fege usling, inför hvars ögon ett hjälplöst barn mördas och som blundar för att slippa se — slippa att komprometttera sig. Men hans självfaktning fick från den stunden ett svidande sår, som all världens klokskap icke förmådde hela.

Följande morgon reste häradshöfding Hill till Norge i sällskap med blifvande hustru och svärmor.

Nästan samtidigt stod Julie färdigklädd för att gå till dagens arbete, då borgmästarens husjungfru kom till henne med ett bref. Det var skrifvet af en gammal, darrande hand och var ett »tillkännagifvande att, tillföljd däraf att min dotterson f. d. t. f. borgmästaren härstädes v. häradshöfdingen C. A. Hill, i dag afrest till Norge i och för trolofnings ingående med fröken Mia Riis och att jag återtagit ämbetsgöromålen, får jag med öfversändande af närlagda summa Kronor 50 (Femtio), utgörande likvid för renskrifning för min ofvannämnde dottersons räkning, tillika meddela upplysning om att jag

antagit ett manligt skrifbiträde; hvarjämte min dotterson åt mig uppdragit att framföra hans hälsning».

När Julie läst igenom brefvet en gång, började hon på det igen med dröjsmål vid hvarje ord. Så vände hon sig sakta om och såg på föräldrarna, från den ena till den andra, med stora skrämda ögon.

»Jag förstår inte — jag vet inte hvad det är jag läser — se pappa.»

Hon räckte fadern brefvet, hvarvid en sedel föll i golfvet. Modern skyndade sig att taga upp den under beskärmelse öfver Julies slarfviga sätt att handskas med pengar — alldeles som pappa — och en så stor sedel till — bestämdt mer än hon hade till godo, men borgmästarens voro alltid så hederliga, så.

»Brefvet är tydligt nog», sade Råde när han tagit del af detsamma, »den nye borgmästaren gifter sig och du är utan arbete, såvida du inte får igen det, när han kommer till styret.»

»Å, Herre Gud, ska lille Karl Axel gifta sig?»

Fru Mina grep tag i breflappen och sökte stafva sig igenom dess innehåll.

»Pappa — — —»

Julie hade knäppt samman händerna om faderns arm och hviskade knappt hörbart.

»Pappa, det är inte sant — säg, att där inte stod så — du håller ju af mig — du vill inte göra Jullen ledsen?»

Råde lade sin arm skyddande om flickan, och i hans ansikte kom ett uttryck, som man skulle ansett oförenligt med hans godmodiga natur.

»Min lilla flicka», sade han endast, men i de orden låg hela hans förstående och deltagande. »Ska vi hissa segel, du och jag, och länsa undan från den förbannade landbacken?»

»Ja, pappa», Julie tog ett steg mot dörren, så stannade hon, »men pappa — så lustigt — det är något galet med mina ben — de vill inte flytta sig — de äro så tunga, så tunga. Kanske det är bäst jag stannar hemma — där kommer nog ett bref till mig — eller bara ett visitkort — som förr då det varit någon ändring, eller häradshöfdingen velat mig något — tror inte pappa det?»

Detta blef för svårt för pappa. Sedan han hjälpt Julie af med hatt och kappa och hängt upp dem, tog han sin mössa och skyndade ned till sjön — där fanns alltid en eller annan kamrat att tömma ett par flaskor öl i sällskap med.

»Men Julie då», det var moderns röst från köksdörren, »har du växt fast vid dörrstolpen? Efter du ingenting annat har att göra, så kan du hjälpa mig med de nya halslinningarna på Rådes skjortor; de ska vara en tum vidare än de gamla, och se till att du inte tar tyget på längden. Ringa dem, så sitter de bättre, och sy knapphålen med n:r 30.»

»Ja mamma.»

Julie gick som i sömnen. Med trötta, släpande rörelser gjorde hon bordet fritt från skrifsakerna, som hon gömde undan i sin byrålåda. De behöfdes icke längre. Så satte hon sig att sy, men det gick trögt med arbetet. Hon kunde icke fästa tankarna vid sömmen, icke ens blickarna, hvilka irrade från det amerikanska slaguret, hvars visare tycktes vilja stanna för alltid, till skomakareskylten midt öfver gatan.

Om — och om igen läste hon, som om hon hållit på att lära in en bakläxa: »Her tilverkas skodån till billigaste priser hoss Carl Andersson.» — »Her tilverkas» etc. Till klockans tick-tack, tick-tack läste hon dessa ord, de märkvärdigaste i världen och som hon dömts att lära sig utantill. Hon var som förhäxad af den där skylten, allt möjligt måste hon veta om den, dess längd och bredd och höjd och djup — den var svartmålad med hvita, sneda bokstäfver. Så långt Julie mindes tillbaka hade den hängt där, utan att hon brytt sig om den, och nu kunde hon icke tänka på annat än den skylten — Her tilverkas — — —

Och visaren som inte ville gå ur fläcken, så att brefbäraren kunde komma. Klockan sade icke längre tick-tack, utan ald-rig-ald-rig-ald-rig — — —

»Hva säger frun? Är det doktorns fula Mia? Det kunde jag då aldrig tro, att han ville ha henne.»

Julie ryckte till.

»Hon är så rik och af fin familj; doktorinnan är till och med adlig född, skall jag säga madam.»

»Månn det? Hvad säger Julie om partiet? Se jag har haft mina funderingar, jag — en så vacker flicka och på sätt och vis af släkten med. — Och snäll som hon är sen — det vet jag bäst. Hon var väl inte mer än åtta eller nio år, när min lilla Erik drunknade, och har hon inte alltsen skött om grafven med blommor och grönt och vattning, som om det varit hennes egen bror och inte en fattig pojke, som hon knappt kände. Det hade varit en borgmästarinna som gjort både stan och mannen heder.»

»Hon har ingen ambition, Karolina, eljes så — hvem vet hvad som kunnat hända. Och jag har nog haft mina tankar, jag med. Råde håller på att hon ska ha fru Valls Olle, men bättre upp kan hon nog få. För resten är ingen tid förlorad, hon är ju bara barnet och kan få många friare än.»

Julie satte händerna för öronen för att slippa höra.

Rösterna kommo från köket, där fru Råde berättade nyheten för »Holmbergskan» — en fattig änka, som med sin barnskara bebodde ett vindsrum i samma hus. Fru Råde hade blifvit döf på gamla dagar, så den talande måste ropa för att göra sig hörd.

VII.

Äfven den längsta dag har ett slut. Julie hade sin sofplats i köket. Hon låg och tänkte på brefvet som icke kommit, brefvet där han skulle sagt henne farväl — ett enda vänligt ord, som hon kunde haft tröst af när hon icke längre fick se honom. Hvarför sade han det icke sista gången de träffades, bara två dagar sedan. Afskedet skulle varit så mycket lättare att bära, om han strukit med handen öfver hennes hår — som han brukade ibland — och sagt henne att allt var slut nu, att de måste skiljas, att han skulle komma att sakna henne. Men att lämna henne utan ett ord, att låta en annan, en främmande, slå henne — det var fegt, omanligt. Han hade naturligtvis aldrig hållit af henne, utan bara gjort narr af henne hela tiden. — Hur kunde han! Hur kunde han! Ald-rig — ald-rig — fortfor klockan därinne att ticka — ald-rig — ald-rig. Hade han hela denna tid bara lekt med henne och varit kär i den andra, fästmön? Julie såg henne framför sig som hon den där sista dagen kommit in i häradshöfdingens arbetsrum i sällskap med modern, mager, blek och gänglig, med oren hy och små, närsynt plirande ögon. Hon hade betraktat Julies skrifning och sagt i vänligt nedlåtande ton:

»Frökens stil är ju riktigt bra.»

»Den är mera öfvad nu, än när fröken såg den sist.»

»Sist! Jag vet mig aldrig ha sett den förr.»

»När jag i skolan fick äran och förtroendet att skrifva frökens uppsatser.»

»Jag ansåg mig göra er en tjänst med att icke låtsa om er skoltid. Bortkastad finkänslighet, märker jag. Kom mamma! Adjö, Karl Axel»

Utan en blick åt Julie lämnade damerna rummet.

Häradshöfdingen skrattade och frågade Julie, hvad hon trodde krigsomkostnaderna skulle gå till.

»Mia förlåter aldrig ett nederlag.»

»Det gör detsamma», hade Julie svarat, »jag är glad jag fick säga henne det. Hon var den dummaste i hela skolan och jämt hette det: 'Lilla, söta Julie, hjälp mig med mina hemtal', eller 'skrif den här uppsatsen åt mig, är du så rar, så rar!' — Och nu känner hon inte längre igen mig, därför att hennes hem är rikt och mitt är fattigt.»

»Stackars lilla Gretchen! Kom ihåg, att den som är liten och svag skall aldrig utmana en starkare.»

Julie hade kommit fram till hans bord för att hämta ett papper. Leende grep han hennes fläta och lade den om sin och hennes hals.

»Nu är ni bunden, och Gretchen kan inte bli fri utan att be mycket vackert — nå?»

»Hon vill inte bli fri.»

Svaret nästan andades fram, så tyst kom det.

Ingen af dem märkte att dörren öppnades och lämnade plats åt ett grönt, gallsprängdt öga, som i en sekund uppfattade situationen.

Det var sista gången Julie Råde och Karl Axel Hill sett hvarandra.

»Sofver pappa?»

Råde satte sig upp yrvaken. Vid sängen stod Julie.

»Det var något jag ville fråga om — tyst, väck inte mamma — vet pappa hvem Gretchen var?»

»Låt mig se — Gretchen — namnet känner jag godt. — Jo, nu minns jag — det var en tysk galeas, som låg här för en sex, sju år sedan och lastade pitprops. Hvad är det med den? Du drömmer visst, barn?»

»Å, det var bara något jag kom att tänka på. God natt, pappa. Tack för pappa är snäll mot Jullen.»

Flickan lade sin kind intill faderns ett ögonblick och smög sig tillbaka till sin sofplats.

Dagarna gingo, den ena efter den andra. Julie fortfor att vänta på sitt bref, som ju måste komma till slut. Denna allt uppslukande tanke gjorde henne döf och blind för hvad som föregick omkring henne, eljes skulle hon ha lidit

mer af den nyfikenhet och det klander hon var föremål för. Det var först när moderns klagan och förebråelser blefvo allt för högljudda, som hon kom till insikt af sin verkliga ställning.

Fru Mina hade varit hos en manufakturhandlande i den lilla staden och bedt om anställning åt Julie; hon visste där var en ledig plats. Men fru Mina hade fått rent besked af handlandens fru.

Ingen hederlig människa ville ha en flicka med så dåligt rykte i sin tjänst. Doktorinnan hade med egna ögon sett Julie sitta i häradshöfding Hills knä, och när hon talat om det för gamla borgmästarinnan, hade Julie blifvit bortkörd. Jo jo, högmod går före fall, det hade hon alltid sagt. Fru Råde skulle uppfostrat flickan efter hennes stånd och inte sträfvat efter att få henne bland »fint» folk. Nu såg hon hur det gått; bäst vore att skicka Julie till Amerika, här i stan vill ingen ha henne i sitt hem eller ge henne arbete, så som hon burit sig åt.

Julie svarade icke ett ord på moderns förebråelser öfver den skam hon dragit öfver sina hederliga föräldrar, särskildt öfver henne — modern — som hade äran räkna släktskap med borgmästarens och som alltid haft ambition att hålla sig uppe.

Dag efter dag fortfor moderns jämmer och klagan, och alltid sågs hon med näsduk i handen för att aftorka tårarna, som sipprade från den

rödgråtna nästippen. Och de förödmjukelser hon fått lida under dagens lopp blefvo utförligt relaterade för Julie och Råde, hur otålig den senare än blef vid att höra dem beskrifvas.

Slutligen brast tålamodet helt och hållet. En afton, då modern kom med den vanliga klagovisan öfver skammen Julie bragt öfver henne och hvad hon ständigt för den skull fick utstå af folks elakhet — fru Vall hade inte låtsat se henne, då de på torget stått vid samma köttvagn — slog tullvaktmästaren knytnäfven i bordet, så att fat och tallrikar hoppade och befallde hustrun tiga, om hon inte ville göra honom galen med sitt eviga gnäll. Trodde hon att inte äfven han fick sin beskärda del af pratet, att han inte kände skammen att vara i hvar mans mun lika väl som hon. Jo, för all del, men i sitt eget hem ville han åtminstone ha fred, fast hon sökte göra det till ett helvete. Flickungen hade varit hans enda glädje, men med den var det nu slut, bara för hennes mors fördömda högfärd. Hvarför skulle hon kastas i gapet på »släkten», som han önskade djäfvulen ville ta med hull och hår. Nu sedan flickan blifvit så utskämd, vill ingen hederlig karl se åt henne, förstås. Han hade nyss sett hur Olof Vall tog af åt ett annat håll för att slippa möta honom — Råde — hans fars bäste vän. »En sådan man kunde Julie ha fått», slutade han, »om du inte kastat henne i armarna på den där högfärdiga

skurken, som skämt henne för hela hennes återstående lif. Ja, skrik nu och beskärma dig — det är din skuld hela olyckan.» Därmed ryckte han mössan till sig och skyndade ut.

Julie satt sammankrupen i en vrå af rummet, likblek och skälfvande. Hon höll båda händerna för öronen som för att slippa höra. Hon såg att fadern var drucken; det hade hon sett många gånger förut, men hon hade aldrig sett honom rå och brutal mot modern. Detta var också hennes skuld! »Nu bli de kanske aldrig mer vänliga mot hvarandra», tänkte hon, »pappa dricker mycket mer än förr och mamma gråter och grälar jämt. Det blir inte bättre förrän jag är borta, så att de glömma mig, att alla här glömma mig och allt det onda jag gjort.» Det onda! Var det då så förskräckligt illa det hon gjort? Tagit emot smekningar af den man hon älskade och trodde på? *Han* kunde ju icke vilja att hon skulle göra något orätt — allt hvad han sade och gjorde var ju i hennes ögon fullkomligt rätt och höjdt öfver allt tvifvel. Rådde hon för att han narrats för henne? Om hon bara kunde komma bort, så att folk glömde henne och lät föräldrarna vara i fred.

Hon smög sig bort till modern, som liksom förlamad af mannens häftighet sjunkit ihop på stolen tyst gråtande, och lade sitt hufvud i hennes knä. Hon kunde icke säga något, och så gräto de båda kvinnorna tillsammans. När

Råde, skamsen och ångerfull, kom hem några timmar därefter, fann han dem i samma ställning.

»Tyst, väck henne inte», hviskade modern, och han smög sig på tå till sin säng, sedan han släckt den osande lampan. När morgonsolen tittade in genom fönstret fann han dem i samma obekväma ställning. Men modern klagade icke längre.

Följande dag i skymningen gick Julie ut ensam utan att tala om hvart hon ämnade sig. Återkommen hem frågade hon modern, om det fanns något kvar af pengarna hon fått för skrifningen, ty då skulle hon be att få några kronor. Skeppare Larsson hade lofvat att ta henne med till Göteborg, där hon ville försöka att få en plats. »Pappa vet om det», tillade hon »jag har talat med honom om resan, och han tror också att det är det bästa jag kan göra. Till Amerika kan jag ju inte komma, då jag har så litet pengar. Det gör mig så förfärligt ondt att jag gjort mamma så stor sorg och skam. Larsson seglar om måndag, om vinden är god. Mamma är nog snäll och gör i ordning ett litet matknyte åt mig. Gråt inte, är mamma så snäll.»

VIII.

Ett par veckor därefter erhöll Råde ett bref med Göteborgs poststämpel och af följande innehåll:

Mina kära föräldrar!

Tänk inte att den här papperslappen är bara ett bref, utan att det är Jullen själf som är hemma igen och sitter bredvid mamma i den gamla, kära, hårda soffan med det rödrandiga, alltid renstrukna öfverdraget (som vi aldrig nändes sitta på utom vid riktigt högtidliga tillfällen, men nu är det ju ett sådant: Jullens första besök). I gungstolen sitter pappa och röker långpipan och puffar ut stora rökskyar mellan hvarje rad han läser högt för mamma. Eller kanske att, pipan slocknat, att pappa glömt henne för den främmande, som kommit — det tror jag nästan. Och så är det Jullen, som har ordet och talar om hur hon har det i den stora staden, där allt är främmande och olikt hvad hon varit van vid. Allt är så stort och öfverväldigande.

När det var vindstilla hemma och riktigt tyst, liksom tomt i luften, när allting höll andan utom forsen, hvars brus var starkare än vanligt, brukade vi barn säga: »Det är dödsbrus — det betyder att någon skall drunkna.» — Här höres

jämt sådant brus, tusen gånger mer hotfullt och skrämmande. Här är ständigt buller och oväsen; det ropar och skriker, det rasslar och stönar och flämtar, tills jag blir yr i hufvudet och har bara en enda tanke, en enda längtan — tystnad. Men den finns inte här, inte ens i djupaste natten.

Jag har varit här tolf dagar, och nu kommer redogörelsen för mina öden. Larsson var så snäll och hjälpsam mot mig under resan, men då han aflämnade mig i ett hotell vid en gata som heter Sillgatan, skakade han sitt visa hufvud och sade att en klippa i hafvet varit bättre för »fiskmåsen». — (Jag tog honom i famn för de orden.) Så vidtalade han en uppasserska på hotellet att följa mig till ett kommissionskontor för platssökande.

I en länstol framför ett stort skrifbord satt ett stort, tjockt fruntimmer med tjockt, svart hår, blankt som sälskinn, tjocka, blåröda kinder, likadan näsa och läppar, tjock guldkedja om halsen och tjocka guldringar på de tjocka fingrarna, som liknade kokta prinskorfvar. Jag vet inte hvarför, men jag döpte henne genast till människoäterskan. Vid rummets ena långvägg stod en skinnklädd soffa, i hvilken sutto ett par fint klädda damer och vände hvarandra ryggen så mycket som möjligt, och vid den andra, nere vid dörren, stod en lång träbänk för tjänstsökande. Bland dessa satte jag mig.

De gingo fram i tur, somliga rädda och försagda, andra djärfva och näsvisa. Människoäterskan tycktes känna de flesta.

»Så, är ni här nu igen?» sade hon till en flicka med hyggligt utseende, »gick platsen inte an åt nådig fröken?»

Hvad flickan svarade, kunde jag icke uppfatta, men fruns svar var så mycket tydligare.

»Jaså» — med en sidoblick åt soffan — »konsulinnan begrep inte att hon fått en prinsessa i huset — ville, förstås, att hon skulle göra skäl för lön och kost — ja, de fruarna — de är för besvärliga.»

En blick åt soffan igen, och den svarta massan ruskade fram ett slags skratt, hvilket af damerna besvarades med ett generadt leende.

»Skulle detta kanske passa då?»

En papperslapp räcktes åt flickan, som tog emot den och i utbyte lämnade två kronor.

»Hvad är ni för en?» vände frun sig till nästa.

Sen hon skrifvit in namnet i en bok och tagit emot pengarna, fortsatte hon:

»Lugg och kruseduller! Kafé eller ångbåt, kan jag tro? Se här — är det för lite betalt? Å bevars, det räcker godt, räcker till barnen med och blir ändå öfver till en krustång.» — Hvad jag var glad att jag inte hade lugg.

En af damerna i soffan uttryckte sin otålighet med en lätt stampning i golfvet, hvarvid

frun vände sig till oss med frågan, om någon bland de tjänstsökande ville ha ammplats. En ung, blek flicka reste sig upp och gick fram till bordet.

Båda fruarna i soffan störtade sig öfver henne med frågor och undersökningar så närgångna, som om de varit slafuppköpare. De tittade henne i munnen, knäppte upp klädningslifvet och nöpo i henne. Det var så otäckt, att jag höll på att brista i gråt. Undersökningen måtte ha varit tillfredsställande, för sen öfverbjödo fruarna hvarandra i löften, tills den ena var tvungen att som besegrad lämna stridsplatsen.

Jag väntade tills alla de öfriga blifvit expedierade.

»Kom fram hon och var inte blyg», uppmanade kannibalskan och tillade, som om hon gissat mina tankar, »jag tänker inte äta upp henne.»

Då jag redogjort för min person, blef jag också inskrifven i den förskräckliga domsens bok.

»Här är en plats som från himmelen åt fröken. Konditori vid en af stans finaste gator — lättskött och förmånlig plats, rikliga dricks-pengar. — Två kronor — var så god.»

Jag frågade mig fram till det himlasända konditoriet. Det var ett fint och vackert rum jag kom in i, med speglar och plyschmöbler och krukväxter och fullt af alla goda saker i

konfekt och bakelser. Ett litet svart och gult klot, klädt i fruntimmerskläder, som det snafvade på, kom rullande emot mig, räckte mig båda händerna, då jag sade mitt ärende, och talade en hel hop, hvaraf jag ingenting begrep utom »Ach Gott» och »Willkommen». Så rullade klotet uppför en liten trappa in i ett annat rum och kom strax tillbaka med sju andra klot, ett stort och sex små, alla klädda i karlkläder. Alla skreko om hvarandra och voro mycket vänliga och mycket intresserade af mig, och jag märkte att jag var »willkommen».

Jag skulle genast tillträda platsen — min företräderska har rymt, kan jag förstå. Jag får tio kronor i månaden och maten; bostad skall jag själf hålla mig med. Detta trodde jag skulle bli så svårt, då jag var alldeles främmande. Men tänk, en sådan tur jag hade. Samma dag hade där varit en fru på hotellet och sagt, att hon hade plats för en flicka, som hade sitt arbete borta om dagarna. Och nu bor jag hos denna fru, som af utseendet att döma kunde vara kannibalskans tvillingsyster, utom att denna har krusad lugg. Frun är sömmerska och har tio stycken syflickor. Jag har endast sett ett par af dem, men hört dem så mycket mer; frun måtte inte vara mycket sträng emot dem.

Jag måste vara i platsen senast klockan åtta om morgonen och får inte gå därifrån förrän klockan tio, ibland elfva på aftonen. Att gå

ensam så sent den långa vägen bort till Kyrkgatan, där jag bor, är det svåraste af alltsamman. Men de trösta mig med att jag snart blir van därvid.

Min härmningskonst har kommit mig till nytta, må pappa tro. När herr och fru Klot skulle ge mig instruktioner för yrket, sade den förre att »freken schkall hafve zwei halfvor i angesiktet — mit den ene halfvan vara höflich und werdnadsvoll mot die Damen und mit den andra freundlich und schelmisch mot die Herren».

— »Så här?» frågade jag och utförde ett konststycke, som nästan kom alla kloten att explodera af skratt. Nu komma gossarna jämt och be mig upprepa profvet, och jag gör hvad som helst, allt — allt — bara jag slipper tänka.

Detta är min första söndag. Jag har ledigt hvarje söndagseftermiddag. Frun erbjöd sig att visa mig staden, men jag ville hellre skrifva hem. Jag bryr mig inte alls om staden.

Hälsa hafvet därhemma och sanden och ljungen och furorna! Och solen! Hon finns inte här. Midt emot kaféet ligger ett hotell, en stor väldig stenmassa, och tar bort allt ljus. Mamma kan ge Holmbergskans Ingrid min danska docka; hon ligger i öfversta byrålådan. Jag tänkte på det, innan jag reste, men så var jag för snål. Nu har jag ångrat mig — man skall aldrig undanhålla någon en glädje. Säg Ingrid, att hon kan gärna låta dockan heta Julie, så kanske hon minns mig litet längre.

Kom ihåg, att i den stora, främmande staden går en liten ensam flicka och längtar väldigt efter bref.

Pappas och mammas
Julle.

P. S. Människorna därhemma äro väl inte alltför stygga mot mamma för min skull?

IX.

När Julie antog platsen i kaféet — ett andra klassens — var hennes tanke, att den endast var tillfällig och att hon snarast möjligt skulle skaffa sig något bättre. Hon hade hört talas om flickor, som å kontor eller i butik fingo bra betalt. Det skulle väl kunna lyckas för henne också att få en sådan plats.

Förhoppningen sjönk snart. Där funnos så många svårigheter hon aldrig beräknat. Hon var obekant med staden, hade ingen vän och rådgifvare och saknade betyg och rekommendationer.

Dessutom drog matmodern försorg om att Julie icke fick tillfälle att anställa förfrågningar efter ny befattning. En präktigare flicka att »dra folk» hade hon aldrig haft, och det fastän Julie visade sig mycket afvisande mot de manliga kunderna.

Platsen var i högsta grad obehaglig. Familjens medlemmar lågo i ständigt kif med hvarandra, i huset rådde slarf och oordning, och maten, som skickades till Julie i kaféet, där hon fick äta i smårepriser mellan gästernas besök, var af sämsta beskaffenhet. Under en middag kunde hon flere gånger ha fatt i tallriken och, sedan hon tagit en munsbit, nödgas gömma undan tallriken igen under disken. Oftast var maten iskall, innan hon hunnit göra slut på hälften af den knappt tillmätta portionen.

Men detta var dock rena obetydligheter, som hon nog kunnat finna sig i. Värre var att underkasta sig den närgångna kurtisen af dessa män, som kommo in på kaféet, rekvirerade en flaska vatten eller porter och väntade, tills de kvinnliga gästerna aflägsnade sig, ifall sådana funnos därinne, för att till den unga flickan rikta skämt och opassande tilltal. Alla de förtrytelsens och blygselns tårar hon måste svälja! Hela dagen kamp för att hålla sig uppe, som en drunknande i strömhvirfveln, så vägen hem om natten genom de öde gatorna, utsatt äfven där för grofhet och skändligheter, tills hon uppnådde det s. k. hemmet, där hon bort vara skyddad.

Men här lurade den största faran. Julie hade helt plötsligt blifvit invigd i de ruskiga förhållanden, i hvilka okunnighet och värnlöshet kastat henne. Hon visste hvilka »frun» och

hennes »syflickor» voro, och skälfvande af ångest, med bön till Gud om hjälp, smög hon sig in genom porten, uppför trappan och genom den långa korridoren, med dörr vid dörr, in i det rum hon delade med frun själf. Oftast hörde hon buller och skratt från rummen hon smög förbi, sång och skrål, stundom gräl och skrik, öfver hvilka ljud fruns röst höjde sig skarp och befallande.

Frun visade sig mycket älskvärd mot Julie. Om morgnarna blef hon bjuden på kaffe, fastän detta icke ingick i öfverenskommelsen. Och med betalningen — åtta kronor i månaden — var frun heller icke nogräknad. Om Julie hade den ringaste svårighet att betala, så kan den lilla afgiften för sofplats godt anstå till lägligare tillfälle. Och om det fattades henne något i klädväg — hur var det med kängorna? — så behöfde Julie icke alls genera sig för att ta emot ett litet lån af sin värdinna — hon visste ju så väl att Julie betalade igen, när hon kunde. Därvid hade frun stuckit ett par sedlar i Julies hand.

Denna var djupt rörd öfver den oväntade vänligheten och förebrådde sig den motvilja hon kände för att mottaga den. Men nöden tvang henne därtill. Hon måste ha ett par nya kängor — vattnet gick ut och in i de gamla, och Julie fick alltid hosta när hon blef våt om fötterna. En regnkappa behöfde hon också; hon gick så

illa åt sina kläder på vägen till och från kaféet, och hon fick bannor, om hon icke var ordentligt klädd.

Första månaden hade Julie fått endast sju kronor i aflöning. Hon hade under självförsvar mot en af stamkunderna råkat slå omkull en glasskål, hvilken hon fick ersätta med tre kronor. Hon trodde att den unge mannen, som varit orsak till missödet, skulle erbjudit sig att ersätta skadan, men han låtsade om ingenting och återkom följande dag och alla dagar.

Detta var innan Julie visste i hvilka händer hon råkat. En af flickorna, en liten fetlagd blondin, med ett par kloka gråblå ögon och en liten, resolut mun, hade en söndagseftermiddag — då värdinnan och de andra voro ute och åkte — invigt henne i husets mysterier.

Flickan hade kommit in i rummet, där Julie satt och skref bref.

»Stör jag er?» hade hon frågat. Och då Julie svarade nej, hoppade hon in i rummet och upp i gungstolen, där hon kröp ihop som en kattunge.

»Ska vi prata litet eftersom vi äro ensamma, och jag har läst slut min roman?» började hon. »Ni heter Julie, det vet jag, och jag heter Hilma, men kallas numera 'mamma' af alla mina bekanta, och det namnet tycker jag bäst om.»

»Hvarför kallas ni så?»

»Kors, vet ni inte det? Därför att jag har en liten flicka, förstås — den raraste lilla guds ängel, som nånsin kommit hit till denna syndiga jord.»

Julie blef blossande röd vid det öppna förtroendet och visste icke hur skulle bemöta det. Mamma hade ingenting märkt utan fortsatte obesväradt:

»Hvem skrifver ni bref till?»

»Till mina föräldrar.»

»Har ni föräldrar, som ni skrifver bref till och är god vän med?»

Flickan såg så förvånad ut, att Julie icke kunde undertrycka ett leende.

»Ja visst. Tycker ni det är så underligt?»

»Ånej — de äro kanske mycket fattiga och hade inte råd att ha er hemma?»

»De ville nog helst haft mig kvar. Det var jag själf som ville bort.»

»Tänk, att ni har ett ordentligt hem och snälla föräldrar, som bryr sig om er och är ändå här? Hvem kan då undra på mig. Berätta för mig om ert hem, det vore så roligt att höra.»

Och Julie berättade, glad öfver att upplifva minnena, talade om fadern, om historierna och segelturerna, om modern, hennes arbete och omtanke i hemmet, beskref rum och möbler, talade om den gamla trädgården med solvisare, vallmo och lavendel, bersån af syrénträd — inte

bara buskar — utan riktiga träd, som man om vårmorgnarna kunde klättra upp i och doppa hela ansiktet i de daggiga, doftande blommorna. Man kunde sitta alldeles gömd bland dessa och leta efter lyckoblommor, som man sedan måste äta upp för att det man önskade skulle säkert slå in.

Julie berättade lifligt och väl. Mamma var intresserad och rörd — det var som på teatern eller en följetong, bara att detta var verklighet. Och hon, som var alldeles tokig i romaner och brukade tigga »herrarna» om böcker, men de hade aldrig sådana böcker, som hon tyckte om, bara gemena och oanständiga; hon ville ha vackra, som hon fick gråta åt.

»Men kära, hvad i all världen skulle ni upp i det här eländet att göra, när ni hade det så bra?»

»Å det var något särskildt, som jag inte kunde stanna hemma för.»

Om *det* kunde Julie icke tala.

»En gosse, förstås», afgjorde Mamma tvärsäkert, hvarefter hon fortsatte:

»Vet ni hvad ni skall skrifva i det där brefvet?»

»Hvad menar ni?»

»Att ni vill komma igen, därför att ni råkat illa ut. Frun slår väl ihjäl mig, om hon får veta att jag varnat er, men jag säger ändå, att ni skall ge er härifrån; ni är alldeles för god för ett sådant här näste.»

»Näste? Jag förstår inte...»

»Är ni verkligen så enfaldig — och jag tror det nästan — att ni inte begriper hvad det här är för en inrättning, hvad »frun» är och — och — vi andra? Ehuru förstås, den här ska vara af det finare slaget, där det går städadt till — de andra äro sju resor värre. Frun är till och med så fin på det, att en flicka höll på att bli utkörd för det hon tuggade snus — det hade hon vant sig vid på fabriken, där hon gick och svalt. Hungern känns mindre då man blir rusig, ser ni. Vi få hvarken använda snus eller tobak eller dricka brännvin, som många andra göra i smyg åtminstone.»

Julie blef hvit som papperet hon skref på. Hon grep tag i bordskifvan — rummet dansade för hennes ögon — upp och ned i svarta vågor.

»Herrarna som komma hit?»

Julie skakade som i frossa.

»Kunderna, förstår ni, för hvilkas skull vi äro här. Frun — eller Hajen som vi kalla henne — har köpt oss — kropp och själ, om det kan bli tal om själ hos sådana som vi — och hyr ut oss. Hon ger oss husrum, kläder och mat — affär, ser ni. Och den lönar sig nog; hon sätter jämt in pengar på banken. Jag hade tänkt att hyra eget rum när mitt barn var födt — jag hade ju ingenting att betala för det, men så hittade flickorna på att köpa

en sparbössa och skrifva på den 'Tio öre åt lilla Anna', och det räcker till inackorderingen.»

»Hur skall jag komma härifrån? Säg, hjälp mig!»

Julie hade sprungit upp och såg sig omkring, som efter en utväg till flykt.

»För Guds skull ge er inte i väg tvärt. Då falla misstankarna på mig. Det bästa råd jag kan ge er, vet ni — det är att skrifva hem och be om respengar.»

»Nej, nej, inte hem! Hellre döden än hem!»

»Någon annan räddning ser jag inte. Men jag tycker det är så synd om er — sen jag fick min lilla flicka har jag blifvit blöthjärtad. Om jag tänkte att hon skulle bli en sådan som jag, skulle jag sätta dessa mina händer kring hennes lilla fina, mjuka hals och klämma till, om de också högg hufvudet af mig för mord — för så blef väl räddningen kallad. Men att drifva ett sådant yrke som Hajens — det är inte mord, det! Det är lofligt och tillåtet i det 'kristliga' samfundet. Ni är väl skyldig henne en hop pengar, kan jag tro? Det är så hon brukar snärja nykomlingarna.»

»Ja, och jag kan inte få någon annan plats. Jag har försökt på så många håll, men jag kan ingenting och har inga rekommendationer. Och nu förstår jag hvarför alla varit så underliga mot mig. Det var för att jag bodde här. På ett ställe jag sökte plats — det var på kontor

— voro de mycket vänliga mot mig; jag fick visa min stil och prof på räkning. Men så frågade de efter referenser, och det visste jag inte hvad det var. Om jag kände några personer här i staden? När jag då nämnde frun på kaféet och frun här, blef där först så underligt tyst, tills alla herrarna på en gång började skratta, och en af dem nöp mig i kinden och sa': 'Jo, du är god, du!' — Jag begrep ingenting utan tänkte bara, att det är väl här som på kaféet, att man får tiga och tåla sådant och upprepade min bön att få platsen — jag behöfde den så förfärligt väl. Men då blef den ene af herrarna ond, pekade på dörren att jag skulle gå min väg, sade att han aldrig sett maken till fräckhet och att hans kontor icke var något räddningshem. — Nu förstår jag anledningen, som jag grubblat så mycket öfver. — Säg mig, hvart jag skall gå? Jag vill inte — jag törs inte stanna här — —»

»Jag får väl försöka hitta på något. Nej, nu måste jag gå till min lilla Anna, så jag hinner tillbaka, innan de andra komma.»

»Gå inte ifrån mig!»

Julie var som vanvettig af skräck och klamrade sig fast vid flickan; ögonen glödde stora och mörka i det hvita ansiktet och tänderna klapprade mot hvarandra.

»Låt mig följa med — jag törs inte vara ensam!»

»Kom då, lilla stackare. Ni får gå några steg efter mig, bara så ni har mig i sikte, men så att ingen misstänker att vi äro i sällskap — för er skull, förstår ni. Det är särskildt en gosse här utanför vi få akta oss för — fast han låter er nog vara i fred tills frun ger honom en vink att rätta ögonblicket är inne.»

När Julie på återvägen skildes från Mamma, som dröjde en stund längre för att icke väcka misstankar, hviskade denna i hennes öra:

»Akta er för Patriarken, som vi kalla den gamle med det hvita håret och den stora, hvita halsduksrosetten. Jag har sett hans små rödkantade ögon sluka er en gång ni gick genom rummet, då han var där, och han och Hajen utbytte ett ögonkast, som var så godt som ett köpekontrakt med den onde om en människosjäl. Fy!»

Mamma spottade eftertryckligt.

Det var med värkande leder och bultande tinningar Julie följande morgon efter en i ångest tillbragt natt släpade sig till kaféet. Hon upprepade sin bön att få ligga i butiken om nätterna. Det gjorde ingenting om hon inga sängkläder hade, bara hon fick ligga på soffan eller till och med på golfvet. Men matmodern var obeveklig. Julies företräderska hade haft denna förmån, hvilken föranledt ledsamma förvecklingar inom familjelifvet, och kloten hade tillräckligt med sammanstötningar ändå.

»Fröken.»

Det var en äldre herre, med fromt, patriarkaliskt utseende, som i sällskap med ett par damer kommit in i butiken.

»Var god och ge oss två flaskor vichy.»

Då Julie serverade det begärda, yttrade en af damerna:

»What a beautiful girl. Look — such splendid eyes! What a pity — a mere child to be staying in a place like this!»

Julie rodnade och ögonen fylldes af tårar.

»Förstår ni engelska?» frågade den andra damen.

»Ja, något litet — jag läste det i skolan. Strax!»

Det var en annan gäst, som kallade.

Då den gamle herrn och damerna aflägsnat sig efter en vänlig hälsning och tjugofem öre i drickspengar, såg Julie efter dem med bedjande blickar. Tänk, om hon vågat be dem om hjälp, de sågo så goda ut. Den gamle herrn hade hon bestämdt sett förr, men hon kunde icke erinra sig hvar.

Följande dag kom han igen och yttrade några vänliga ord när han gick, aktningsfullt och faderligt, som det höfdes hans ålder och samhällsställning. Snart blefvo hans besök dagliga, och Julie började längta efter dem, som om han varit en vän hon höll af och litade på.

X.

Julen hade kommit. Julie hade haft så mycket att göra i affären, och den fysiska tröttheten hade inverkat på sinnesstämningen. Ångesten hade lämnat plats för en viss slöhet; det var som om hon uppgifvit kampen, som om hon icke längre orkade känna eller tänka. Trött och slö gick hon midt i allt stöket, bland oändligheter af julgranskonfekt, julgrisar och attrapper, utan att akta på gnat och gräl. Den ständigt värkande längtan efter hemmet, efter fadern, efter tystnad och hvila, efter allt det gamla, det som *varit,* jagade alla andra känslor på flykten. Inför framtid och nutid tycktes hon vara gripen af förtviflans resignation.

Julafton kom Julie icke »hem» förrän kl. 1 på natten. Butiken stängdes sent och sedan måste hon deltaga i förtärandet af den flottdrypande gåsen och äppelpastejen — hvilket var »klotens» julfirande.

Då hon kom till sin bostad vid Kyrkgatan, var där festligt upplyst och ett upprymdt sällskap samladt kring kaffebordet med konjak och likörer. Ett par manliga gäster, i saknad af eget hem, hade blifvit inbjudna »för att en så helig afton icke alltför bittert känna saknaden af de heliga familjebanden», som en af herrarna uttryckte sig i ett tal till värdinnan. Julie, som

kände sig nära att digna af trötthet, ursäktade sig därmed för att slippa deltaga i orgien, men det tilläts icke. Hajen var sentimental, torkade sig i ögonen, slickade Julie på kinden och sade att hon älskade henne som sitt eget barn, och flickorna beredde plats åt henne.

»Här, här!» ropades från alla håll, och vänliga händer sträcktes fram.

Julie fick sin plats mellan Mamma och en lång, mörk flicka med mycket hvita tänder, ett högljudt skratt och simpla, utmanande åtbörder. Julie var för trött och för oerfaren för att kunna uppfatta hvad som försiggick omkring henne. Hon såg som i dimma sminkade ansikten och opassande toaletter, hörde skrål och skratt, eder och rått skämt, svarade på måfå, då hon blef tilltalad, utan att veta hvarom talet var.

Det var icke *hon* som satt här bland dessa främmande, rysliga människor, inte den *riktiga* Julie. Denna var hemma hos pappa och mamma i de små, låga rummen, där allting doftade jul och gran, såplut och bränd vaxstapel. De nystrukna gardinerna, de bländhvita golfven, dörrar och fönster — allting skinande af renhet. Och julgranen med pappersgrannlåten och Bethlehemsstjärnan i toppen, de hemstöpta vaxljusen, mammas hvita risgrynsgröt med kanelrutorna och pappas lustiga grötrim, som till och med kunde locka fram mammas lilla förstulna skratt, alltid långt efter sedan de andras tystnat.

Så hade det varit alla jular så långt Julie mindes tillbaka. Men inte nu, inte i år. Där var ingen gran — hon såg det så tydligt — och pappa satt tyst och förstämd vid bordet, när han icke längre hade sin flicka, sin »fiskmås», som det var så lätt att rimma på, bredvid sig.

Julie glömde allt, sällskapet, platsen, de gälla, bullrande skratten och det råa glammet omkring sig, glömde allt utom sin stora längtan: hufvudet föll ned i händerna, som hvilade mot bordskanten, och hon brast i en gråtparoxysm, så mycket våldsammare, som den varit länge undertryckt.

Bestörtningen blef stor.

»Stackars liten, hon är trött! Låt henne gå och lägga sig! Här är droppar — här är vatten! Ge henne konjak!» ljödo ropen om hvarandra.

»Jag skall själf ta hand om flickan», afgjorde frun.

Men detta var lättare sagdt än gjordt. Försöket att resa sig upp var förenadt med vissa svårigheter till följd af de många skålarna, och Mamma tog utan vidare omständigheter Julie om lifvet och förde henne därifrån.

När Mamma klädt af sin skyddsling, som var alldeles viljelös, fört henne till sängs och stoppat om henne täcket, hviskade hon:

»Kom i morgon förmiddag till stället, där min lilla flicka bor. Jag har funnit något, som kanske kan passa.»

Julie slog armarna om Mammas hals och räckte henne de af gråt skälfvande läpparna — hennes enda tack.

»Stackare», mumlade Mamma för sig själf, då hon lämnat rummet, »som inte har någon annan vän, än en sådan som jag att hjälpa sig. Nåja, jag har ingen annan jag heller, och jag har dessutom lillan. Men det gör ingenting med mig — jag är af annan sort, jag. Jag är hård som flinta, och det gör ingenting hur mycket det hamras; hon är skör som kristallglas och krossas genast. Alltsammans beror på humöret — och på vanan.»

Frun sof rusets tunga sömn, när Julie klädde sig för att gå i ottesången. Hon hade inte fått en blund i sina ögon. Folk hade kommit och gått hela natten, vagnar hade rasslat, dörrar smällt och skriket och skrålet tycktes aldrig vilja sluta. »Kan helvetet vara värre?» frågade sig Julie, där hon skälfvande af ångest gömde sig under täcket, rädd att göra en enda rörelse.

När hon trädde ut på gatan slog ett fint duggregn emot henne och lyktornas gula punkter lyste svagt i grådasket. Icke ett spår af helgstämning fanns.

Den på gatan patrullerande konstapeln skrattade försmädligt, då Julie på hans fråga om målet för den tidiga promenaden svarade, att hon ämnade sig i ottesången. Det gäckande skrattet fortfor att ljuda i hennes öron, blandade

sig i klockringningen, följde henne in i kyrkan, smög sig in i psalmsången, i prästens tal och böner. Kanske hon icke fick vara i kyrkan, om man visste hvar hon bodde. Tänk, om vaktmästaren kom och ledde ut henne!

Hon vågade icke taga handen från ansiktet och ryckte förskräckt till, då någon vidrörde hennes arm och en bänkdörr öppnades för henne af en gammal herre med vördnadsbjudande utseende. Julie blef glad, då hon i honom återfann sin gamle bekante från kaféet, ehuru han icke visade tecken till igenkännande.

Från orgelläktaren stämde en sångkör upp psalmen: »Var hälsad, sköna morgonstund.»

Julie lyssnade andaktsfullt och kände nytt lifsmod vakna inom sig. Gud måste höra hennes brinnande böner och hjälpa henne ur nöden — detta var bara en pröfning — hon hade varit försumlig — inte gått i kyrkan — inte bedt, som hon skulle, utan återvändo. Ibland hade hon varit så trött om kvällen, att hon somnat utan någon bön alls. Men hon ångrade sig, hon skulle bli så snäll hädanefter, alltid göra hvad som var rätt — bara Gud ville hjälpa henne — skicka henne en vän — hon var så gränslöst ensam och öfvergifven. — Gör det bästa du kan, så blir nog gud nöjd, hade Olof sagt. Hade hon gjort sitt bästa. Nej, nej, tusen gånger nej. Det var naturligtvis förfärligt illa af henne att bli kär i Karl Axel,

som var så mycket finare och förnämare än hon, men hon trodde ju så fast på honom, trodde att han också höll af henne och menade allvar, menade att de skulle bli man och hustru.

Då gudstjänsten var slut och Julie lämnade bänken, gjorde hon en djup nigning för den vördnadsvärde åldringen, som lämnat henne plats; men han var försänkt i bön och märkte ingenting.

Kommen ett godt stycke på den aflägset liggande gatan, där hon skulle sammanträffa med Mamma, upphanns Julie af den gamle, som inlät sig i samtal med henne, frågade om hennes förhållanden och var så vänlig och faderlig, att flickans hjärta öppnade sig på vid gafvel.

Här var ju ett tydligt svar på hennes bön i kyrkan nyss. Gud hade skickat henne den vän hon bedt om. På dennes uppmaning talade hon om alla sina svårigheter, hur illa hon råkat ut och hur gärna hon ville ha en annan plats, helst någon med skrifgöromål — det var hon mest van vid.

»Vill ni komma till mig, fröken Julie? Jag behöfver just ett skrifbiträde.»

»Får jag det?»

Hon kunde knappt få fram orden för den våldsamma sinnesrörelse glädjen framkallade.

»Det är öfverenskommet då? Men det kan icke bli genast — det är några anordningar som måste göras. — Och kom ihåg att ingen-

ting säga om saken, förrän jag fått vidare tala med er — för *ingen*, hör ni.»

Julie kunde ha fallit på sina knän i gatans dy och kysst sin välgörares fötter, så tacksam kände hon sig öfver den oväntade räddningen. Hela hennes ansikte strålade af tack.

Så lätt det gick att springa uppför de tre rangliga trapporna, som ledde till vindsrummet, där Mamma väntade. Denna togs i famn, kramades och svängdes omkring i det trånga rummet. Julie var som yr af glädje, pratade och skrattade.

»Men hvad är det åt er? Har ni blifvit tokig i kyrkan? Har ni haft en uppenbarelse?»

»Ja, det har jag. Och nu är all nöd förbi. Jag har fått en ny plats, men hvar får jag inte tala om, det är en hemlighet ännu. Tänk, att slippa kaféet, slippa bo hos Hajen! Det är så lyckligt, så jag kan knappt tro det.»

»Ja, inte jag heller», inföll Mamma torrt. Hon såg misstänksamt på Julie, och sedan hon tagit upp barnet, som vaknat af bullret, och satt det i sitt knä, sade hon:

»Se så, tala nu om hur det här hänger ihop. Madam Johansson är inne i skrubben och kokar kaffe åt oss, och mannen därborta gömmer sig under sängkläderna, för att jag inte skall höra hans hosta och ta lillan ifrån dem. Hvilket jag för resten har stor lust till, inte för lungsotens skull, för den tror jag visst inte smittar

— då vore väl alla fattiga utdöda för längesen — utan för att ha den lilla någonstans, som flickorna därhemma inte kände till. Det retar mig, så jag kan bli grön af ilska, att de där otäckorna ska komma hit och kyssa och smeka min lilla Anna — alldeles som om de hade någon rättighet till *mitt* barn. — Men tala nu om hvad som händt er, så får jag höra om det duger. — Förbjuden att tala om det, säger ni? Ja, då kan ni vara säker på att det är något sattyg — det är allt som ska smygas med. Hör nu på hvad det är jag tagit reda på åt er. I fall det andra inte blir af, så kan ni ju tänka på det. Det är en ny cigarrbutik, som ska öppnas i en annan del af staden, och där skulle ni kunna få plats. Lönen är tjugo kronor i månaden och ni kan få bo här för fem — kosthållet blir nog skralt, men det är ni ju van vid. Jag skulle aldrig stå ut, det vet jag, jag är galen i god mat — den kärleken var det, som gjorde mig till den jag är.»

Hon teg ett ögonblick och fortsatte därefter:

»I mitt hem — far drack förstås och slog mor — som gaf lika godt igen, det ska jag säga till hennes beröm — byttes vi barn mellan de inneboende — det var som det icke kunde vara på annat sätt. Det året jag gick och läste arbetade jag på fabrik och hade föresatt mig att bli en hederlig flicka — tjänade tre och femti i veckan, som gick åt till brännvin och

öl åt föräldrarna. Du milde, så illa jag for under min sträfvan att vara 'hederlig'! I två år höll jag ändå ut, men så fick Hajen fatt på mig en kväll, då jag på vägen hem från fabriken, utsvulten och tunnklädd, stod utanför ett charkuterifönster och slukade läckerheter med ögonen — det enda nöje jag hade råd att bestå mig. Hajen, som jag godt visste hvad det var för en, tog mig med in i butiken och lät mig äta så mycket jag orkade. Herre Gud, hvad korf jag åt! Flera dagar efteråt tog jag en omväg för att lura henne, men hon var ihärdig; nästa gång jag stod på min vanliga plats — det var som Hin Onde drifvit mig dit — kom hon igen. Nu visste jag hur det kändes att vara mätt och följde henne villigt nog. Frälsaren hade bara hungrat i fyrtio dygn när han frestades, och jag hade hungrat i sjutton år; han frestades bara af djäfvulen och jag af — Hajen. Där har ni min historia. Men det var om er vi skulle tala. Säg hvad ni fått för slags plats? Ni blir lurad, om ni får rå er själf, det vet jag, och därför får ni inte göra det.»

Och Julie berättade. Mamma var hennes vän och skulle nog bevara hemligheten.

Hon lyssnade uppmärksamt utan afbrott, tills Julie slutat.

»Hvad heter den där hedersgubben?»

»Det vet jag inte.»

»Hur ser han ut då?»

Julie började beskrifningen men hade inte hunnit långt, innan Mamma ropade:

»Patriarken! Det anade jag just. Så hade jag ändå sett rätt, när jag varnade er för honom. Jag är ledsen för er skull — ni är alldeles för god för ett sådant öde. Tag då hellre cigarrboden.»

Julie var hvit i ansiktet, utan en skymt af lifsfärg.

»Var det honom ni varnade mig för? Finns det då ingen enda ärlig människa i världen?»

»Nog äro de tunnsådda, synnerligast bland skördemännen på de åkrar, där sådana som ni och jag växa — vi få se mänskligheten på afvigsidan, vi. Vet ni, att jag stortjöt när lilla Anna här var född öfver att det var en flicka. Och jag grubblar, så jag kan bli gråhårig, på hvad det skall bli af henne. Om en hygglig arbetare ville gifta sig med mig och ge lillan ett hem, skulle jag bli den snällaste hustru i världen, trogen som guld och flitig som en myra. Känner ni ingen gosse ni kunde gifta er med, i stället för att kämpa som ni gör för att hålla er öfver vattenytan? Det går ändå inte i längden, när man är så vacker som ni, så fattig och så dum som ni. Säg mig, hade ni ingen friare där hemma?»

Julie lyfte ansiktet ur händerna. Den tillfälliga glans det nya hoppet förlänat detsamma, hade lämnat rum åt det förra ångestfulla, skrämda uttrycket. Hon svarade trött:

»Jo, det var en ung lots, som — — — men jag kunde inte — jag höll inte af honom nog.»

»Var det en hygglig gosse? Är han kvar där ännu?»

»Nej, han har flyttat — skref pappa en gång — nära härintill.»

»Kan ni inte få fatt på honom på något sätt? Tro mig, det vore det allra bästa, när ni inte vill resa hem igen.»

Julie endast skakade på hufvudet åt förslaget.

»Tror ni jag kan få platsen i cigarrboden genast och få stanna här med detsamma? Jag vill så gärna slippa gå tillbaka.»

»Hajen snokar naturligtvis snart upp er. Sådana där spårhundar på människokött kan ingen undgå. Jag besvärar aldrig Vår Herre med mer än två böner, den ena är för lillan här och den andra att Han skall skicka Egyptens sju landsplågor öfver Hajen och hennes gelikar. — Jag skall tala med madam Johansson. Men ännu några dagar får ni allt härda ut, så att ni får edra tillhörigheter med er. Tag litet hvarje dag, eller lägg plaggen, så att jag kan komma åt dem, så skall jag nog hjälpa er få hit dem. Men hur skall ni kunna trifvas i den här omgifningen, ni som är från ett ordentligt hem?»

»Å, det gör alldeles detsamma.»

Det var Julie så ytterligt likgiltigt, hur hon hade det, bara hon slapp ifrån den dödsångest hon lidit denna senaste tid.

XI.

Julie var installerad i sin nya verksamhet, som verkligen erbjöd färre obehag än den föregående, ehuru sådana ingalunda saknades.

Den nya bostaden var hon glad öfver. Det var med en tacksam känsla af trygghet hon lade sig till hvila i den på sängkläder ytterst torftiga liggsoffan. Lilla Anna hade hon på armen, till fostermoderns stora lättnad. Det hade plågat Julie att se barnet ligga i samma säng som den sjuke, ständigt hostande fosterfadern och hon erbjöd sig att ha flickan i sin bädd.

Hvad den lilla blef för henne, kan endast den förstå, som själf lidit ensamhetens ökensmärta. Det var ett lefvande väsen att hålla i sina armar, att stryka sin kind emot, veta att man var till glädje för. När hon vid hemkomsten såg barnets ansikte lysa upp och de små armarna sträckta emot sig, blef hon en svag reflex af den forna Julie. Hur trött hon än kunde vara efter dagens arbete, blef hon aldrig otålig vid den lillas kink, utan bar henne timmar igenom fram och åter, under det hon med låg röst, för att icke störa de andra, sökte sjunga henne till ro.

Julie hade beräknat att af sin nuvarande aflöning, hela tjugo kronor i månaden, kunna

betala sin skuld till Hajen. Madam Johansson skulle ha fem kronor i månaden för sofplats och kaffe om morgnarna. Tio ansåg hon sig kunna lefva på — återstod fem att afbetala på skulden. Det skulle taga — låt se — Julie brukade, sedan lilla Anna somnat, fundera på det svåra räkneproblemet — sju månader innan hon blef kvitt Hajen; och då hade hon icke beräknat ett enda öre till kläder.

Pappa hade skickat fem kronor om jul. »Till litet grannlåt» hade han skrifvit på kuvertet. Stackars pappa, han visste inte hur Jullen hade det, hur hon slungades omkring på vredgade vågor, visste inte hur tunn och smal hon blifvit i kinderna och hur otäckt stora och mörka ögonen lyste i det hvita ansiktet.

Nyligen hade kommit bref hemifrån med den märkliga nyheten, att fru Mina blifvit tagen till nåder igen hos gamla borgmästarinnan. Denna hade insjuknat och klagat öfver bristande vård; ingen kunde koka sådan hönsbuljong som Mina och ingen kunde lägga på ett ordentligt grötomslag mer än Mina, så att familjen till slut skickat bud på henne. »Moster Julie» tog emot henne med anmärkningen, »att hon var ett obotligt nöt, men hon begrep åtminstone att en igel inte har hufvud i båda ändar, som de andra hönsen här tro.»

Mina var öfverlycklig att få komma igen och gled genast in i de gamla förhållandena,

som om hon aldrig varit ur dem. Till dottern skref hon om sin oväntade lycka att åter vara hos »släkten», talade om alla, framför allt om Karl Axel, som nu var »riktig» borgmästare och gift med doktorns Mia. Men riktigt lyckliga trodde hon ändå inte att de voro, för att han trifdes aldrig nånsin hemma, och den unga frun såg så sur och bedröflig ut, och ännu aldrig hade hon sett honom kyssa henne, så att det var nog för pengarna och inte af kärlek han hade gift sig med henne. Julie fick beskrifning på bröllopsfesten — hela matsedeln — brudklädningen, tärnorna och de nygiftas våning. Modern hade aldrig varit så mångordig förr, och Julie märkte med ett stygn i bröstet, att hon icke ens frågade efter henne, eller nämnde ett ord om pappa, utom att Holmbergskan skulle hjälpa honom med hushållsbestyren så länge han var ensam.

Natten efter emottagandet af moderns bref gick Julie fram och tillbaka i rummet med den lilla i sina armar, utan att denna grät eller ens var vaken. Madamen förebrådde henne att hon »skämde bort ungen».

»Om fröken blir sjuk — och hon ser inte bättre ut — eller flyttar sin väg — hvem skall då bära flickan, för jag orkar inte.»

Af principalen fick Julie uppbära liknande klander.

»Fröken får försöka att hålla sig vaken och inte gå som i sömnen. Sofver ni inte om nätterna, eller hvarför ser ni ut på det sättet? En så vacker flicka som ni bör ta vara på sitt utseende. Apropos, här har varit ett fruntimmer och frågat efter er — en äldre fru. Har ni sådana där tvetydiga bekantskaper?»

Mannen betraktade Julie misstänksamt, men ändrade uttryck vid åsynen af hennes förskräckelse.

»Ni talade väl icke om att jag var här?»

»Var lugn — jag känner krutet och körde af henne. Sen såg jag att hon talade med konstapeln och af honom fick hon nog ett signalement. Akta er, det säger jag.»

Ett par veckor senare möttes Julie vid hemkomsten af underrättelsen, att »frun» varit där och nästan vettskrämt dem alla. Anna hade skrikit, så hon var alldeles blå i ansiktet — och frun hade tagit Julies svarta klädning och tre linnen i byrålådan. Fröken var skyldig henne förfärligt många pengar, hade hon sagt, nära hundra kronor, och om hon inte snart fick betalt, skulle hon skicka polisen hit.

»Det är inte sant.»

Julie sjönk ned på sin bädd, ur stånd att hålla sig upprätt.

»Jag var skyldig henne trettiofem kronor, när jag kom hit, och af dem har jag betalt femton — jag lämnade dem där en söndag jag

visste hon var ute. — Min svarta klädning, som jag varit så rädd om! Nu har jag bara denna», hon såg ned på den nötta kjolen, »det blir värre och värre för mig i stället för bättre.»

»Johansson sa henne ändå», fortfor madamen, »att det är olagligt att självpanta, det är straff på det. Det angår henne inte hvad som är lagligt», svarade hon, »för hon gör hvad hon vill, och om fröken muckar, ska hon nog få veta hvem som har makten.»

Julie grät bittert öfver förlusten af klädningen. Det var hennes konfirmationsklädning, som hon haft så mycket bekymmer att få och som hon en gång varit så stolt öfver; och det föreföll henne nu som om med den ännu en del af det gamla hemmet och lyckan gått förlorad.

En afton på hemvägen från butiken mötte Julie Patriarken, som förebrående sporde henne, hvarför hon narrat honom. Kanske någon varnat henne, men han ville endast hennes bästa, han hade det ärligaste uppsåt att hjälpa.

Julie hade så svårt att efterkomma Mammas varning — han såg så hederlig ut, och hon ville så gärna tro honom — men hon vågade icke trotsa den, utan svarade att hon hade det bra, bodde hos snälla människor och behöfde ingen hjälp.

»Men ni är ju sjuk?»

Skenet från gaslyktan föll rakt på det aftärda, unga ansiktet.

»Nej», svarade hon, men ett häftigt anfall af en torr, hackig hosta motsade hennes ord.

»Ni förstör er med detta svältlif», fortfor Patriarken ifrigt, »ni skall få det godt och bekvämt hos mig — få allt hvad ert hjärta kan åstunda — bara mot att vara min lilla väninna.»

Han stack sin arm under Julies, då hon gjorde en rörelse att vika af åt porten till huset där hon bodde.

»Låt mig vara — jag ber er därom — jag är olycklig nog ändå.»

Han insåg att öfvertalningar intet tjänade till — ännu. Men han kom igen, letade upp butiken där hon hade sitt arbete och förföljde henne äfven där.

XII.

En morgon, då Julie kom till butiken som vanligt, fann hon den stängd. »Affären bar sig icke», och ägaren hade varit tvungen att lämna in sin cessionsansökan.

För Julie blef händelsen ännu svårare därigenom, att madam Johansson under stor förtrytelse omtalat, att hyresvärdinnan, som bodde i samma hus, skickat efter henne och hotat med flyttning, om hon icke körde bort »den där slynan» hon hyste hos sig.

»Här stryka karlar omkring huset om nätterna.»

Madamens försäkran att Julie var den ordentligaste flicka man kunde tänka sig, satte värdinnan ingen tro till. Hennes döttrar — tre halfgamla fröknar — hade flera gånger då de kommit hem från bjudningar eller teatern, ja, till och med så tidigt som när de kommo från möten i den nya föreningen »Systerskapet», med egna ögon sett en herre gå utanför porten, som om han väntade på någon. Och en gång hade värdinnan själf sett en mycket fin, äldre herre tala med den där cigarrfröken. Nu visste madam Johansson hvad hon hade att rätta sig efter.

»En törs ingenting säga när en är fattig», muttrade madamen för sig själf, »annars skulle jag vilja fråga, hvarför värdinnan, som är så noga med anständigheten, inte säger upp herrskapet i andra våningen — hurudan den frun är, det vet hela stan — det är kanske för hennes skull fröknarna möta herrar utanför? — Men se den våningen kostar öfver tusen kronor, och värdinnan och hennes döttrar pösa af högfärd, om de få äran vara med på ett kalas. Men den här fattiga ungen, som inte gör en katt förnär, den — — — Likadant var det när jag sökte hjälp hos »Föreninga». Jag ba om lite strumpstickning att hålla händerna i, när jag ska sitta här och se till Johansson och

tösen. Och så kom en fröken och gjorde visitation och skref upp oss och allting, men sen kom hon igen och sa att herrarna i »Föreninga» sagt, att jag gett henne falska uppgifter och det var oförskämdt af mig att begära hjälp, när jag i mitt hem lämnade skydd åt »ett dåligt fruntimmer». — Arg blef jag, för se, en är inte mer än människa ändå, fast en är fattig, och det som är för mycket, så är det. Jag var inte precis höflig mot fröken, som ville gå herrarnas ärende, och inte mot »Föreninga» heller, det vore skam att säga, men den synden hoppas jag Vår Herre förlåter utan ånger från min sida, för nån sån maktar jag inte. — Tösestackaren ser ju ut, så en bara ville ta henne och bädda ner henne i en god säng och ge henne det bästa en har — inte blir det madam Johansson, som kör ut henne inte, om hon än inte har ett kronans öre att betala med. — Och det kan nog bli bättre, uppmuntrade hon Julie; hon, madamen, hade sett dem som hade haft det mycket värre. Innan hon tog emot Mammas barn, hade hon haft ett annat, hvars mor var af samma slag, och när det fattiga lilla lifvet dog, var hon inte människa att få det i jorden för kistas skull. Modern — hon hette ändå Gärda och bodde ihop med en kamrat som hette Blända — hade inga pengar. »Och hos fattigvården», fortsatte madamen sin historia, »var jag tre gånger och tiggde om hjälp, men

där ville de ingenting ge. Jag var till och med hemma hos en af de fina herrarna, och hans egen fru bad för mig, men det hjälpte inte. Hon kom ut efter mig i trappan och räckte mig lite smått att svepa den lilla i, och hon hade nästan tårar i ögonen. Se hon var mor själf och kunde förstå hur svårt detta skulle vara. — När jag så haft det lilla liket i matskåpet på vinden en hel vecka — jag fick ju inte ha det inne i rummet för Johansson och inte ute på vinden för de andra hyresgästerna, och så var där en så hisklig mängd med råttor — så kom ändtligen en pojke med en kista från snickaren. Jag blef så glad som om jag själf fått ett eget hus att bo i och svepte det lilla liket i rödaste rappet. Och det var för innerligt väl, för jag hade knappt slutat, förrän pojken kom igen med andan i halsen och sa att mästaren befallt att han skulle ha sex kronor — det hade han kommit öfverens med frun, som beställde kistan — annars skulle han ha den tillbaks. »Hälsa du mäster», sa jag, »att då får han, min själ, ta liket med, för jag kan inte ha'et längre.» Tre gånger var pojken här och lefde om kistan, men så kom ändtligen Blända med en femma till honom, så vi fick fred en stund. Dagen därpå skulle den lilla begrafvas ute på Sanna kyrkogård, och jag hade skrapat ihop, så jag skulle kunna bjuda på en kopp kaffe. Lite högtidligt fick det ju vara, och fast det bara

var ett spädbarn, ett sånt till, födt och afladt i synden, så var det la synd att begrafva det som en annan hedning — det var ju ändå både döpt och skapadt efter Guds beläte som vi andra. Först kom Gärda med droskan och en gosse, som låg här och läste på styrmansexamen — Vår Herre vete hur hon fått tag i stackaren — som lofvat bära kistan till grafven. Vi väntade en stund på Blända, men när hon inte hördes af, så var vi tvungna att dricka kaffet, så att de kunde hinna fram i tid — prästen skulle ju möta med andra lik. En mor är mor, af hva sort hon än är, och Gärda grät som om hon fått pisk och envisades få se barnet, fast locket redan var tillskrufvadt och jag sa det var omöjligt. Men den unge herrn ville väl göra henne till viljes och tog af det, och så svimmade hon när fick se barnet — damp rakt i golfvet. Se, en får väl herrskapsfasoner, när en lefver fint och makligt, kan jag tro.»

Efter denna djupsinniga reflektion hämtade madamen andan en minut, hvilket stillestånd hennes man begagnade sig af för att säga *sin* mening, att hon en vacker dag pratade munnen af sig.

»Det gör detsamma, men Julie kan ha nytta af historien, därför talar jag om den som en varning.»

»Jo, när så begrafningsföljet väl gett sig af, så kom den andra tösen — Blända, hon

hette — och om den ena gråtit, så skrattade denna i stället. Och sprit luktade hon långa vägar. Jag kramade kitteln och fick en kaffetår till henne. Och när jag så persvaderade henne att hålla tillgodo och lägga af sig skinnkragen — här var ju varmt och godt inne för Johanssons skull — så gaf hon till ett gapskratt och slog tillbaka kragen. Och jag vill aldrig bli salig, om hon hade mer på sig, än en genombruten undertröja med stora hål.»

»Det är efter antikt mönster», skrattade hon. »Kläderna har jag stampat på för att fira begrafningsgille.» Och så började hon sjunga och tralla utan att fråga efter Johanssons sura miner. Dessemellan berättade hon om sina och Gärdas upplefvelser, så en annan skäms för att repetera allt. Till sist blef Johansson arg och frågade hvarför hon inte arbetar och försörjer sig på hederligt vis. — »För att ha det som er hustru, kanske?» svarade hon då. »Nej tack, nu rår jag åtminstone mig själf.» — Så teg hon en stund, innan hon tog vid igen, vänd mot Johansson. — »Tror ni inte att jag tusen gånger gjort mig själf samma fråga, men det är inte så lätt att komma upp när man en gång fastnat i dyn. Jag gick en gång i regn och skur till en anstalt, som barmhärtiga människor stiftat för sådana som jag. Och jag stod utanför dörren, huttrande af köld och hunger. Det var sent på aftonen och dörren var redan stängd.

På mina upprepade knackningar öppnades ett fönster, och en otålig röst frågade hvem det var. Jag sade mitt ärende — en olycklig kvinna som söker hjälp. Och vet ni hvad jag fick till svar?» — Åter skrattade hon så där otäckt. — »Jo, att där var inte plats! Underhandlingarna skedde hela tiden genom fönstret; jag fick ett par smörgåsar, ett tryckt bibelspråk och uppmaning att bättra mig. Bättre att de upplåtit plats åt mig i en af hundkojorna, som de tycktes ha så godt om, än att jaga mig ut den natten. När en ångrande syndare inte blir emottagen i himmelen, så går han naturligtvis till helvetet. Det gjorde jag den natten. Till den förste, bäste jag mötte utanför det s. k. Hemmets port sålde jag mig för ett brännvinsrus, blef för första gången fast och dömdes till cell. Sen har jag inte brytt mig om några omvändelseförsök — kommer väl att supa ihjäl mig, jag som de andra.» — Så slängde hon sig framstupa öfver bordet och skrek högt, och Johansson skällde på mig för att jag ger mig i slang med sådana fruntimmer. Men hvad ska en göra för att få några fattiga slantar, när ens man är sjuk och ingenting förtjänar och ändå skall ha både mat och skötsel, det vill jag fråga? Sådana flickor ha ju bättre råd att betala, än de som ska försörja sig på hederligt vis.»

Många sådana historier fick Julie till lifs och hvarenda en ökade hennes fruktan och ån-

gest. Och då värdinnan en dag visade, att hotelsen med flyttning varit allvarligt menad, måste hon packa ihop sina små tillhörigheter — det blef ett ömkligt litet paket — och ge sig af för att söka nytt logis. Det var en gammal halffull karamellgumma, som förbarmade sig öfver henne. Hon hade egentligen en annan logerare, men som »Döfvingen» för tillfället var »bortrest för att hälsa på släktingar» — det vill säga att han »gått in på böterna» — så kunde Julie gärna få intaga hans plats i den ena liggsoffan.

»Se jag är litet noga af mig, ska jag säga fröken, och skulle aldrig vilje ta in en karl, om det inte vore det att jag har dessa två sofforna, men när jag så sätter fällbordet på längden — det gör jag alltid om kvällen, för se anständig det har jag alltid varit — då är det precis som om vi bodde i hvar sin kammare. Och så är det också det, att Döfvingen är inte en vanlig karl, han är så fin som en herre, bara den usle polisen ville låta honom vara i fred, men det är stört omöjligt.» — Och då gumman var beskedlig och inte frågade efter betalning, bara Julie ville höra på alla hennes historier om polisens orättvisor mot hennes vän, som var en riktigt rar karl — så snäll, så snäll — han hade till födkrok att om torgdagarna se till böndernas hästar, men alltid kom polisen och var kitslig mot honom — så var Julie tacksam för

att åtminstone ha tak öfver hufvudet. En dag kom madam Johansson till henne med pengar från Mamma. Denna ville icke själf visa sig för att icke skada Julie, ifall hon fått någon anställning. Eljes fanns det en platsförmedlingsanstalt, dit hon borde vända sig.

För första gången på flera veckor fick hon äta sig riktigt mätt. Och så började sökandet efter arbete. Hon hade hittills gått efter annons men alltid hade någon annan kommit före henne eller var bristen på betyg ett hinder. Hon vaknade hvarje morgon vid att höra ljudet af steg. Det var arbetare, män och kvinnor, som skyndade till sina platser. Tramp, tramp, tramp ljöd det oafbrutet mot gatans stenar, och detta som blir till skärande missljud i den ömsinte filantropens och samhällsförbättrarens öron, blir det ännu mer i den arbetslöses. »Hvarför är jag inte en af dem?» frågade sig Julie. »Hvarför kan jag inte få gå till en »affär», såväl som hundratals andra flickor. Eller till syatelieren? Eller verkstaden?» Svaret blef detsamma: »Du har inga betyg och du duger ingenting till.» Hon hade fått börja i en kappaffär — det var brinnande säsong och man behöfde sömmerskor — men hon hade aldrig förr trampat en symaskin och arbetet gick hvarken fort eller bra nog, och så hade föreståndaren gett henne afsked.

Nu skulle hon gå till byrån Mamma talat om och hvars adress hon fått. Fastän hon var

på platsen så fort mottagningen började, var väntrummet nästan fullt af arbetssökande kvinnor af alla åldrar, från 60-åringar till 12- à 13-åringar, de flesta af dem med det tryckta, tunga missmod öfver sig, som fattigdomen vanligen ger.

Julie hade blifvit slö och modlös, och då hennes tur kom, gick eller rättare släpade hon sig in, som om hon ingenting väntat eller hoppats.

»Hvad heter ni och hvad söker ni för plats?» frågade vänligt damen, som förestod byrån.

Julie sade sitt namn.

»Har ni betyg från förra platser?»

Nej, det hade hon inga, det hade varit dåliga platser, först i ett kafé, där hon af många orsaker icke kunde stanna, och så i en cigarraffär, hvars ägare gjorde cession och reste till Amerika. Några andra platser hade hon icke haft, utom två dagar i en kappaffär, men då hon inte kunde trampa symaskin fort nog, — hon hade aldrig sytt på maskin förr — så hade hon inte fått stanna.

Damen betraktade henne medlidsamt.

»Det är synd om er, men om ni är alldeles utan betyg, så kan jag inte skrifva in er som platssökande.»

Julie beredde sig att gå, men det var något i hennes stela, hopplösa ansiktsuttryck, som

kom damen att ytterligare fråga efter hennes förhållanden.

»Ni är icke härifrån staden, kan jag förstå?»

»Nej, jag är från X-stad.»

»Har ni inga anhöriga där? Lefver inte någon af edra föräldrar?»

»Jo, men — — —»

»Tycker ni inte det vore bäst att resa hem till dem? Ni ser så ung och klen ut, att ni bestämdt får svårt att slå er fram ensam i en stor stad.»

Flickan skakade på hufvudet. Nej, hon kunde inte återvända hem, det fick gå hur som helst.

Damen såg deltagande efter henne, då hon aflägsnade sig, men det var så många sådana som kommo och sökte arbete utan betyg eller rekommendationer, och hon glömde henne snart. Hon var bara en af de många.

XIII.

En vacker dag kom Döfvingen hem från sin resa och återfordrade sin sofplats hos karamellgumman. Julie fick af barmhärtighet en vrå borta vid kakelugnen, där hon fick inrätta sig så godt hon kunde med en kudde och ett gammalt sticktäcke. Men med lugnet var det totalt slut. I återseendets glädje firade de båda

vännerna sannskyldiga orgier, så länge gumman kunde anskaffa brännvin och öl.

Julie hade flera dagar sökt arbete efter annons — från renskrifning till barnskötsel och buteljsköljning. »Det måtte jag väl åtminstone duga till», sade hon bittert till sig själf. Men det gjorde hon icke, hon var ovan och klen, det värkte i rygg och armar och hon hann mindre än kamraterna, som skrattade åt hennes tafatthet. En dag svimmade hon vid arbetet och tillsades att se sig om efter annat, som bättre passade henne. Hon tog slött och likgiltigt emot afskedet, utan tanke för annat än aflöningen — tre kronor och tjugo öre — som kassören räckte henne. Nu skulle hon ändtligen få äta sig riktigt mätt! Någon annan tanke hade hon inte plats för. Hon gick in i en hushållshandel och köpte en brödkaka och ett hekto kaffe och socker — hon hade ju nu råd till denna lyx. På aftonen gick hon ut igen utan mål gata upp och gata ned, endast olika vägar för att icke väcka uppseende.

Döfvingen hade börjat visa henne en obehaglig uppmärksamhet, och hon fruktade att detta skulle ses med oblida ögon af hans gamla väninna, därför höll hon sig undan så mycket hon kunde.

Under sin planlösa vandring hade hon kommit till en större byggnad, utanför hvilken en skara kvinnor stod samlad, under det nya allt-

jämt strömmade till. Hon förstod af det samtal hon kom att åhöra, att det var en dam som skulle hålla afgiftsfritt föredrag för kvinnor och att alla gladde sig åt det. Men det var naturligtvis inte för sådana som hon — det var kanske bara för fint folk. I detsamma såg hon ett par arbetsklädda kvinnor närma sig. — »Får hvem som helst gå in?» frågade hon blygt.

»Ja naturligtvis, det är just för oss hon talar, oss hon vill hjälpa», ljöd svaret och en förvånad blick öfverfor henne från hufvud till fot. Hon följde tätt efter de båda flickorna och ställde sig längst borta under läktaren, där hon minst syntes. Det var så skönt att vara där i den stora ljusa salen bland fina, välklädda människor. En ung dam i ljus, elegant toalett röjde plats bredvid sig åt henne. Tårarna ville tränga sig fram i hennes ögon. Det var så nytt och ovant allt detta. Sorlet omkring henne tystnade plötsligt, då en medelålders, vacker dam i svart, släpande sammetsklädning och ett par mörkröda rosor i spetsgarnityret kring den blottade halsen visade sig på estraden och hälsades med dånande handklappningar. Så började hon tala med mjuk, melodisk röst, som nästan smekte de lyssnandes öron.

Julie försökte till en början att följa med hvad som sades, men uppgaf snart mödan såsom fåfäng. För hennes öron surrade främmande konstiga ord och uttryck, hvilkas inne-

börd hon icke fattade, endast dunkelt anade. Hon gissade att talet gällde kvinnan och hennes ställning i samhället och hvad som kräfdes af henne för det sociala nydaningsarbete som nu pågick. Och det var ju icke någonting för henne eller andra i hennes ställning, de som svulto när en arbetsdag gick förlorad? Hvad kunde samhället fordra af dem? Julie slutade att lyssna och bara njöt af den välljudande rösten, af värmen och lugnet. För ett halft år sedan skulle hon ha sörjt öfver sin okunnighet och dumhet och icke gett sig ro förr än hon tagit reda på hvad föredraget rörde sig om, men hennes kunskapsbegär hade alldeles försvunnit i den uppslitande kampen för dagligt bröd. Hon orkade icke tänka längre och tyckte det var så underligt, att andra brydde sig om det. — »Det blir ändå aldrig bättre för kvinnor» — sade hon sig själf »för kvinnor som äro fattiga, förstås. Det är så snällt af dem, som vilja hjälpa oss, men de kunna ingenting göra — de kunna inte ge oss arbete eller höja arbetslönen — det är bara männen, som ha makt till det, men de bry sig inte om det, för de kunna inte veta hur svårt vi ha det. De som äro rika och som veta något, för dem är det ju så helt olika. Tänk, att en kvinna kan vara som hon, som står där och talar så vackert och lärdt, och hundratals personer lyssna till hennes ord och klappa händerna åt allt hvad

hon säger. Det måtte väl vara riktigt och rätt, eftersom alla äro så belåtna med det.» Julie hade kanske hört fel, men hon tyckte att talarinnan var så sträng mot kvinnorna, och det var stor synd att vara sträng mot dem som ha det så svårt, tänkte hon. — »Hvarför är hon så ond på kvinnor?» frågade hon hviskande den unga damen, som varit så vänlig och gifvit henne plats bredvid sig. — »Inte på kvinnor, bara på kvinnosakskvinnor, därför att de varit dumma», hviskade denna tillbaka, »de ha fört kvinnosaken in på orätt spår och lagt hufvudvikten på förbättrandet af kvinnans ekonomiska ställning och glömt det största och nödvändigaste: fördjupandet af hennes personlighet — men tyst.» Julies stora ögon stirrade med ett spörjande uttryck på den glada, unga damen, så suckade hon djupt och ett smärtsamt drag kring munnen visade att hon kände sig sårad af svaret, som hon tydligen ansåg vara ett dåligt skämt.

Vid föredragets slut skallade en åska af applåder genom salen, och den unga damen deltog så lifligt däri, att hennes hvita handskar sprucko sönder. När hon vid utgåendet ville säga farväl till arbeterskan med de underbara ögonen, var flickan försvunnen. Kraftiga applåder i närheten af estraden hade lockat Julies blick dit. Och då hon fått se att de kommo från en gammal herre med hvit halsduksrosett

och en hvit nejlika i knapphålet hade hon smugit sig ut före de andra och med trötta, släpande steg tagit vägen mot »hemmet», det vill säga sin tillfälliga bostad, där hon inte ens var säker om att bli emottagen. Julie hade blifvit så beklämd af talet därinne, fastän hon inte förstått det. Det var naturligtvis inte afsedt för okunniga och fattiga som hon. — Hon stödde armarna mot broräcket och stirrade ned i Vallgrafvens dunkla vatten. — I morgon skulle hon åter ut och söka arbete, hvadhelst hon kunde få. Var det någon enda af dem därinne, som visste hur sådana som hon har det? Hon hade icke märkt att en dam stannat bredvid henne och lyssnat till de halfhögt uttalade tankarna, förrän denna sakta lade sin hand på hennes axel.

»Jag ser ni är ledsen. Är det kanske något jag kan hjälpa er med?»

Julie såg upp och skymtade genom tårarna ett par milda, sorgsna ögon i ett äldre, fåradt ansikte.

»Tack, men mig kan ingen hjälpa. Det var bara att jag blef så ledsen därinne i det stora huset, där den fina damen talade.»

»Såå, också ni kände det så svårt?»

»Ja, det var som om min okunnighet blifvit ännu större, min klädning ännu trasigare, min skam bittrare, mitt elände ohjälpligare — — —»

Hennes röst kväfdes af snyftningar.

»Ja, hon tog också mitt mod. Jag har i tjugosju år varit telegrafist, försörjer mig och min gamle blinde far med mitt arbete, som aflönas med knappt hälften af den ersättning en man i samma ställning och med samma arbete har. Jag har varit glad i mitt arbete, älskat det och skött det plikttroget, därför att det satt mig i stånd att lefva ekonomiskt oberoende, om också sparsamt, och kunna hjälpa min olycklige far, som bara har sin lilla pension, till ett hem på hans ålderdom. Jag var nästan litet stolt öfver att ha hunnit så långt — och så vill man rifva ned alltsammans för mig, göra hela mitt lifsarbete till ett enda stort missgrepp — som om jag tagit något jag inte hade rätt till. — — Och jag har varit så glad åt dessa unga kvinnor jag sett växa upp omkring mig, modiga och arbetsamma, med starka rättfärdighetskraf och utpräglad samhörighetskänsla. Den nya kvinnan, tänkte jag mig, som medborgarinnan-modern, medborgarinnan-hustrun, medborgarinnan-dottern och icke sådan man nu vill göra henne. — — Men låt oss tala om er. Hvar bor ni?»

Flickan nämnde gatan.

»Låt oss då gå tillsammans», sade den främmande, »och så talar ni om era bekymmer för mig. Jag kan kanske ge er ett råd åtminstone, om jag inte kan hjälpa er på annat sätt.»

Julie berättade att hon kommit till staden för att söka arbete samt hur illa det gått henne, huru dåliga platser hon fått, svårigheten att få bättre, då hon inga betyg hade, samt att hon nu var utan sysselsättning och när som helst kunde bli tvungen att lämna den bostad hon hade, som hur usel den var ändå gaf tak öfver hufvudet. Hon talade trött och entonigt i få och korta ord, men med den bildades sätt att uttrycka sig.

»Jag skall försöka att fundera ut något medel att hjälpa er. Vill ni, om ni inte dessförinnan funnit någon utväg, komma till mig nästa lördag vid tiotiden på förmiddagen. Här har ni min adress.» Hon lämnade Julie ett visitkort. »Eller vänta — ge mig er adress, så skall jag söka upp er i stället.»

Julie nämnde namn och adress, utan aning om att det var misstro till hennes uppgifter, som framkallade den främmande damens försiktighetsåtgärd. Bedrägeri och trasiga kläder vilja så lätt bli synonyma i ens begrepp. Efter ett vänligt farväl skildes de både kvinnorna åt, och den äldre stod en half minut kvar och såg efter den unga, där hon försvann i de stora husens skugga. Hon kände ett skarpt sting af själfförebråelse. Hvarför lämnade hon henne där ute på gatan, så ensam och hjälplös som hon föreföll. Om hon varit — som hon ville vara och trodde sig vara — en rätt kristen,

så hade hon tagit flickans hand i sin, tagit henne till sitt eget varma, trefliga hem, delat sin måltid och sin bädd med henne. Men sådant gick ju inte an! Gamla Lovisa, pappas trotjänarinna, skulle gjort revolt mot ett så vildt företag och ansett fröken vara vriden. Nej, hon kunde inte ha gjort det, fortfor hon att upprepa för sig själf, men samtidigt ljöd en annan röst i hennes öron: »Jag var naken, och I klädden mig icke, jag var hungrig, och I gåfven mig icke att äta, törstig, och I gåfven mig icke dricka; husvill, och I härbärgaden mig icke.» — Hon var på väg att vända om och gå efter flickan — hon hade ju adressen — för att bli kvitt den förföljande rösten, men så kom tanken på fadern, som med otålighet väntade henne och aldrig kunde somna innan »barnet», som han fortfor att kalla sin femtioåriga dotter, sagt sitt glada, vänliga godnatt och stoppat täcket om honom. Hennes ömhet var ju den enda ljuspunkten i hans lif. Hon måste skynda sig hem.

Men rösten tystnade icke.

Tankarna höllo henne vaken största delen af natten. Hon kunde inte bli kvitt intrycket af den skärande kontrasten mellan föredraget om kvinnans ställning till det sociala nydaningsarbetet — för hvilket mannen ensam ägde erforderliga betingelser, kvinnans uppgift vore en annan, men lika hög, nämligen att vårda den heliga

flamman på hemmets härd, vara skönhetens och lifsglädjens bärarinna — och mötet med flickan därnere på gatan. Detta tal i den festupplysta salen, fylld med en elegant, parfymdoftande publik, som hänryckt applåderade hvarje föredragets ord, skar som hånskratt i hennes öron vid minnet af den utsvultna flickans klagande bön om arbete för att få lefva — lefva hederligt.

Skönhetskult och altruism — kunde de förenas? »Den glada hedendomen» med kristendomens: »Älska din nästa som dig själf?»

»Den strid, som strids för lefnadsnjutningen,
är konstnärn, som besörjer gjutningen
med lägre väsens malm af högre väsen»

— — — — — — — — — — — —

Nej, det är icke i skönhet, icke med lekfulla fraser i boudoarer och salonger, som det sociala nydaningsarbetet utföres. Det är *där nere*, i djupet, där hungern sliter i tomma tarmar, där senor och muskler spännas till bristning för torftigt bröd åt hustru och barn, där fattigmans döttrar köpas som varor af dessa skönhetskultens offerpräster — hvilket slags köpenskap underlättas och skyddas af samhällslagar — det är af allt detta det sociala nydaningsarbetet framgår. Det förberedes i skolan, där det fattiga barnet ser sig tillbakasatt för det rikare, det gnager och rufvar i moderns hjärta, där hon sitter vid barnets sjuksäng och bittert för sig själf upprepar läkarens ord: kraftig diet.

»Kraftig diet!» — Hon ser sig omkring i det tomma rummet. Finns det något mer att gå till pantlånaren med? Nej, hon hade burit bort allt som fanns, allt utom kläderna i barnets säng. Hvarför lät inte gud hennes gosse födas i ett rikt hem, af en rik mor, som kunde gett honom allt han behöfde för att bli frisk och stark? Nu måste han dö, därför att hans mor inte kan hjälpa honom — — —

Det är vid sådana sjuksängar, vid i förtid — af brist och slit och umbäranden — öppna grafvar, vid fängelsets portar, som slutas om den dömde, drifven till sitt brott af nöd och okunnighet, som de nya lagarna förberedas. I djupaste födslovånda se de dagen, icke i lekfullt koketteri med fraser om »skönhetskult» och »lifsnjutning».

Stenar i stället för bröd!

Den gamla telegrafisten vänder på sin hufvudkudde, som är våt af svett — eller tårar? — och försöker somna, men tankarna vilja icke lämna henne i fred.

Det var ett ord hon förgäfves lyssnat efter i föredraget, ett som skulle försonat så mycket af det sagda — det var ordet *rättfärdighet*. Det är ju på rättfärdighetens grund, som det nya samhället skall byggas. Och först när den grunden blir lagd, kan det bli tal om »skönhet för alla» som tornspiran på samhällsbyggnaden. Men det är så långt i fjärran den framtidsbil-

den hägrar, och vägen dit går genom mycken strid och stort lidande. Ännu synes offren icke vara många nog. Hon ser dem tåga förbi i skaror och flockar, unga och gamla, trötta och brutna, män, kvinnor och barn — — —

»— — — större, större arbetsflock
fordras för de ständigt tyngre,
ständigt tyngre kvarnstensblock
— — — — — — — trälajakt
hålles nu i hvarje trakt
öfver hela vida världen
genom Grotteguldets makt.
Folk mot folk ha lyftat svärden,
och hur fejders öde gångar,
göras fångar, säljas fångar,
säljas kvinnor, män och barn
till din helga Grottekvarn.»
— — — — — — — — —

Och ännu bittare och hånfullare ljödo i hennes öron skaldens ord:

»Ljud högt, fanfar, för dessa siare,
för dessa själarnas befriare,
som häfdat käckt åt människonaturen
den rätt, som dittills förbehölls åt djuren,
den rätt, som heter lust och är moralens grund!»
— — — — — — — — — — — — — —
Nu springer Lasarus vid Grottestången
på sårig fot, till dess han stupar kull,
och orgien grumlas ej för fattigmannens skull
och utan dèsaccord vid yppigt bord är sången.»
— — — — — — — — — — — — — —

Ljudet af sång och skratt drager hennes blick åt annat håll, och hon tycker sig se en skara glada, lyckliga människor — lifvets söndagsbarn — och midt ibland dem ett af entusiasm strålande ansikte. Hon känner igen det och ber: »Fader, förlåt dem, ty de veta icke hvad de göra.»

Med denna bön på läpparna somnade den gamla telegrafisten.

XIV.

Det började våras, dagarna blefvo ljusare och i stadens närhet sjöng redan lärkan. På grönsakstorget bjödo gummorna ut halfkokt björkris och halffrusna blåsippsplantor. Granriset plockades bort från planteringarna utanför rikemans fönster och lät snödroppar och krokus yrvakna titta fram.

På en bänk i alléen åt Stampen till satt Julie och såg hur brådtom alla hade att taga emot den nya tiden, från stararna, som sletos om ett strå till bosättningen, till människorna, som i glad brådska skyndade förbi under tal om planer för sommaren, om resor och toaletter, lawn-tennis och badorter, bicyklar och segelbåtar — allt som kan roa och locka.

Julie visste icke hur länge hon suttit där — det var visst förfärligt länge — eller hvar-

för hon satt där. Åt henne hade våren inga glada budskap, inga löften om bättre tider, bara ökad längtan, djupare modlöshet och trötthet. Hon hade väntat så mycket af den vänliga damen, som lofvat hjälpa henne, och då hon icke hördes af, hade Julie tagit mod till sig och sökt upp henne. På hennes ringning hade en äldre jungfru kommit ut och sagt, att fröken var sjuk och att läkaren förbjudit att störa henne.

Åter en dörr till räddning stängd. Kanske det var den sista?

Om hon orkade skulle hon gå den långa vägen hem till föräldrarna, och sent på kvällen, när alla släckt sina ljus och stängt sina dörrar, så skulle hon smyga sig fram och in genom trädgården — kanske syrenerna redan hade knoppar, de brukade slå ut före alla andra i staden — och så skulle hon knacka på pappas fönster, bara helt sakta, så att hon inte skrämde honom. Och så skulle han rulla upp gardinen och titta ut. Men då han ingen såg, skulle han öppna fönstret och i barsk ton fråga hvem det är. Så skulle hon komma fram och säga, att det var Jullen som kommit igen. Och han skulle lyfta in henne genom fönstret, som då hon var liten. Och han skulle bli mycket glad. Men Julie skulle be honom att hon fick hålla sig gömd, så att ingen fick reda på att hon var hemma och blef stygg mot mamma. Kanske

mamma inte fick vara hos borgmästarens, om de fingo veta att Julie var hemma. Bara hon finge ligga i en vrå och sofva, sofva många dagar och många nätter, för hon var så förfärligt trött.

Tänk, om hon kunde bli så lycklig att få komma hem — återse pappa — hafvet — »Fiskmåsen». Nej, det var sant, »Fiskmåsen» skulle hon aldrig mera få se — den låg som vrak nere på stranden. Det hade fadern skrifvit i sitt senaste bref, att båten under den sista hårda stormen kommit i drift och slungats mot bryggan, så att den gått i spillror.

Hennes vackra, hvita mås!

Så glad och lycklig hon varit den första gången hon seglat med den. Och Olof hade varit så vänlig och snäll. Så snäll som ingen på jorden — utom pappa, förstås — varit mot henne.

Julie kramade hårdt om papperet hon höll i sin hand. Det var svar på ett bref hon skrifvit, framkalladt af längtan och ånger och den starkaste tro på ungdomsvännens heder och vänskap.

Det var bara ett par rader hon skrifvit och svaret var lika kort och tydligt.

»Fröken Råde!

Jag har tagit del af er oblyga skrifvelse till min son Olof och får å hans vägnar afböja

anbudet. Ert godhetsfulla löfte att vara mig en lydig och öm dotter, om han vill gifta sig med er, kan jag icke emottaga, emedan jag framför allt — och däruti instämmer min son Olof — önskar att han till sin hustru väljer en hederlig flicka.

Vänligen

Kristina Vall.»

Julie läste brefvet med tårlösa ögon. Hon kände en så underlig iskyla, som från fötterna steg uppåt och spred sig i hela kroppen, tills alla lemmar voro som domnade. Det var naturligtvis oblygt af henne att skrifva till Olof så, som hon gjort, men det var i förtviflan hon gjort det efter ett samtal med Patriarken, som åter började bli ifrig i sin förföljelse. Hon trodde sig gripa efter en säker räddningsplanka — Olof hade alltid brukat hjälpa henne då hon råkat illa ut — men så visade den sig vara endast ett bristande strå. Hvarför skref han inte själf, utan lät modern slå henne — så som en annan gjort förut. — Men Olof var aldrig feg — som den andre — han var modig och trofast. Det var väl bara att han föraktade henne så djupt, och det hade han ju rätt till.

Julie skakades af en frossbrytning. Hon hade icke kunnat sofva sista natten, det hade regnat och brädskjulet hon krupit in under hade icke förmått skydda henne för vätan, som snart

genomträngt de tunnslitna kläderna. Kläderna ja! Det fanns ingen hjälp för henne sen hon börjat gå med trasiga kläder, hade han, den gamle fine herrn, sagt. Och han hade nog rätt, det hade hon längesedan märkt. Hon tänkte på alla de historier madam Johansson berättat om flickor, som det gått illa för, på Blända, som sålt sig för ett rus, och på alla de andra, den ena värre än den andra — skulle hon bli som en af dem?

Å, så hon frös! Och strax därpå kändes det, som om eld strömmat genom ådrorna. Hon fortfor att sitta där på bänken timme efter timme och krama brefvet i handen, ett omedvetet föremål för de förbigåendes nyfikenhet eller ovilja. Att »sådana» inte skämdes att slå sig ned i stadens finaste promenadplatser? Dessa sedligt upphöjda personer kunde senare på dagen, ifall de varit närvarande vid tillfället, fått glädjen se en poliskonstapel plötsligt närma sig flickan och säga några kärnfulla ord, med den påföljd att hon reste sig upp och med vacklande steg släpade sig därifrån. — »Hon är drucken! Usch, så rysligt», sade de sedligt upphöjda människorna, som sågo henne.

Hon hade icke smakat en matbit på två dygn.

Oaktadt tröttheten gick Julie många onödiga omvägar, innan hon slutligen kröp upp för trapporna till Hajens bostad. Det tjänade

ingenting till att spjärna emot längre — alla hjälptes ju åt att jaga nenne dit — det skulle väl så vara — var kanske från början utsett så — det hade ju prosten sagt, när hon gick och läste — allt var bestämdt från början, om en människa skulle bli fördömd eller icke. Och Julie var en sådan som skulle bli fördömd — det kände hon nu.

XV.

Frun tog emot Julie utan vidare omständigheter, alldeles som hon med säkerhet vetat, att hon skulle komma. Dylika fall voro kanske icke så ovanliga i hennes yrke. En säng stod färdig och Julie bäddades genast ned, utan att besväras med några frågor, som hon tydligen icke kunnat besvara, samt tvingades att dricka en kopp varmt te och ett stort glas konjak. Hon hade knappt hunnit svälja drycken, innan hon somnade. Frampå natten vaknade hon i full feberyrsel och med smärtor i bröst och rygg.

Tillkallad läkare förklarade det onda vara en allvarsam lungkatarr samt utgången oviss till följd af de nedsatta krafterna. Den sjuka bör ha god vård, ro och stillhet. Med lugnet var det illa beställdt, men för öfrigt erhöll Julie god omvårdnad såväl af Hajen själf som af

Mamma, hvilken oåtspord tagit ledningen i sjukrummet och gjorde sitt bästa för Julies tillfrisknande, ehuru hon mer än en gång tänkte, att det bästa skulle vara, om Vår Herre ville vara så barmhärtig och ta henne hem till sig. Det var hjärtslitande att lyssna till hennes feberfantasier, antingen de voro mörka eller ljusa, som när hon ångestfullt bad om hjälp, när hon tyckte sig slungad omkring på vredgade vågor. — »Vill ingen hjälpa mig?» kunde hon långa stunder ligga och tigga. — »Ingen räcka mig handen? — Hvarför dra sig alla undan från mig — är det för att min klädning är så dålig? Men det rår jag ju inte för — jag kunde ju inte få arbete. — Se, på vågen där, hur den ryter och brusar och vill krossa mig mot bryggan — så ondt det gör att gå sönder och bli vrakspillror, som kastas upp på stranden. — Det är »Fiskmåsen», säger barnen, som gå och plocka upp brädstumpar till bränsle. — Och så brinner det så lustigt i kakelugnen och barnen säga: Det är »Fiskmåsen» som brinner! Nej, nej, det är inte »Fiskmåsen», det är pappas lilla Julle som brinner. Och det gör så ondt, så ondt — här i bröstet. — Hvarför sjunger inte Olof med? 'Snart till den strand, där böljor sig ej häfva' — nej, jag kan inte sjunga ensam — jag orkar inte — sjung du ensam, Olof, så får jag ligga på backen och höra på. Inte ett enda stänk på Julies fina klädning!

Ingen är så snäll som du, Olof — utom pappa, förstås.»

»Hvem är Julie?» kunde hon fråga ibland. »Det var någon som hette så, men jag kan inte få reda på hvem det var. Var det en flicka, säger du? Var det jag? Nej — jag ska hviska något i örat på dig — hon är borta, hon som hette Julie. De onda människorna ha tagit henne och stoppat ner henne i en djup graf, och där ligga så många, många förut — och de lefva alla där nere i det svarta mörkret och den djupa dyn — och människorna gå där förbi och låtsa om ingenting, som om de inte visste hvad som fanns där nere i djupet. Och de komma aldrig, aldrig upp mer, de, som en gång kastats dit ner. Tusen och tusen kastas ned, dag efter dag, men grafven blir ändå aldrig full. — Pappa, lilla pappa, hjälp Jullen!»

När smärtorna i bröstet icke voro så svåra, kunde feberfantasierna vara af ljusare art. — »Karl Axel — Karl Axel — ja, det vill jag så gärna säga — det är så vackert — Karl Axels ljufva lilla vårblomma — ser du hur daggen blänker på den? Å, så härligt — så skönt — tänk, att lifvet kan vara så vackert — — — Och syrenerna! Känn hur de dofta! Jullan räcker inte till — pappa får lyfta upp Jullan på armen, så får hon plocka själf hela famnen full.»

Småningom aftog febern, faran var öfver för denna gång, sade läkaren, men patienten

måste vara försiktig för framtiden och akta sig för förkylning. Om ett par dar kunde hon försöka att sitta uppe en stund midt på dagen.

Frun betalade honoraret, och läkaren inställde sina besök.

Så kom dagen då Julie skulle få stiga upp. På en stol vid sängen lågo kläderna ordnade fint och prydligt. Underkläderna voro nya allesamman, det såg hon. När turen kom till klädningen, öppnade Julie ögonen stora och spörjande, en svag rodnad syntes på de bleka kinderna och hon strök handen smekande öfver tyget. Det var ju hennes egen begråtna konfirmationsklädning! Hon slog armarna om halsen på Hajen i ett utbrott af öfversvallande tacksamhetskänsla.

»Herre Gud, en sån idiot!» gnisslade Mamma mellan de sammanbitna tänderna.

Förstulet, som om han blygts för att visa sig på ett sådant ställe, smög sig en solstråle fram mellan de höga husgaflarna midt emot och lyste på bordet vid fönstret, hvarpå ett glas med blommor stod.

»Hvad är det? Hvem har satt hit dem?» Julie talade kort och flämtande, i det hon pekade på blommorna. »Var snäll och tag bort dem — det gör så ondt i mitt bröst, när jag ser på dem.»

»Och jag, som haft så förskräckligt besvär för att få dem — har förresten »knyckt» dem

i en fin villaträdgård. Du har under hela sjukdomen fantiserat om äppelblommor, och så tänkte jag göra dig en glädje med att skaffa några. Men jag skall gärna ta bort dem, då du vill det.»

»Var inte ond på mig», bad Julie. »Du är så snäll mot mig, det vet jag ju, men jag kan inte se blommorna — de bara väcka minnen, och jag vill så gärna glömma hela mitt förra lif. Jag måste göra det, om jag skall kunna lefva. Hur skall jag kunna lära mig glömma, Mamma? Är det så förskräckligt svårt?»

»För sådana stackare som du, ja. För min del har jag rasande lätt för att glömma allt som jag vill glömma, det vill säga allt som är otrefligt.»

Efter några dagar, när Julie blifvit så pass återställd, att hon orkade vara uppe nästan hela dagen, föreslog »frun», att hon skulle företaga en åktur »för att få njuta af den sköna vårluften», men Julie såg så förskräckt ut vid blotta tanken därpå, att förslaget måste falla.

Sedan ytterligare en vecka förflutit kom Patriarken på besök, mildt faderlig och vördnadsbjudande som alltid. Han hade varit mycket öm och omtänksam under Julies sjukdom, skickat henne vin och frukt och allt annat upptänkligt godt, som kunde vara henne till gagn eller glädje.

Julie var lika hvit som hans halsduksrosett, när hon räckte honom sin hand.

Men den darrade icke mycket. Intet mod är större än det, som förtviflan skänker.

Utanför väntade droskan, som skulle föra henne till den för henne bestämda bostaden.

XVI.

Det var en het söndagseftermiddag i början af juli. Under skuggan af de stora kastanjträden vid den s. k. Ölpaviljongen i Slottsskogen hade ett sällskap af fyra personer slagit sig ned vid ett bord. Herrarna — en gammal och en ung — höllo sig så mycket som möjligt i skymundan. »Hela staden» låg ju på landet, förstås, men det var i alla fall bäst att vara försiktig — sitt goda namn och rykte bör man inte onödigtvis sätta på spel. Det var nog en smula vågadt att så här öppet visa sig ute med flickor, och det vittnade om styrkan af Patriarkens förälskelse. Hvad riskerade han icke, om händelsevis någon af hans sidokamrater från högmässan i förmiddag finge se honom i detta tvetydiga sällskap?

De båda damerna — Mamma och Julie — intogo en mera bemärkt plats. Men de voro enkelt klädda, uppförde sig stillsamt och ordentligt och ingen i grannskapet tycktes fästa sig vid deras närvaro.

Patriarken såg med oblida ögon Julies fortsatta vänskap med Mamma, men mötte så häf-

tigt motstånd, då han försökte inverka på Julie i denna sak, att han uppgaf försöket såsom fruktlöst.

»Hvem är den där stiliga karlen? Han med den fula damen under armen? Nej, inte den — den långe, mörklagde, menar jag. Se, nu komma de hitåt.»

Mamma visade på ett ungt par, som sakta närmade sig, tydligen letande efter en skuggig plats. Julie hade också vändt blicken åt det anvisade hållet. Plötsligt reste hon sig upp, stel och rak, med ansiktet lika hvitt som klädningen hon bar. Läpparna höll hon hårdt slutna, som för att kväfva ett skrik, och de vidöppna ögonen stirrade oafvändt på den främmande mannen. Glaset hon höll i den skälfvande handen föll med ett klirrande ljud ned på bordet och krossades. Ljudet väckte uppmärksamhet och drog de närsittandes blickar ditåt. Äfven främlingen vände sig om för att se hvad som pågick och mötte Julies blick.

Han ryckte till, bleknade och tog ofrivilligt ett steg framåt, som om han glömt damen vid sin sida. Så hejdade han sig, kastade en flyktig blick på sällskapet under kastanjträdet och mumlade några ord till sin följeslagerska om att uppsöka en annan plats.

Julie slog båda händerna för ansiktet, ett förtvifladt rop banade sig väg öfver hennes läppar och hon rusade därifrån som jagad af onda

andar, utan att se hvart, utan besinning eller tanke utom att komma bort — så långt hon kunde.

»Hvad är det? Hvad står på? Hvem är det som springer? Är hon tokig? Är hon drucken? Har hon stulit? Hvar är polisen?» ljöd det rundt omkring.

Frågorna haglade, och från alla håll, vägar och stigar och snår kom folk och jagade efter den flyende.

Patriarken och den unge mannen hade försvunnit som genom ett trollslag. Det fysiska och moraliska mod, som utmärker personer af deras cert, hade icke svikit. Under den allmänna villervallan hade de obemärkt kunnat smyga sig ned till Sjöpaviljongen, hvarifrån de telefonerade efter en vagn, som förde dem till Trädgården, där de i ro och mak intogo en liten läcker supé. På Husargatan hade de bedt kusken stanna och frågat en poliskonstapel efter anledningen till folksamlingen. — »Å det var bara en full gatslinka», svarade konstapeln.

»Jaså, det är sorgligt, att sådana kvinnor få besöka allmänna platser», suckade Patriarken salfvelsefullt, hvarefter han med ett tack till den höflige konstapeln åkte vidare.

Först efteråt, sedan det blifvit mörkt, lät Patriarken köra sig till Julies bostad och då han icke fann henne där, åkte han till Hajen för att höra om Mamma hade några upplysningar att ge om Julie. Han träffade på den värda

damen i vildaste raseri — Mamma hade icke återkommit. Hennes bästa flicka — den otacksamma slynan — ute på egen hand för att bedraga henne, fattiga stackare, som födde och klädde henne. — — — Så grät hon af medlidande med sig själf för att strax därpå utfara i förebråelser mot den försvunna.

Mamma hade, så fort hon förstod Julies afsikt, skyndat efter henne men förlorade henne ur sikte i folkträngseln. Ingen fanns, som kunde ge ett redigt svar; en sade sig ha sett henne ta vägen åt Seminariegatan, en åt Rygatan och den tredje åt alldeles motsatt håll.

Slutligen vände Mamma sig till en poliskonstapel — densamme som nyss gifvit Patriarken besked — med frågan. Denne granskade henne tyst ett par sekunder.

»Jaså, det är du — kunde just tro det var ett sånt där stycke. Laga dig hem nu, det är bäst, och låt den andra vara.»

De närstående skrattade, och Mamma måste betvinga sin lust att ge det svar hon hade på läpparna. Utan ett ord vidare skyndade hon framåt, och hur hon letade och spanade fann hon slutligen spåret.

En slumsyster, på besök hos en sjuk gumma, hade från ett fönster fått se den flyende flickan, jagad af folksvärmen. Gripen af uttrycket i den unga flickans, i vanvettig skrämsel förvridna ansikte, hade hon skyndat ner och med den

auktoritet dessa kvinnor lyckats förvärfva sig bland den stora massan af folket, uppmanade hon hopen att skingra sig och lämna det stackars barnet i fred. »Ni ser ju att hon är sjuk och olycklig? Hvarför då skrämma henne?» — »Vi ville bara hjälpa henne, fröken», ursäktade sig tafatt en yngling, »men hon begrep det inte, utan sprang ifrån oss.»

»Ja, jag tror nog ni menar väl», sade slumsystern, »men nu gör ni henne största tjänsten med att lämna henne. Jag lofvar att ta god vård om henne. Seså, stackars liten», tröstade hon Julie, som klamrat sig fast vid hennes arm, »följ nu med mig in här en stund, tills alla lämnat platsen och gatan är tom. Sedan skall vi gå hem till mig och ni skall få lägga er i en god säng och hvila ut. Ni darrar ju som ett asplöf.»

Det var i en af frälsningsarméns slumstationer, som Mamma fann Julie, med is på hufvudet och åter yrande om äppelblommor. Systrarna befarade en hjärnskakning. Mamma tog utan vidare ordande af sig hatten och gjorde sig hemmastadd, besluten att stanna hos sin vän — Hajen fick tänka hvad hon ville om hennes uteblifvande. Värst var det, förstås, om hon inte skulle kunna göra rätt för sig hos madam Johansson för lilla Anna.

»I så fall få vi väl ta emot den lilla i vår barnkrubba», sade slumsystern enkelt, då hon erfor flickans oro.»

»Skulle ni vilja det? Ett barn som har en sådan mor?

Ett vackert leende lekte på systerns läppar och de vackra, kloka ögonen mötte vänligt Mammas spörjande blick.

»Har ni nånsin läst om, att vår Herre och Frälsare, när han gick här på jorden, lyfte små barn upp i sin famn och välsignade dem? Det står ingenstans om att han begärde få se mödrarnas vigselattester, och jag misstänker att det just var gatans barn, de förskjutna och öfvergifna. I vår barnkrubba finns ingen rangskillnad — utom nödens.»

»Herre Gud, så finns det då verkligen goda människor i världen! Jag går aldrig i lifvet till Hajen mer! Låt mig vara hos er och arbeta för tösen — jag kan väl åtminstone lära mig slå på trumma eller blåsa trumpet. Kanske predika om det kniper. Hajen brukade säga att hon aldrig haft en flicka med en sådan käft som jag.»

»Vi få väl se hvad ni duger till.» — Systern skrattade hjärtligt åt anbuden. — »Håller den goda viljan bara i sig, så kan ni nog bli användbar, det är jag viss om.»

Mamma fick en af de närmaste dagarna tillfälle att visa allvaret i sitt beslut, då Hajen kom till slumstationen och fordrade att Mamma skulle återvända till sitt »hem» och sina plikter där. Sammandrabbningen skedde i portgången, dit Mamma dragit sig undan för att oväsendet icke skulle störa den sjuka, och slumsystern

hade nog sinnesnärvaro att ställa sig på vakt vid porten, så att inga obehöriga, lockade af de högljudda rösterna, skulle tränga sig in. Hon hade snart nöjet släppa ut Hajen, som slokörad rultade åstad, mumlande om hämndplaner, polis etc. Mamma stod som segrare på valplatsen, röd och flämtande af upphetsningen.

»Så roligt har jag inte haft på länge, och jag tror hon kommer att minnas mina ord. Det var tack och betaldt för korfven hon lockade mig i eländet med. Nu återstår bara att få säga ett sanningens ord till hennes själsfrände, den där ulfven i fårakläder, som jämt går på lur efter rof.»

Det dröjde inte länge innan Mammas önskan blef uppfylld. En afton, sedan det redan börjat skymma, knackades sakta och varligt på köksdörren till slumsystrarnas bostad. En i köket sysselsatt ung fänrik gick att öppna och gjorde sin allra djupaste nigning för den vördnadsbjudande åldring hon såg framför sig.

»Kunde jag få lof att tala med föreståndarinnan här?»

»Jag skall säga till kapten. Var så god och stig in, herr pastor. Ursäkta att herr pastorn måste gå igenom köket — vi ha en sjuk i rummet innanför tamburen.»

»Jag är inte pastor, mitt barn.»

»Förlåt, jag tyckte alldeles — — —»

»Skadar inte. Var snäll och be fröken kapten, som ni säger, att jag får tala vid henne.»

»Genast, herr past... förlåt!»

Den gamla herrn såg sig omkring i det finskurade prydliga köket, där den mönstergillaste ordning rådde. På de ljusmålade väggarna hängde taflor med bibelspråk, som ovillkorligen stucko de besökande i ögonen. Man måste läsa, antingen man ville eller icke. Det kändes ganska otrefligt här för den gamle herrn och han funderade just på att knacka på dörren, hvarigenom flickan försvunnit, då den häftigt rycktes upp och på tröskeln syntes — Mamma.

»Kunde jag inte tro att det var ni, när systern kom in och sade, att en herre, som ser ut som en präst, var här. Ni vill fråga efter Julie, förstås?»

»Ja, jag vill veta om hennes hälsa tillåter att hon flyttas hem till sin bostad.»

»Till *sin* bostad, det vill säga till *er* bostad? Eller till den bostad ni hyrt åt henne? Jaså, det vill ni», sade Mamma retsamt vänligt, »men jag tror mig veta, att Julie inte ämnar återvända till sin förra bostad utan stannar här, tills hennes far kommer och hämtar henne.»

»Det var inte din mening jag ville höra, oförskämda slyna», snäste den gamle förargad.

»Jaså, ni vill inte höra min mening», fortfor Mamma, utan att bry sig om hans fråga efter kaptenen, »och det tror jag rasande väl, för den är just inte vacker hvad er vidkommer, men ni blir allt tvungen till det ändå, och jag

ska försöka vara så fin i mun som möjligt, så att jag inte sårar er finkänslighet. I dagar och nätter vid det stackars olyckliga barnets sjuksäng har jag suttit och stormlängtat efter att få ett godt tag i er gamla, syndiga själ — med tång, förstås, för med händerna ville jag inte röra vid den — och så trampa på den som man trampar på ett giftigt kryp. Ni häpnar öfver att jag vågar sätta mig till domare öfver er, en fin, rik herre,. men, Herre Gud, hvad liten respekt en sådan som jag får för människor. — Tyst, säg ingenting än! Jag vet alla namn ni vill ge mig — det finns inte ett jag inte hört kastas åt mig hundra gånger; samhällets drägg och afskum är det finaste. Men hvad är ni? Är ni bättre som köper, än vi som säljer. Det är inte svält och elände och okunnighet och enfald som tvingar er. Hvilka namn ni än ger oss flickor och hur djupt ni än föraktar oss, så kan ni vara förvissad om att vi förakta er tusen gånger mer, och om förbannelser buro någon frukt, så skulle ni allt ha det hett, ni. Ser ni hvad som står på taflan öfver dörren där? Jaså, ni vill gå er väg, säger ni? Ånej, vi ha inte så brådtom, först ska ni höra mig till slut och sen skall ni till belöning få se ert offer. Nå, läs på taflan, eller ska jag göra det för er? 'Ve den, som förargar en af dessa små, honom vore bättre att en kvarnsten vore bunden vid hans hals och han sänktes i hafvets djup'. — Jag

undrar om all världens kvarnstenar räckte till. Se här!»

Hon öppnade en dörr och vinkade honom att komma närmare. Så fortsatte hon:

»Se dit ni. Alla som ligga därinne i de små sängarna äro barn utan fäder, i många fall äfven utan mödrar. De flesta af dem äro sjuka, födda till plågor och elände, dömda redan i vaggan. Och hvems är skulden? Jo, er och era stallbröders, ni som utan ansvar och straff få dräpa både kropp och själ — mordet bara underlättas för er. Det är som om hela samhället hjälpte er — först genom att låta oss växa upp i osunda, öfverfyllda bostäder, i synd och last och smuts, sen genom svältlöner, så att vi inte orka tänka eller känna annat än hunger, och så edra utskickade, som hjälpa er att gå på lur efter oss. Ack, hvad ni har det bra!»

»Ibland har jag tänkt, då jag sett en ung gosse lämna vårt näste: Nu går han kanske hem till sin mor, som är så stolt öfver honom och tror att han är ren och ofördärfvad. Han håller kanske af en flicka i sin egen klass, är kanske förlofvad och går raka vägen ur våra armar i hennes. Eller en ung flicka, som är stolt öfver sin far, som hon ser upp till med beundran och vördnad — hvad skulle hon säga, om hon visste — — — Ja, de veta att sådana som vi finnas, något smutsigt och föraktligt,

som man inte låtsar om. De veta inte hur nära vi stå hvarandra, de och vi — hur vi dela —»

Det hade varit många olika tonfall i Mammas röst under det långa talet, som den gamle mannen ofta försökte att afbryta men utan framgång. Hon hade varit retsam, häftig och bitter, tills hon slutligen talade med gripande allvar i djupt sorgsen ton.

»Kom nu, så skall ni få se Julie. Ni har redan hört henne, hur hon i yrseln gråter och skrattar om hvartannat — hör hur hon skriker.»

Den gamle stapplade efter Mamma genom ett inre rum och såg hur hon drog undan en filt framför en alkov.

»Akta så hon inte får se er», hviskade Mamma, »om hon kände igen er, kunde förskräckelsen döda henne. — Ni ser hur aftärd hon är — se på händerna som plocka på täcket. Och hör hur hon kvider. Hon är aldrig ond, hon, bara så hopplöst olycklig. Hör, nu yrar hon igen: »Pappa, lilla pappa, var inte ond för att Jullen gick ifrån dig — nu kommer jag snart hem, och så ska jag aldrig lämna dig — aldrig mer — bara du stänger dörren väl, så att inte han, den gamle, kan komma in och ta mig ifrån dig — Han är så farlig — så farlig — och han har många, många pengar — och han har köpt mig af frun — göm mig, pappa, göm mig — —»

»Så, gå nu er väg och gläds åt ert verk. Hon får åtminstone dö», tillade Mamma, »men tänk om hon blifvit som jag? Eller som vackra Lotten, som fick brännvinsslag och dog häromdagen? Eller om hon slutat med att bli Haj? — Nå hur känns det att vara mördare?» frågade Mamma skoningslöst, i det hon förde den gamle utför trappan och inte släppte honom ur sikte, förrän han kraflat sig in i droskan, som väntade bakom nästa hörn. All elegans och alla försök till ungdomlig spänstighet voro borta, och endast en gammal bruten, utlefvad gubbe var kvar.

»Jag tror han fick hvad han tålde», sade Mamma för sig själf. »Kapten borde nästan vara belåten med det prof jag nu aflagt på min predikotalang. Men han slapp visst i alla fall för lätt undan, är jag rädd.»

XVII.

Det är en hel månad senare. Vid Julies bädd i slumsystrarnas gästvänliga bostad, där så många olyckliga funnit hjälp och tröst, sitter en gammal, böjd man och smeker de små smala fingrarna han håller i sin hand.

»Mamma kunde inte komma ifrån», säger han — liksom ursäktande, att det är han och inte modern som sitter där — »hon hade så mycket att göra, tvätten skulle strykas in —

borgmästarens, förstås — hon är där jämt nu för tiden. Och så var hon så rädd för resan — hon har aldrig åkt på järnväg förr, som du vet.»

»Jag är så glad att du hittat mig, pappa.» Julies ögon hade icke på mycket lång tid burit ett så lyckligt uttryck. »Men hur visste du att jag var sjuk? Hur kunde du finna mig här?»

»Jag fick nästan på samma gång ett bref från flickan som är här — Mamma kallar hon sig — om din sjukdom och så ett från Olof, om att du hade det svårt och visst behöfde hjälp. Jag har varit här ett par veckor, men du har ständigt yrat och inte känt igen mig. Nu är du mycket bättre, säger doktorn, och kan snart få komma härifrån. Olof har talat med doktorn om saken.»

»Är Olof här?» En svag rodnad visar sig på de insjunkna kinderna och hon försöker att resa sig upp men faller maktlöst tillbaka.

Råde vänder sig åt fönstret, där en ung uniformsklädd man står, som det synes försänkt i betraktande af det unga Landalas segelsport i den öfversvämmade rännstenen, under det han i självfva verket hvarken hör eller ser annat än henne — den svaga, bleknande skuggan af den unga, lifsglada flickan han en gång älskat och drömt om som sin hustru.

»Olof skref till mig att du inte hade det bra», fortsatte Råde. »Efter moderns död hade

han i hennes gömmor funnit ett bref, hvari du bad honom hjälpa dig. Men han visste inte din adress — brefvet var ju gammalt — och om inte Mamma, som fröken kallar sig, skrifvit, så skulle vi nog haft svårt att finna dig — nu gick det ju lätt nog. Nu får du skynda dig att bli frisk igen, så vi kunna resa hem snart.»

»Vill inte Olof hälsa på mig, pappa, så att jag kan få tacka honom?» hviskade Julie.

Den unge mannen hade hört orden, hur tyst de än uttalades, och närmade sig sakta. Han fattade handen hon räckte honom så varligt, som om den varit en fjärils bräckliga vinge, hvars stoft han fruktat att rubba. Han kunde icke få fram ett enda ord af de många han velat säga, bara bet i de ljusa mustascherna och sväljde, som om han varit på väg att kväfvas.

»Så mycket besvär jag gjort er», fortfor Julie, »under det jag legat här och ingenting vetat om. Pappa, Olof», hon höll fortfarande den senares hand, nu fattade hon äfven faderns, »lofva mig en sak om den är möjlig. Låt mig få återse hafvet — Fiskmåsen längtar hem.»

»Ja, Fiskmåsen skall snart få komma hem igen», det var Olof, som talade, med af rörelse halfkväld röst, »min stuga på X—ö är i ordning. Doktorn säger att Julie kan flyttas när som helst, och så snart vädret passar skall jag hämta med jakten.»

XVIII.

I den lilla prydliga, rödmålade lotsstugan på X—ö, med hvitmålade dörrar och fönsterbågar och flaggan hissad till välkomsthälsning, råder lif och rörelse. Olof har på sina kraftiga armar lyft Julie ur båten och burit henne uppför den branta stranden genom den med hvit hafssand och snäckskal täckta trädgårdsgången mellan krusbärs- och lavendelbuskar rakt in i helgdagsrummet och lagt henne i den för hennes räkning anskaffade hvilstolen.

På bordet vid fönstret ligger en hvit duk, och mellan symmetriskt ordnade snäckor och koraller står en porslinsmugg med Napoleons bild på ena sidan och Wellingtons på den andra — samma porträtt med olika namn under — i hvilken blåklint och prästkragar prunka. Julie småler mot den som mot en gammal bekant — bakom den hade Olof lekt titt-ut med henne och det var hon, som först upptäckt att »gubbarna var lika». Hon minns också att hennes skarpsynthet ådragit henne en tillrättavisning af den stränga moster Vall, som förklarade, att det inte anstår barn att komma med anmärkningar öfver främmandes tillhörigheter och att Julie inte kunde veta hur käjsare och kungar se ut. Julie hade känt sig förfärligt

olycklig öfver skrapan, men Olof hade skämtat bort såväl hennes förstämning som moderns missnöje. »Får jag hålla den?» ber hon, och Olof sätter muggen mellan hennes maktlösa händer.

Han står bakom hvilstolens ryggstöd och ser på henne, där hon ligger badande i solsken från de öppna fönstren — det är solen, som skall rädda henne, hade doktorn sagt — och han ser hur grymt sjukdomen härjat det unga ansiktet, hvars strålande fägring en gång var hans ögons lust och glädje. Hans läppar pressas hårdt samman, som för att kväfva ett skrik — eller en förbannelse — och den starka handen knytes som till slag.

Julie talar icke, men hennes blickar vittna om hur lycklig hon känner sig öfver att vara »hemma». Rådes bullrande skratt hörs på långt håll. Han är glad som en lössläppt skolpojke öfver att ha fått vända storstaden ryggen, hjälper artigt Mamma att stiga i land och tar lilla Anna på armen.

Mamma har aldrig förr varit på landet, men med sin förmåga att öfverallt känna sig hemma, är lotsstugan henne snart så bekant, som om hon lefvat där hela sitt lif. Det är hon som gör upp eld och kokar kaffe och visar värden själf hvar det eller det står att finna, ordnar sofplatserna, ger Julie hennes medicin och är den till hvilken alla vända sig med frågor.

»I morgon tar väl fröken kommandot ombord också?» säger Olof skämtsamt.

»Nej, där skall ni få vara i fred för mig — tillsvidare åtminstone», svarar Mamma skrattande. »Jag lägger mig aldrig i det jag inte begriper.»

Julie vet att bladen i hennes lifsbok äro snart fullskrifna. De veta det alla och söka göra öfvergången till det stora okända så lätt som möjligt.

Råde reste sin väg med löfte att komma åter så snart han kunde få permission. Han kunde icke öfvergifva hoppet om ett tillfrisknande. Det var så ofattligt, att hans hurtiga, lefnadsfriska flicka icke skulle kunna bli bra igen nu, när hon åter fick solsken och hafsluft. Han kunde icke tänka på den stora staden, där han funnit sin skadeskjutna fiskmås, utan en rysning och en förbannelse. De bittra självförebråelserna öfver att han icke bättre tagit vara på henne dränktes allt oftare i glaset.

Olof känner en dödshand gripa om hjärtat hvarje gång han nödgas lämna hemmet, och den starka handen darrar, då han på hemvägen riktar kikaren för att spana efter Mammas signal att allt står väl till.

Att tänka sig att han kunnat rädda henne!

Vid hans hjärta ligger ett bref, ett oerfaret, troskyldigt barns ödmjuka, rörande bön om hjälp. Och ingen ville lyssna. Det var hans egen mor, som gaf dråpslaget, hans ärade

och hedrade mor, som han älskat och vördat som den personifierade rättrådigheten. Och nu — han såg med plötsligt öppnade ögon, att det var det slags fariseiska rättrådighet, som i absolut tro på egen ofelbarhet dömer utan att pröfva, straffar utan att förlåta, som aldrig lärt att den gyllene tornspiran på rättvisans tempel heter barmhärtighet.

Olof sökte förgäfves att bekämpa den känsla af agg, som vid tanken på modern fyllde hans sinne. Han påminde sig med afsikt alla bevis på självuppoffrande ömhet hon gifvit honom, huru hon under hans barndom och uppväxt sträfvat och arbetat för hans skull, för hans trefnad och bekvämlighet åsidosatt sin egen, att han sedan faderns död varit den ende hon älskat, att det var hans framgång hon först och främst haft för ögonen. Nu såg han att hennes kärlek varit själfvisk och hård, för hans fördel — eller hvad hon trodde vara det — glömde hon andras rätt. För henne gällde det bara att skydda sonen, likgiltigt hvem eller hvilka, som gingo under för hans skull.

Då Julie, sjuk och halft medvetslös återkommit till Hajen, hade hon i sin hand ett sammanskrynkladt papper, som Mammas vaksamma blickar genast upptäckt. Med blossande förtrytelse hade hon tagit del af innehållet, gömt brefvet och då hon hörde Olofs namn lätt gissat sammanhanget. Och som hon på

grund af sorglig erfarenhet ansåg äldre personer som sina naturliga fiender, kunde hon icke neka sig tillfredsställelsen att lämna Olof detta ytterligare bevis på hur »hederliga» kvinnor handla mot »ohederliga».

* * *

När vädret tillät flyttades Julies hvilstol utanför stugan, där hon hela timmar kunde ligga tyst och drömma, med de genomskinliga, hvita händerna hvilande på filten. Hennes krafter voro nästan försvunna; hon orkade knappt hålla kvar lilla Anna, då denna med blickar och åtbörder bedt att få krypa upp i stolen. Anna var ett tyst, stillsamt barn, som — äfven hon — bar dödstecknet. Tuberkler på hjärnan, hade doktorn sagt, då han en dag varit ute på X—ö.

Julie drömmer med blicken fästad på hafvet, hennes härliga, älskade, solglittrande haf, som så ljufligt sjunger om ro och hvila för trötta sinnen. Allt det stygga och onda hon genomlefvat blir så långt borta, blir till en lång, svår dröm, som gripit henne och hållit henne i sina klor, tills den sugit hennes hälsa och lifskraft. Men så kom hafvet, hennes barndoms glada lekkamrat, och räddade henne, bar henne på ömma, starka armar och lade henne här ute på skäret — här, där hon är hemma. Hon känner sig som ett vilsegånget barn, som åter funnit

vägen hem till barnkammaren och mammas vaggvisor. Ingen ångest längre för den dag som är eller som kommer — bara en känsla af oändlig ro och trygghet. All strid slut, all kamp ändad.

Mamma går ut och in, alltid i glad verksamhet, som sällan tillåter henne att sitta stilla. Hon har lagt bort att krusa håret, som ligger så slätt, som vatten och kam kunna få det, under den ljusa hufvudduken — hatten är gömd i en skrubb på vinden — och hon har blifvit fräknig och solbränd som en äkta skärgårdstös.

»Vänta bara, tills jag fått lära mig sköta en båt», mumlar hon för sig själf, då hon ser hur ett hostanfall skakar den lilla bräckliga gestalten i hvilstolen, »då ska jag bjuda Hajen och Patriarken och en hel hop andra lika ädla själar på segling — doppade ska de bli, det lofvar jag. Helst sänkte jag dem i hafsens djup, eftersom det inte finns annan än självtagen rätt gent emot sådant lifvets afskum. Gudskelof ändå att jag fick ge dem den där lilla dufningen hos slumsystrarna. Hoppas den bekommit dem väl.»

Öns befolkning hade till en början haft mycket att syssla med lotsens badgäster. Den ena gumman efter den andra hade kommit i den lofliga, i deras ögon fullt berättigade afsikten att förfråga sig om »herrskapen», hvad de hette, hvarifrån de kommo och så vidare. Riktigt rätt kunde det ju inte hänga ihop, det

kommo de alla öfverens om. En af de främmande brukade på tillfrågan svara, att hon hette »Mamma» och visa på en liten barnunge, som satt och lekte i sanden. Men ringar, som andra laggifta hustrur, hade hon inga, så hur det förhöll sig med den saken, kunde en väl lätt fundera ut. Men det var nu det, att lotsen var så väl känd, att honom kunde inte den mest illvilliga misstänka för att vilja ge sig i slang med folk, som inte hade sina förhållanden på det klara.

»Är det namnet inte godt nog, mor Stina?» hade Mamma tillagt och skrattat, så tänderna lyste i det solbrända ansiktet. »Jag är säker på att mor Stina själf vet inte något vackrare. Jag heter också Hilma Andersson, men hvem i all världen vill heta Hilma Andersson när man kan få heta Mamma, det vill jag fråga? Vill inte mor Stina vara snäll och visa mig», hade hon sedan frågat, »hur man ska 'skinta' fisk, för det är den bästa fisk jag nånsin ätit, men det förstår de dumma stadsborna sig inte på. Jag har hört att mor Stina förstår allting så bra.»

Den smickrade mor Stina kom själf nästa dag med ett knippe koljor, och Mamma fick grundlig undervisning i konsten att soltorka fisk. Sen var det inte värdt, att någon rynkade på näsan åt lotsens sommargäster, så att mor Stina hörde det. Och snart var det på samma sätt med dem alla. Inför Mammas afväpnande

öppenhet fingo misstankarna ge med sig. Hvad den unga fröken i liggstolen angick, så var hon ju »märkt af Vår Herre» — det syntes tydligt — och inför dödens hemlighetsfulla makt får småsinnet vika. Vid åsynen af lilla Anna, som tyst och stilla lekte med sin träsked i sanden och aldrig lärde sig uttala det namn hennes mor älskade så högt, utan vid tilltal bara smålog och räckte upp de halföppna läpparna till kyss, skakade de besökande hufvudet med en tyst bön: »Godt Vår Herre ville förbarma sig öfver det stackars barnet!»

Och Mamma kunde koka så godt kaffe, slog så bräddfulla koppar och trugade och bjöd, som om hon aldrig i sitt lif tillhört de ogästvänliga stadsborna. Hennes arbetsförmåga väckte aktning; lotsstugan sken af renlighet och var nästan ännu finare än på fru Valls tid. Men det allra största af Mammas underverk var, att hon förmått öns pojkar att ta händerna ur byxfickorna och bära jord upp till knalten, hvarpå huset låg. Och det var hennes vältalighet, som åstadkommit detta under. Med vidöppna ögon och munnar lyssnade ynglingarna till Mammas lifliga skildring af den blifvande trädgårdens prakt och härlighet.

XIX.

»Tala, Julie.»

Det är Mamma, som med sitt arbete — Julie har lärt henne sy — slagit sig ned på den solstekta klipphällen bredvid liggstolen och nu tröttnat på tystnaden och stillheten.

»Se här, lilla Anna», säger hon till flickan, som vill klättra upp i hennes knä, »plocka nu spannen full med stenar, så ska vi sen gå ner till sjön och se hvem som kan kasta längst, Anna eller Mamma. — Hvad är det, Julie? Du ryckte till, som om du känt något ondt.»

»Ånej, det var bara — — Jag vet det är så förfärligt dumt och du skrattar bara åt mig och säger att jag är pjunkig, men jag ville så gärna be dig att inte kasta stenar i vattnet. Se inte så förskräckt ut — jag yrar inte. Du ska få höra hvarför jag ber dig om det. Då jag var liten — nio eller tio år, tror jag — så var det en liten gosse, Erik Holmberg hette han, som när vi voro ute på isen och lekte föll i en vak och drunknade. Några veckor därefter, i islossningen, flöt den döda kroppen upp, och de som funnit den lade den på åkanten utanför vår trädgård. Så kom modern springande. Hon kom direkt från tvättstugan med uppkaflade klädningsärmar, såplödder på hän-

derna och våt långt upp på kjolen — jag ser henne så tydligt framför mig. Så satte hon sig på den våta, snöiga marken med den döda gossen i famnen. Ena handen var bortsliten och ena foten, och han hade stora blåa fläckar i ansiktet. Modern kysste honom och sade, i det hon såg på oss barn, som i stum ångest slutit oss omkring henne: 'Se på min lille vackre gosse, sädana fula, blåa fläckar han har i ansiktet, som om elaka barn kastat sten på honom.' — Och så såg hon just på mig, tyckte jag. Ett par af flickorna måste leda mig hem. De trodde att jag blifvit sjuk af skrämsel vid åsynen af den döde — vi hade lekt så mycket tillsammans.»

Julie sitter tyst en stund som för att hvila de trötta tankarna, och Mamma ser fortfarande lika häpen ut, som om hon icke fattade meningen af det hon hörde. Lilla Anna har krupit tätt intill henne och somnat med hufvudet mot hennes knä. Vågskvalpet är det enda ljud, som stör tystnaden.

»Men det var inte bara det, som gjorde mig sjuk», fortsätter Julie med synbar ansträngning, »utan att jag trodde, att det var jag, som slagit Erik, att det var min skuld, att han hade de fula fläckarna. Jag var så rädd, att någon skulle få veta det och att jag skulle bli halshuggen, om det blef upptäckt. Inte ens för pappa vågade jag tala om det. Jag hade länge

en så svår tid, och hemma trodde de att jag var sjuk och frågade doktorn, och jag fick maskfrö och sådant där att ta in. Sen, när jag blef bättre och började leka igen med de andra barnen, bad jag dem alltid att de inte skulle kasta stenar i vattnet, därför att de kunde träffa någon, men de skrattade bara åt mig — liksom du nu.»

»Nej, jag skrattar inte åt dig; det är bara så underligt att barn gå och hitta på sådant, det gjorde aldrig jag. Jag gick bara och fantiserade om att jag skulle bli gift med någon, som hade många pengar och att jag skulle få fina kläder och äta så mycket jag orkade. Men det var något mer du ville säga, tyckte jag.»

»Jo, ibland när jag sitter här och tänker — jag har ju intet annat att göra — så har det förefallit mig, att man lika tanklöst kastar ut ord bland människor, man menar inte att slå någon, talar i öfvermod eller på lek. Men det utkastade ordet kan träffa en oskyldig, sätta märken, som aldrig kunna utplånas. Och så gråter någon öfver dem — gråter kanske hela sitt lif — —»

»Kära lilla gåsunge», Mamma skrattar, men hennes ögon stå fulla af tårar, »och en sådan tänkte kunna reda sig ensam bland stadshajarna. Vet du hvilken plats en sådan som du skulle haft, om jag fått spela försyn? Jo, du skulle ha lindats i bomull och stoppats i

bröstfickan på en duktig, hederlig gosse, som Olof här. Vet du, jag sa honom härom dagen, att du fruktade att han hade obehag af att ha gifvit oss en fristad i sitt hem, och han svarade mig med det där vackra kastet på hufvudet och sitt trygga leende: 'Säg henne, att jag svarar själf för mina handlingar'. — Han är präktig, din lots, och om jag än lefver i hundra år, så skall jag inte en dag glömma att tacka Gud för att han låtit mig få se en hederlig karl. Och finns det en, så finns det kanske fler, fast de hållit sig ur vägen för mig de första två tiotalen af mitt lif.»

»Ja, jag är så glad att han tog reda på mig, så att jag slipper dö därinne i staden och få min graf midt i allt bullret och röken och mörkret. Där var jag så rädd för döden och här, med himmelens hela rymd öfver mig, är jag bara glad och trygg. — Den där kvällen jag kom igen till er försökte jag dö — men det var så hemskt — jag tordes inte — —»

»Den dagen har du aldrig talat med mig om. Du låg ju så länge sjuk och tålde aldrig någon hänsyftning på ditt föregående lif. Det var som om du föresatt dig att glömma allt som varit före den stunden, och då ville jag inte plåga dig med min nyfikenhet, fastän jag så ofta undrat hvad det var, som dref dig tillbaka till Hajen. Men gör det dig ondt att tala därom, så säg ingenting.»

»Ånej, nu gör det inte ondt längre — det är så långt borta nu.»

Julie låg en stund tyst och orörlig, så drog hon ett djupt andetag och började tala med svag, ofta afbruten röst och blicken långt i fjärran.

»Du vet att sedan jag lämnat din lilla flickas fostermor — jag fick ju inte vara kvar där för värdinnan — så kom jag till en gammal gumma, som sålde karameller, men hon hade en karl inneboende, och han blef slutligen så stygg emot mig, att jag inte kunde härda ut där. Och gumman var svartsjuk, grälade på mig för att jag ville ta honom ifrån henne och körde ut mig. Jag hade ingenting att betala med heller. Så vandrade jag omkring och sökte efter arbete, men utan betyg och utan bostad och med dåliga kläder, var det ju inte lätt att få något. Och så talade alla om hur sjuk och klen jag såg ut. Jag brukade nypa mig i kinderna för att få litet färg i dem, innan jag gick in någonstädes. Men det hjälpte inte — alla sågo så underligt på mig — så där misstänksamt, du vet — och som skrämmer en så förfärligt.»

»Mig retar det bara», mumlade Mamma.

»En hel natt var jag ute», fortfor Julie utan att märka afbrottet, »jag gömde mig bakom en brädstapel vid ett bygge och minns bara att jag frös förfärligt. På förmiddagen var jag nere vid hamnen för att se om där kanske låg någon

segelbåt, som jag kunde få följa med hem. Det fanns en, och jag tror nog att han tagit mig med, men jag skämdes så förskräckligt öfver mitt utseende, att jag smög mig därifrån. På kvällen satt jag på en bänk i alleen. Jag hade suttit där så länge, länge och väntat att någon skulle gå förbi som såg riktigt snäll ut och som jag skulle våga be om hjälp. Så föll det mig in att jag skulle läsa fadervår, och den som kom först, när jag läst bönen till slut, den skulle jag be hjälpa mig. Jag läste så sakta, med eftertryck på hvarje ord. Just som jag sa amen, kom en dam rakt emot mig. Mitt hjärta slog så hårdt, att det riktigt gjorde ondt. Den främmande damen såg så god ut, med milda, vackra ögon och svart, krusigt, litet gråsprängdt hår. Hon såg just så ut, som om små barn skulle vilja krypa upp i hennes knä och be om allt de vilja ha. Jag reste mig upp och gick emot henne, nästan säker om hjälp. — 'Förlåt', började jag. Men jag hann inte längre. Hon gaf mig en förskräckt blick, grep med båda händerna i sin klädning, som om jag kunde ha gjort den någon skada, och skyndade sig därifrån. — 'Vänta, vänta', bad jag i ifvern, men hon hörde det inte. Vid Stampbron stannade hon och talade vid en poliskonstapel — och så — —»

Julie tystnade, som om hon icke orkat fortsätta sin sorgliga historia.

»Tala inte mer om det plågar dig», bad den andra. »Eller vänta tills en annan gång, när du blir starkare.»

»Nej, jag vill helst tala om alltsammans nu, medan jag ännu kan, för de andras skull — de som äro lika mig. Han — konstapeln — kom fram till mig — jag ville springa min väg, när jag såg att han närmade sig, men jag kunde inte — mina ben voro som förlamade. — 'Hvarför stryker du omkring här och skrämmer folk?' röt han åt mig. Och då jag ingenting svarade hvarken på frågan eller hvar jag bodde, blef han ond och sa, att jag var lösdrifverska och skulle följa med till stationen, om jag inte kunde uppgifva någon bostad. Jag blef så förfärligt rädd och nämnde den enda adress jag hade i minnet bara för att slippa ifrån honom. Så sa' han: 'Laga dig i väg hem då, stackars kräk.' Och så spottade han efter mig. — Jag tackade honom, som om han visat mig en stor nåd och släpade mig därifrån. Hvad man blir ödmjuk under råhet och känner sig gränslöst vanmäktig. Jag hade ingen tanke på att gå till er då, bara att komma bort från konstapeln. Så gick jag ned till Lilla Bommen, utefter älfven — fram och åter — fram och åter i mörkret och tänkte, mest på hvad han en gång sagt — den gamle, som du så ofta varnat mig för.»

Hon talar sakta och afmätt, med långa uppehåll, under det blickarna följa måsarna som

kretsa i luften. Mamma har tagit lilla Anna på armen och jollrar med henne för att dölja sin rörelse. Hon vågar icke se på Julie, som fortsätter att tala, mera som om hon tänkte högt, än för att någon lyssnar till hennes ord.

»Det var en gång jag hotade att ropa på hjälp, om han inte lämnade mig i fred. — 'Hjälp! Af hvem då?' skrattade han. 'Det vildaste nödrop af en sådan som ni tystar jag med en omärklig blinkning — ett frimuraretecken oss män emellan. Med detta och mitt vårdade yttre — han strök med handen öfver sin hvita halsduksrosett — är jag herre öfver situationen. Ni ropade härom dagen — minns ni hur det gick? — Var där en enda hand, som höjdes till ert försvar? Vill ni ha en förklaring öfver hemligheten? Jo, ser ni, jag blinkade åt rättvisans handtlangare. Och mot den nyfikna pöbeln, som ert skrik lockat till platsen, skakade jag mitt ärevördiga hufvud. Mitt respektabla yttre gent emot ert vanvårdade riktade genast misstankarna — mot er. Give a dog a bad name — ni förstår ju engelska? Ett menande leende eller en viss ryckning på axlarna, då en kvinnas namn nämnes, är nog att förstöra hennes lif. Och denna makt tror ni er kunna trotsa, ni svaga lilla stackare, ni som längesedan är dömd, enligt den morallag, som vi — edra domare och jordens besittningstagare — ha upprättat och som är döf för de besegrades klagan' —

»Jag tänkte på allt detta, på hur rätt han hade. Och på damen, som sprang för mig. Hvarför blef hon rädd? Jag kunde väl inte se så farlig ut, fast jag var dåligt klädd. Min klädning hade fått en stor refva på stängseltråden kring en villaträdgård — kunde det vara därför? Är det ett så stort svalg mellan dem, som äro fint klädda, och dem, som äro dåligt klädda? Hade det varit en ordentligt klädd flicka, som tilltalat henne, så hade hon nog stannat och hört efter hvad hon hade att säga. Kvinnor borde hjälpa hvarandra — —

»Och så gick jag, gick och gick — allt närmare och närmare vattnet — det var så svart och ohyggligt — inte som hafvet här, vänligt och rent. Det var som om det sett på mig med onda, stygga ögon — och så var rösten där igen — jag vet inte hvarifrån den kom, om från floden eller någon, som talade bredvid mig. Det var råa, grofva ord — och så sprang jag — det susade för mina öron och jag föll omkull — men så sprang jag igen, så fort jag orkade — och så minns jag ingenting mer —»

Mamma satte häftigt barnet ifrån sig. Hon såg hur Julie böjde sig åt sidan, en blodström trängde fram öfver de hvita läpparna — så föll hufvudet tillbaka och hon låg stilla och orörlig, som om lifvet redan flytt. På den hvita sanden lyste en röd strimma af blod.

XX.

»Lofva mig en sak, Olof.»

Julie slog upp ögonen med en bedjande blick på den unge mannen, som satt bredvid hennes säng. Hon låg nästan ständigt numera.

»Lofva mig», fortfor hon, »att inte öfverge Mamma, om jag går bort. Det vore stor synd om hon skulle kastas tillbaka i sitt förra elände.»

»Det lofvar jag.»

Olofs blick, som åtföljde orden, var mer än edlig bekräftelse.

»Men», tillade han, »jag tror inte att mitt skydd kommer att behöfvas. Styrman Holt har så brådt med att få sitt nya hus färdigt, och efter hvad jag tyckt mig kunna förstå, är det med tanken på Mamma som husmor där. Såvida hon inte säger nej till anbudet, men det skulle jag knappt tro. Hon blef så vackert röd i kinderna, då Holt härom dagen bad om hennes råd, när tapeterna till lillkammaren skulle väljas.»

Julie blef om möjligt ännu hvitare än förut, och hennes ögon sågo med ett förskräckt uttryck på Olof.

»Vet han — känner han till — —»

»Var lugn — han vet allt. Han — har sett henne förr. Vi män äro inte alla fariseer — vi ha så liten rätt att sitta till doms. Holt är

så pass karl, att han törs ha sina egna hedersbegrepp utan att låna af andra, som själfva äro låntagare i de flesta fall — och han kan skilja på olycka och skuld. Var säker på att i hela skärgården kommer inte att finnas en mera hedrad hustru än Mamma Holt.

»Jag är så glad — —»

Julie tog Olofs hand och höll den mot sin kind. Så tryckte hon sina läppar mot den och hviskade mera för sig själf än till honom:

»En stark, trofast hand — en som kan stödja och skydda — —»

Hon jämförde den i tanken med en annan hand, fin, vårdad och — feg. Hvarför hade hon icke gifvit sin kärlek åt Olof i stället för åt denne andre, som endast föraktade gåfvan och trampade den under fötterna som en värdelös leksak.

När Olof lämnat henne ensam, låg Julie med sammanknäppta händer och en glans af stilla lycka öfver sig. — »Han vet att skilja på olycka och skuld», upprepade hon för sig själf gång på gång, som om dessa ord gjort henne en mycket stor glädje.

Hela världen var icke ond och mörk, och lifvet var icke endast en ohygglig dröm. Det var icke sant allt hvad man sagt henne och hvad hon själf legat och tänkt om människors ondska. Olof hade återgifvit henne tron på lifvet, på det goda hos mänskligheten, som de andra —

i synnerhet den gamle, som Julie icke kan tänka på utan att en frosskakning går genom hennes kropp — gjort allt att beröfva henne.

Det finns både godt och ondt, både goda och onda här i världen, det vet hon nu — allt agg och all bitterhet är borta ur hennes sinne. Det är synd om alla människor, mest om de onda, tänker hon. Kanske att också de, som en gång handlade så illa mot henne, kunnat bli goda och bra, om inte lifvet varit för svårt mot dem och gjort dem sådana de äro. Hon hade fått hjälp af Olof och blifvit räddad, och sådan hjälpen är, så går det, för det är hvarandras hjälp människorna behöfva för att kunna lefva.

XXI.

Råde har kommit tillbaka för att stanna hos Julie till slutet. Han medförde många helsningar från modern, som fortfarande har den stora lyckan att åtnjuta släktens ynnest och förtroende. Hon hade skrifvit ett bref till Julie, hvilket, utom ett par recept på ofelbar hostmixtur, innehöll en utförlig beskrifning på fadderskapet hos unge borgmästarens, där fru Mina fått det smickrande uppdraget att sköta om hela serveringen. Den lilla döptes till Julie, fastän unga borgmästarinnan både gråtit och

svimmat af förargelse, men släktnamnet skulle flickan ovillkorligen ha — »för mormors skull» hade Karl Axel förklarat.

Och på fadderskapet hade han efter supén, sedan gästerna gått, kommit ut till Mina i serveringsrummet, där hon höll på att räkna in duktyget, och frågat hur det stod till med lilla fröken Julie och om hon inte snart skulle komma hem och hälsa på. Och så hade han bedt hälsa henne så mycket. »Ja, han är då för obegripligt snäll, Karl Axel, inte ett spår till högfärd — —»

Julie ligger tyst med faderns stora, bruna hand mellan sina hvita, genomskinliga små händer. Hon orkar icke säga många ord, men hon har småleende lyssnat till pappas knaggliga uppläsning af mammas bref, och hennes blickar tala om varmaste tack antingen de dröja vid faderns i hast så hvitnande hufvud eller vid Mammas glada ansikte — nu är ingen tid till tårar, de tvingas modigt tillbaka. Men helst och längst dröja den sjukas blickar vid Olofs ärliga, trofasta ögon, strålande af kärlek och ömhet.

Det var en tanke, som aldrig lämnade honom i ro hvarken natt eller dag, hvarken hemma eller borta. I arbete eller hvila följde den honom som en anklagelse, ett ständigt gnagande samvetsagg: »Och jag hade kunnat rädda henne!»

Hon hade kunnat bli hans, som han en gång drömt. Icke för att undslippa det lif hon förde eller af tacksamhet för att han hjälpt henne ur eländet, utan därför att hon älskade honom. Hvarje hennes ord och blick sade honom det.

Det föreföll som om Julie i samma mån sjukdomen skred fram började tro på möjligheten att åter bli frisk och som denna tanke gjorde henne lycklig.

»Jag känner mig alldeles frisk i dag», kunde hon numera ofta svara på Olofs fråga om hennes befinnande. »Och jag skulle så godt kunna vara uppe, om jag inte vore så trött. Och om ni inte alla voro så rädda om mig och skämde bort mig — det blir man så lat af. Jag hostar inte alls mycket nu, och jag har nästan ingen feber, säger Mamma, som är min doktor.»

Uttrycket »om jag bli bra» ändrades så småningom till »när jag blir bra».

»När jag blir bra skall jag hjälpa Mamma att sköta hushållet och trädgården och hönsen och grisen», hette det ibland. Eller också kunde hon tala om att »när hon blef bra», så skulle hon ut och segla med Olof, alldeles som förr, och så ska vi sjunga — som förr. »Ska det inte bli roligt Olof? Och du låter mig sköta rodret som förr, säg?»

»Ja, du skall gärna få sitta vid rodret — jag vet ju hvilken duktig styrman du är.»

»Bara det blir riktigt varmt i luften några dar, så tror jag bestämdt att jag kunde komma ut. Det är ju ingen ansträngning att sitta i en båt och gunga. Jag glömmer aldrig resan hit, att åter få känna hafsvinden smeka mitt ansikte, som om den velat stryka bort allt styggt och ondt ur mitt minne. Det var som att bäras på änglahänder rakt in i himmelriket. Skratta inte åt mig, Olof, det är inte öfverdrift.»

»Nej, jag skrattar inte. Jag kände det också som mitt lifs lyckligaste stund, när jag fick föra dig till mitt hem och behålla dig här — det var ju min gamla dröm».

»Och så får jag alltid vara hos dig? När jag blir bra också? Och du kan förlåta och glömma att jag gjort dig sorg?»

»Du har varit, är och blir mitt lifs lycka och glädje.»

»Olof, du käre, trofaste, hvarför skulle jag gå så vilse och komma så långt bort ifrån dig?» Hennes ögon ha fått det ångestfyllda uttryck, som de numera sällan bära, och det rycker kring de skälfvande läpparna.

»Därför att jag var försumlig och inte höll min mås fast», skämtade Olof, »utan lät henne flyga för långt. Men nu får hon inte hänga hufvudet längre, utan vara vid godt mod, så att hon snart blir frisk och vingstark igen. Vi ha ju kommit öfverens om att allt ledsamt skall

vara glömdt och att vi med mod och hopp skola blicka framåt.»

»Ja — —»

Hon räcker honom händerna, och han ler gladt emot henne i känslan af att ett leende åt den lefvande är värdt mera än tusen tårar öfver den döda.

Dagarna ha blifvit korta, höstdimman sveper sig tätt om lotsstugan, som om hon ville gömma henne undan för dem hon vill förgöra. Fiskmåsarnas skrik skär skarpt genom luften, som de vädrade fara, och hafvet stönar och suckar i vånda och ångest.

Ett doft rullande höres. Ännu en gång upprepas det.

Olof, som sitter vid Julies säng, med hennes hand i sin, höjer hufvudet och lyssnar utåt.

Gamle Martin visar sitt väderbitna ansikte i dörren och säger lakoniskt:

»Nödsignal.»

»Jag kommer strax. Gör allt klart.»

Olof lutar sig öfver den döende flickan. Hans ansikte är nästan lika blekt som hennes i det svaga skenet från den skärmtäckta lampan.

»Farväl, älskade. Det är människor i nöd — jag får se till att hjälpa dem.»

Julie gör en rörelse, som om hon ville ha hans hufvud ned till sitt. Han lägger sig på knä vid sängen, och hon stryker sakta med sin hand öfver hans hår. Så hviskar hon tyst, så att endast han hör orden:

»I nöd», sade du? »Ja — hjälp dem, Olof — du käre — hjälp dem alla, som ha det svårt — —»

Olof känner att det är sista gången han hör hennes röst, sista gången han ser lif i de slocknande ögonen. Det är icke endast dimman, som kommer hans steg att vackla, då han skyndar ned till båtbryggan.

»Tjockan står tät som en mur — detta går aldrig väl», brummar gamle Martin.

»Vi få pröfva på. Kast loss!» ljuder den unge lotsens kraftiga kommando, och »Fiskmåsen» styr modigt ut på den vågsamm färden i dimma och mörker bland bränningar och skär — dit ut, där nödsignalen kallar.

